

22 RIKOSNIMIKKEEN ILMENEMINEN 7.- JA 8.- LUOKKALAISTEN KOKEMINA

Onko koulukiusaaminen rikos? Kokemusten ilmenemisen eroavaisuudet Kainuun ja pääkaupunkiseudun välillä.

Johanna Erofejeff ja Ronja Välikangas

11/2020

Tiivistelmä

Tekijät	Tutkinto
Johanna Erofejeff ja Ronja Välikangas	Poliisiammattikorkeakoulu 20182
Julkaisun nimi 22 rikosnimikkeiden ilmeneminen 7.- ja 8.- luokkalaisten kokemina. Onko koulukiusaaminen rikos? Koke- musten ilmenemisen eroavaisuudet Kai- nuun ja pääkaupunkiseudun välillä.	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Päivi Salminen	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tässä opinnäytetyössä kuvataan 7.- ja 8.-luokkalaisten kokemaa koulukiusaamista rikos- tunnusmerkkien kautta.</p> <p>Olemme määritelleet opinnäytetyössämme koulukiusaamisen tarkoittamaan kiusaamista ja tekoja, jotka ovat tapahtuneet koulussa tai vapaa-ajalla, ja jonka tekijänä tai tekijöinä on ollut kyselyyn vastanneen nuoren koulun oppilas, opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva henkilö. Määritelmää voi pitää hieman laajempänä kuin perinteistä koulukiusaa- mistaa, joka on määritelty pidempikestoiseksi tapahtumienketjuksi.</p> <p>Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet kvantitatiivista ja lainopillista tutkimusmenetel- mää. Tutkimusaineisto kerättiin Webropol- kyselyllä, johon vastasi Kajaanista neljä ja Hel- singistä kolme peruskoulua. Kyselyn otanta oli 1331 oppilasta ja kyselyyn vastasi 971 op- pilasta. Kyselyn vastausprosentti oli noin 73 %.</p> <p>Tutkimus osoitti, että nuoret ovat kokeneet valikoitujen rikosnimikkeiden tunnusmerkkien täyttäviä tekoja kouluympäristössä. Tulokset osoittivat, että Helsingin ja Kajaanin vä- lillä ei ollut merkittäviä eroja pääpiirteittäin valikoitujen rikosnimikkeiden tunnusmerkkien ilmenemisessä. Ainoat rikosnimikkeet, jotka nousivat jonkin verran esiin vertailussa kaupunkien välillä, olivat kunnianloukkaus ja näpistys.</p> <p>Tyttöjen, poikien sekä muun sukupuolisten välillä ilmeni paljonkin eroavaisuutta rikosni- mikkeiden tunnusmerkkien täyttävien tekojen kokemisessa. Halusimme lisäksi tutkia sitä, ovatko rikosnimikkeiden tunnusmerkkien täyttävät teot rikoksia vai rikollisia tekoja. Tässä olennaista on se, onko tekijä täyttänyt 15 vuotta eli hän on rikosoikeudellisessa vas- tuussa teostaan ja kyseessä on rikos. Alle 15-vuotiaan tehdessä samanlainen tunnusmer- kkien täyttävä teko ei ole kyse rikoksesta vaan rikollisesta teosta. Merkittäviä eroja ei pää- osin rikosten tai rikollisten tekojen välillä ollut, pieniä eroja kuitenkin ilmeni. Eroavaisuuksia käsitellään tarkemmin luvussa 6 Tulokset.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
60+22	Marraskuu 2020
Avainsanat	
koulukiusaaminen, rikosoikeudellinen vastuu, nuoret rikosentekijät, rikoslaki 39/1889	

Referat

Författare	Examen
Johanna Erofejeff och Ronja Välikangas	Polisyrekeshögskolan 20182
Publikationens namn 22 rikosnimikkeen ilmeneminen 7.- ja 8.- luokkalaisten kokemina. Onko koulukiusaaminen rikos? Koke- musten ilmenemisen eroavaisuudet Kai- nuun ja pääkaupunkiseudun välillä.	Offenlighetsgrad Offenlig
Handledare	Lärdomsprovets form
Päivi Salminen	Undersökande lärdomsprov
<p>I det här lärdomsprovet behandlar vi om mobbning bland elever på 7.-8.- klass. Vi under- söker om hur vanligt brott mobbningen är.</p> <p>Vi har bestämt, att mobbningen menar mobbningen, som har hänt i skolan eller på fritiden och mobbaren har varit eleven i samma skola, läraren eller någon annan, som hör till sko- lans personal. Man kan tänka att det här uttrycket är mera omfattande än traditionell mobb- ning, som menar händelser som har hänt ofta och på längre sikt.</p> <p>Vi har använt kvantitativ- och rättsvetenskaplig metod. Frågorna har samlat med Webropol- förfrågan. Undersökningen fick 971 svar från fyra skolor i Kajana och tre skolor i Helsing- fors. Sampel i förfrågan var 1331 studeranden och svarprosent var 73.</p> <p>Undersökningen visade att de unga hade lidit 22 brott i skolmiljön. Resultatet visade att det var ingen speciell märkvärdig separation mellan Kajana och Helsingfors. De enda brott som dök upp litet mera var kränkning och snatteri.</p> <p>Olikheter mellan pojkar, flickor och annan / vill inte säga förekom ganska mycket med olika brott. Vi ville också undersöka, hur mycket brott som har utspelats, har gjorts under 15-år eller över 15-år gamla. När den unga är under 15-år, menar det att man inte är ansvarig för brott. 15-år gammal är ansvarig för straffrättslig sanktion. I resultatet var bara litet olik- het om brott har utspelats av under eller över 15-år.</p> <p>Olikheterna handlas mera i kapitel sex.</p>	
Sidantal	Månad och år då granskningen skett
60+22	November 2020
Nyckelord: mobbning i skola, straffrättslig, unga brottsling, Strafflag	

Abstract

Auteurs	Degree
Johanna Erofejeff and Ronja Välikangas	Police University College 20182
Name of the publication 22 rikosnimikkeen ilmeneminen 7.- ja 8.- luokkalaisten kokemina. Onko koulukiusaaminen rikos? Koke- musten ilmenemisen eroavaisuudet Kai- nuun ja pääkaupunkiseudun välillä.	Publicity grade Public
Supervisor	Form of the thesis
Päivi Salminen	Theoretical thesis
<p>This thesis handles school bullying experience within the seventh and eighth grades students.</p> <p>In this thesis we have defined school bullying to mean bullying and deeds which have happened at schools or on free time, and the offender has been in the same school. The offender can be student, teacher or other staff in the school. Our definition is wider than traditional school bullying definition. Normally school bullying is defined as a long-term chain.</p> <p>We have used quantitative method and law doctrine theoretical form in this thesis. Examination material has been done with Webropol system. There were four schools from Kajaani and three schools from Helsinki. Sampling was 1331 students and we got 971 answers. Answering percent was about 73%.</p> <p>The examination showed that the students have experience of those crimes that were asked in the Webropol. The results showed that between Kajaani and Helsinki there were not remarkable differences in the crimes. There were two crimes that were differed. In Kajaani there were a little bit more defamation than in Helsinki. In Helsinki there were more petty thefts than in Kajaani.</p> <p>The questionnaire showed that there were differences between boys, girls and other genders. We were also interested if those crimes have been made by offenders under 15 years- or over 15 years old, because a student over 15 years is responsible for committing a crime.</p> <p>Differences will be handled and analyzed in chapter 6.</p>	
Number of pages	Month and year when the review took place
60+22	November 2020
Key words: School bullying, responsibility of the crime, young offenders, Penal Code	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Koulukiusaamisen määritelmä	3
1.2 Aiheen valinta ja tavoitteet	3
1.3 Tutkimuskysymykset.....	4
1.4 Toteutuksesta.....	4
1.5 Tutkimus ja analyysimenetelmät.....	4
1.6 Kvantitatiivinen menetelmätutkimus	4
1.7 Lainoppi.....	5
2 KOULUKIUSAAMINEN ILMIÖNÄ	6
2.1 Koulukiusaamisen tutkimusten historiaa.....	7
2.2 Koulukiusaaminen Suomen kouluissa tilastollisesti	8
2.3 Seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten kokema kiusaaminen tilastollisesti	9
2.4 Kiusaamisen vaikutukset.....	9
2.5 Koulusurmat	10
2.6 Suomen koulusurmaajat	10
2.7 Kiusaamisen uudet muodot	13
2.8 Mediassa syksyllä 2020 esillä olleet koulutappelut	14
3 KOULUKIUSAAMISEEN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ	16
3.1 Rikos.....	16
3.2 Syyntakeisuudessuus ja rikosoikeudellisen vastuun ikäraja	16
3.3 Vastuuvapausperusteet	18
3.4 Rikollinen teko	19
3.5 Vahingonkorvausvastuu	20
3.6 Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön	20
3.7 Kaksoisrangaistavuuden kieltö.....	21
4 POLIISIN PUUTTUMINEN ALLE 15-VUOTIAIDEN TEKEMIIN RIKOLLISIIN TEKOIHIN JA KIUSAAMISEEN.....	22
5 TOTEUTUS	23
5.1 Analyysimenetelmät.....	26
6 TULOKSET	27
6.1 Rikosnimikkeiden ilmeneminen Kainuussa ja pääkaupunkiseudulla.....	27
6.2 Johtopäätökset	50
7 POHDINTA	52
7.1 Eettisyys ja luotettavuus	52
7.2 Kysymysten muotoilu ja järjestys	55
7.3 Työnjako.....	58

7.4 Jatkotutkimusaiheita	59
7.5 Itsearviointi	59
LÄHTEET	61
LIITTEET	65

1 JOHDANTO

1.1 Koulukiusaamisen määritelmä

Suomalainen professori Christina Salmivalli määrittelee koulukiusaamisen olevan pitkäkestoisesta toiminnasta eikä niinkään yksittäisiä tekoja (Salmivalli 2010, 14). Opinnäytetyössämme me taas haluamme selvittää missä määrin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset kohtaavat yksittäisiä rikollisia tekoja/ rikoksia, mitkä voivat olla osa koulukiusaamista. Tältä osin koulukiusaamisen määritelmämme siis eroaa Salmivallin määritelmästä ja määrittelemme koulukiusaamisen tarkoittamaan kiusaamista ja tekoja, jotka ovat tapahtuneet koulussa tai vapaa-ajalla, ja jonka tekijänä tai tekijöinä on ollut kyselyyn vastanneen nuoren koulun oppilas, opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva henkilö.

1.2 Aiheen valinta ja tavoitteet

Aloimme pohtimaan opinnäytetyömme aihetta ajoissa ja mietimme, mikä olisi molempia kiinnostava aihe. Muistelimme, että olimme lukeneet usein koulukiusaamiseen liittyviä iskulauseita ja artikkeleja, joissa puhuttiin siitä, että kiusaaminen on rikos. Selailimme Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetöitä ja huomasimme, että kyseisestä aiheesta ei ole juuri tällaisen rikos näkökulman kannalta tehty opinnäytetyötä.

Koulukiusaaminen itsessään tuntui molemmista tärkeältä aiheelta ja päätimme tarttua siihen. Halusimme, että tekemämme opinnäytetyö tarjoaisi uuden näkökulma aiheeseen, joten päätäydymme koulukiusaamisen ja rikosten välisen yhteyden tutkimisessa. Pohdimme, mikä olisi mielekkäin tapa tutkia aihetta ja päädyimme siihen, että valmiiden rekistereiden, esimerkiksi tehtyjen rikosilmoitusten, käyttö ei ole riittävää, sillä osa kiusaamisesta voi jäädä raportoimatta. Koimme, että suoraan nuorilta itseltään kysyminen olisi paras tapa päästä asian ytimeen.

Halusimme lisäksi, että opinnäytetyöllämme olisi jotain käyttöä sen valmistuttua ja se olisi hyödyllinen. Jotta työ olisi mahdollisimman laajasti hyödynnettävissä päätimme lähes heti, että työ tulee olemaan julkinen. Ajattelimme, että kun tällaisella tutkimuksella saadaan kerättyä faktaa siitä, millä tolalla kiusaaminen kouluissamme Suomessa on, voi sitä pitää tietynlaisena keskustelun avauksena. Emme toki tässä vaiheessa vielä tienneet, että vaikka syksyisin keskustelu koulukiusaamisesta nousee aina uudestaan julkisuuteen, olisi se opinnäytetyömme valmistumisen vuoden 2020 syksyllä aivan näin ajankohtaista.

Viimeaikaiset koulujen tapahtumat, joita julkisuudessa on puitu osoittavat vain sen, että keinoja koulukiusaamiseen puuttumiseen on saatava lisää. Koemme, että aiheen tutkimus auttaa tällaisten keinojen löytämisestä, koska mitä paremmin tiedämme, mikä tilanne koulukiusaamisessa on ja mitä koulukiusaaminen nykypäivänä on, sitä enemmän saamme keinoja ratkaista tätä jatkuvaa ja ainaista ongelmaa Suomen kouluissa.

1.3 Tutkimuskysymykset

Haluamme tutkia, sitä onko koulukiusaaminen rikos ja kuinka usein. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää kuinka usein seitsemäs- ja kahdeksaslukkalaisten kokema koulukiusaaminen täyttää rikoksen tai rikollisen teon tunnusmerkistön. Haluamme lisäksi tutkia, sitä onko paikkakunnan koolla vaikutusta tunnusmerkistöjen mahdolliseen esiintymiseen koulukiusaamisen yhteydessä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. a. Kohtaavatko seitsemäs- ja kahdeksaslukkalaiset nuoret tekoja, jotka täyttävät valikoidujen 22 eri rikoksen tunnusmerkistön koulussa tai vapaa-aikanaan ja tekijänä on ollut oppilaan koulun toinen oppilas, opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva henkilö?
- b. Kuinka usein tällaisten tekojen tekijä on ollut alle 15-vuotias (rikollinen teko) ja kuinka usein täyttänyt 15 vuotta tai on tätä vanhempi (rikos)?
2. Onko tunnusmerkistöjen esiintyvyydessä eroja Kainuussa sijaitsevien Kajaanin koulujen ja pääkaupunkiseudulla sijaitsevien Helsingin koulujen oppilaiden välillä?

1.4 Toteutuksesta

Olemme keränneet opinnäytetyömme tutkimusaineiston sähköisen Webropol-kyselyn avulla. Kysely on järjestetty kolmessa koulussa Helsingissä ja neljässä koulussa Kajaanissa. Kyselyyn vastasi yhteensä 971 oppilasta. Lopuksi olemme analysoineet saamiamme tuloksia. Olemme toteuttaneet opinnäytetyön parityönä.

1.5 Tutkimus ja analyysimenetelmät

Olemme toteuttaneet opinnäytetyömme kvantitatiivisella sekä lainopillisella tutkimusmenetelmällä. Seuraavissa alaluvuissa kerromme käyttämistämme kvantitatiivisesta tutkimusmenetelmästä sekä oikeusdogmatiikasta eli lainopista.

1.6 Kvantitatiivinen menetelmätutkimus

Kvantitatiivista tutkimusta voidaan kutsua määrälliseksi tai tilastolliseksi tutkimukseksi. Määrällinen tutkimus perustuu tilastotieteelle. Tällaisen tutkimuksen tutkimusaineistoa käsitellään matemaattisesti. (Valli 2015, 10) Tutkimusaineisto voidaan kerätä erilaisin tavoin joko kyselylomakkeella, systemaattisella havainnoinnilla tai valmiista rekistereistä tai tilastoista kokoamalla. Kyselylomake on näistä tutkimusaineiston keräämistavoista yleisin. Kyselystä voidaan käyttää myös nimeä survey-tutkimus, jos tutkimus on vakioitu. Vakioidussa kyselyssä vastaajilta kysytään samat asiat täysin samalla tavalla. Kyselylomaketutkimus soveltuu suurenkin joukon tutkimiseen. Etuna tällaisessa tutkimuksessa on se, että vastaaja jää

tuntemattomaksi, kun taas haittapuolena voi olla alhainen vastausprosentti. (Vilka 2015, 61)

Määrällistä tutkimusta tehdessä on pohdittava tarvittavan tutkimusaineiston kokoa, jotta se on tarpeeksi kattava vastaamaan tutkimusongelmaan. Tutkimuksen perusjoukko määrittelee pitkälti sen kannattaako tutkimus toteuttaa kokonaistutkimuksena vai hyödynnetäänkö jonkinlaista otantamenetelmää. Erilaisia tapoja toteuttaa tutkimuksen otanta ovat kokonaisotannan lisäksi yksinkertainen satunnaisotanta, systemaattinen otanta, ositettu otanta tai ryväsotanta. (Vilka 2015, 64-65) Meidän kyselymme on toteutettu ryväsotannalla.

1.7 Lainoppi

Toinen opinnäytetyömme tutkimusmenetelmistä on oikeusdogmatiikka eli lainoppi. Lainopissa tulkitaan ja systematisoidaan voimassa olevaa oikeutta. Lainoppi selvittää oikeusnormien sisältöä ja esittää oikeusnormeista väitteitä. Tällaisia väitteitä kutsutaan normikannanotoiksi, jotka kertovat sen, mikä on voimassa olevaa oikeutta, sekä tulkintakannanotoiksi, jotka ovat väitteitä oikeusnormien sisällöstä eli merkityksestä. Lainoppi siis tutkii sitä, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja sitä, mikä merkitys laista ja muista oikeuslähteistä löytyvällä materiaalilla on. (Hirvonen 2011, 21-23)

Lainopin systematisoidessa voimassa olevaa oikeutta tutkitaan ja jäsennetään oikeudenalojen käsitteitä, oikeusperiaatteita ja teoreettisia rakennelmia. Oikeudenalojen käsitteillä tarkoitetaan esimerkiksi tahallisuus- ja sopimusasioita, oikeusperiaatteilla esimerkiksi syyllisyysperiaatetta ja teoreettisilla rakennelmilla muun muassa tahallisuus- ja sopimusteorioita. (Hirvonen 2011, 25) Tässä opinnäytteessä pohditaan eritoten syyllisyyteen esimerkiksi rikosoikeudelliseen vastuuikään ja tahallisuuteen liittyviä asioita.

Tulkintalainoppia kutsutaan käytännölliseksi lainopiksi ja systematisointia teoreettiseksi lainopiksi. Nämä eivät kuitenkaan ole toisistaan irrallisia vaan ne ovat keskenään vuorovaikutteisia. Lainopin keskeinen menetelmä on tulkinta ja sitä voisikin kutsua tulkintatieteeksi. Tulkinnan ja tutkimuksen kohteena ovat oikeudelliset tekstit. Kiteyttäen lainopin tarkoituksena on siis voimassa olevien oikeusnormien sisällön selvittäminen ja ilmaiseminen. (Hirvonen 2011, 36)

Opinnäytteessä käsitellään erityisesti Rikoslakia ja sen säännöksiä, joten on olennaista mainita Rikoslain oikeustieteellisestä tutkimuksesta pari asiaa. Itse Rikoslaki on jaoteltu erilaisiin osiin. Luvut 1-10 ovat Rikoslain yleinen osa ja näiden lukujen säännöksiä sovelletaan Rikoslain lukujen 11-51 rikosten tunnusmerkistöjen kanssa. On kuitenkin huomattava, että tämä Rikoslain lukujen 1-10 yleinen osa ei tarkoita samaa kuin rikosoikeuden yleiset opit. Rikoslain yleinen osa on suppeampi ja itse rikosoikeuden yleiset opit ovatkin lainopin ja oikeuskäytänteiden kehittämiä. Rikosoikeuden yleiset opit voidaan taasen jaotella vastuuoppiin ja seuraamusoppiin, joista vastuuopissa käsitellään rikosvastuun edellytyksien säännöt ja periaatteet. (Miettinen 2016, 272-273) Vastuuoppi on opinnäytteessämme olennaisessa osassa pohdittaessa rikosvastuuta.

2 KOULUKIUSAAMINEN ILMIÖNÄ

Koulukiusaaminen on kiteytettynä systemaattista vallan tai voiman väärinkäyttöä. Kouluympäristössä on normaalia, että lapsilla on erimielisyyksiä ja hännämistä, sitä tekee lasten lisäksi aikuisetkin. Tämän tyyppiset tilanteet ovat osa lapsen kehitystä, ne opettavat hallitsemaan omia tunnereaktioitaan ja selvittämään riitoja. Niin sanottu normaali kiusaaminen on hetkellistä. Erona koulukiusaamiseen on se, että koulukiusaaminen on jatkuvaa. Vakavat yksittäiset aggressiiviset yhteenotot tai tapahtumat eivät kategorisoidu välttämättä koulukiusaamiseen vaan ovat erillisiä yksittäisiä vakivallantekoja. Toki tällainen vakava väkivallanteko voi juontaa juurensa pidempään jatkuneeseen koulukiusaamiseen. Tällaisia tekoja voidaan yleensä, joka syksy koulujen alettua pitkän kesäloman jälkeen. (Salmivalli 2010, 13)

Kiusaaminen on siis systemaattista ja se kohdistuu tiettyyn henkilöön. Psykologia määrittelee sen niin, että se ei ole nimenomana edellä mainittuihin erimielisyyksiin tai hännämiseen liittyvää. Psykologian näkökulmasta kiusaaminen on vihamielistä ja nöyryyttävää ja kiusaajan on tarkoitus nimenomaa aiheuttaa kiusatulle pahaa mieltä. Kiusaaja ja kiusattu ovat yleisesti jollain tapaa epätasaväkisiä esimerkiksi fyysisen koon, iän tai kehityksen osalta. Epätasaväkisyys voi esiintyä myös siten, että kiusaajia on useita ja kiusattu on tämän vuoksi alisteinen tilanteessa. (Salmivalli 2010, 13)

Kiusaamisen kohteeksi joutuneet voivat olla aivan tavallisia oppilaita, eikä heillä ole mitään erityisiä käytöshäiriöitä. Isommassa porukassa saattaa vain tapahtua niin sanotusti ”ryhmässä tyhmyys tiivistyy” tilanne ja yhtä tiettyä henkilöä aletaan kiusaamaan. Aina kiusattu ei siis välttämättä ole esimerkiksi kehityksen osalta alisteinen verrattaen kiusaajaan. (Salmivalli 2010, 16)

Kiusaaminen voidaan myös käsittää ilmiönä, johon ei sisälly yksittäisiä tappeluita tai aggressiivisia yhteenottoja. Ilmiön erottaa parhaiten sillä, että tilanteessa on alistaja ja alistettu. Yksittäisessä tappelussa tai erimielisyydessä henkilöt ovat tasavertaisia. Suomalainen Professori Christina Salmivalli on kirjoittanut paljon kirjoja liittyen kasvatukseen ja kehityspsykologiaan. Salmivallin keskeisimpiä tutkimusaiheita ovat olleet erityisesti koulukiusaaminen ja siihen liittyvät tekijät. Salmivalli kirjoitti kirjassaan *Koulukiusaamiseen puuttuminen, kohti tehokkaita toimintamalleja*, että määrittelee kiusaamisen oppilaille usein näin: ”kiusaaminen on sitä, kun yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan tahallaan ja toistuvasti pahaa mieltä.” (Salmivalli 2010, 14)

Kiusaaminen ilmenee monin eri tavoin. Se voi olla esimerkiksi suusanallista nimittelyä, tietojen levittämistä oppilaasta, porukan ulkopuolelle jättämistä, fyysisistä tönimistä, lyömistä, potkimista, toisen omaisuuden rikkomista, turmelemista tai hävittämistä. Tänä päivänä internettiä käytetään esimerkiksi erilaisten tietojen levittämiseen. Näissä kaikissa tapauksissa on tarkoituksena aiheuttaa pahaa mieltä tai jonkinlaista harmia kiusatulle. (Salmivalli 2010, 15)

Salmivalli kirjoittaa kirjassaan, että kiusaamisesta julkisesti puhuttaessa harvoin päästään itse asian ytimeen, koska joku yksittäinen tapaus voi ylittää uutiskynnyksen, mutta tapaukset eivät liity välttämättä systemaattiseen kiusaamiseen. Oppilaat voivat saada myös väärän kuvan koulukiusaamisesta, koska saattavat olettaa sen olevan sitä, kun tapahtuu jotain traagisempaa, esimerkiksi kiusattu oppilas tekee itsemurhan. Toki edelleen pitää ottaa huomioon, että yhteen aggressiiviseen yhteenottoon voi liittyä taustalla pidempään jatkunut kiusaaminen. Kiusaamista, jossa ei synny näkyviä vammoja tai joka ei saa julkisuutta, ei kuitenkaan saisi jättää keskustelun ulkopuolelle. (Salmivalli 2010, 15-16)

2.1 Koulukiusaamisen tutkimusten historiaa

Kiusaamista on alettu tutkimaan tarkemmin jo 1970-luvulla. Ilmiö ei ole siis uusi. Norjalainen tohtori Dan Olweus aloitti 1970-luvulla tutkimaan koulukiusaamista, ja häntä on kutsuttakin kiusaamisen tutkimuksen pioneeriksi. *Olweus Prevention Program* on tänä päivänä maailman eniten käytetty kiusaamisen estämiseen kehitetty ohjelma. Koulukiusaamisen määritelmässä on ollut vaihtelua, mutta Olweus on tutkimuksillaan ja työllään saanut yhtenäistettyä sen määritelmää maailmassa. Kun Olweuksen määritelmä hyväksyttiin tutkijapiireissä, tuli kiusaamisilmiöstä vertailukelpoisempi kansainvälisesti. Ja hyvä niin, koska olisi vaikea puuttua kiusaamiseen, jos ei olisi yhtenäistä määritelmää siitä, mitä koulukiusaaminen tarkalleen ottaen on. (Hamarus 2006, 47)

Olweuksen mukaan kiusaamisen määrä on pysynyt samana jo kolme vuosikymmentä. Eri-laisia toimia kiusaamisen kitkemiseksi on tehty, mutta se ei ole riittänyt vähentämään kiusaamista. Yksittäiset raaemmat kiusaamisen muodot ovat jonkin verran lisääntyneet. Stakes eli nykyinen Terveys- ja hyvinvoinnin laitos on tutkinut Suomessa esiintyvää kiusaamista kouluterveyden kyselyillä. Suomi on muihin maihin verrattuna keskitasoa kiusaamisen ilmentymisen suhteen. Maailman terveysjärjestö WHO on tehnyt koululaistutkimuksia muutamana vuodelle. Maiden välillä erot tuloksilla voivat olla jopa 4 prosentista 39 prosenttiin. Ruotsissa kiusaamista esiintyy tilastollisesti vähiten. Tätä saattaa selittää se, että tutkija Olweus aloitti tutkimustyönsä juuri Ruotsista, joten siellä asiaan on kiinnitetty huomiota kaikista pisimpään. (Hamarus 2006, 24)

Kiusaamisen voi havaita pienistä merkeistä käyttäytymisessä. Vuorovaikutustilanteissa voidaan huomata eleissä merkkejä siitä, ettei jostain tykätä tai joku halutaan jättää ulkopuoliseksi. Toimintatapa noudattaa yleensä tiettyä kaavaa. Kiusaamista voidaan havainnollistaa prosessina. Alkutilanteessa kiusatulla on halu kuulua johonkin ryhmään. Joko oppilas ei välitä vallitsevasta tilanteesta ja vaikenee, itkee tai on jopa yrittänyt tulla ryhmään. Oppilas, joka ei ole päässyt ryhmään voi eristäytyä ja tämän takia päätyä mahdollisesti jonkintasoiseen epätoivoiseenkin tekoon. Tilanne voi myös ratketa, jos ulkopuolinen esimerkiksi opettaja huomaa tilanteen ja puuttuu siihen. (Salmivalli 1998, 69)

Kiusaajan ja yhteisön toiminnan näkökulmasta prosessin kulku voi olla sellainen, mikä alkaa erilaisuuden havaitsemisesta ja sen nimeämisestä. Toimintatapa alkaa kiusatun testauksella. Seuraavaksi voi tulla nimittelyä, vieroksuntaa, haukkumista, tönimistä ja eristämistä. Loppujen lopuksi tilanne saattaa eskaloitua maineen ja rituaalisuuden vuoksi fyysiseen päälle käymiseen ja kiusatun eristämiseen koko yhteisöstä. Kiusatuksi tullut voi saada ystävältä tukea tai löytää itsestään vahvuuden puolustaa itseään. (Hamarus 2006, 68)

2.2 Koulukiusaaminen Suomen kouluissa tilastollisesti

Suomen kouluissa noin 5-15 % oppilaista on joutunut kiusatuksi peruskoulussa. Luvun suuri liukuma johtuu tutkittavasta menetelmästä, kiusaamisen määritelmästä ja eroista tutkimusten kyselyissä. (Salmivalli 2010, 17) Suomessa aloitettiin vuonna 2009 Kiva koulu -hanke, johon on osallistunut lähemmäs 200 000 oppilasta. Tällä hetkellä Kiva koulu -ohjelmaan osallistuu Suomessa yli 900 koulua. Kiva koulu -hanke on Turun yliopiston kehittämä kiusaamisen vastainen ohjelma ja se keskittyy koulukiusaamisen ennalta ehkäisyyn. (Mikä KiVa on? Kiva-ohjelman sähköinen julkaisu 2020) Kiva koulu on mittavin Suomessa toteutettu selvitys. On tutkittu, että ensimmäisellä luokalla 30 % pojista kokee kiusaamista. Nämä kysymykseen kyllä vastanneet ovat joutuneet kiusatuksi joka viikko, pari kertaa kuukaudessa tai useita kertoja viikossa. Tyttöjen kokema kiusaaminen ensimmäisellä luokalla on vastaavasti 24%. Ensimmäiseltä luokalta kuudennelle kiusatuksi tulemisen kokeminen vähenee tasaisesti joka vuosi. Kuudennella luokalla vastaavat luvut ovat pojilla 12% ja tytöillä 11%. Seitsemännellä luokalla kiusaaminen hiukan taas lisääntyy pojilla luvun ollessa noin 14%. Tyttöillä luku on edelleen säilynyt laskevana, ollen seitsemännellä 10%. (Salmivalli 2010, 18 Kuvio 2.1) Tutkimuksilla on selvitetty, että samoja lukuja on havaittu myös kansainvälisissä tutkimuksissa, joten Suomi ei poikkea muista tältä osin. (Salmivalli 2010, 17)

Tutkimuksia on tehty myös käänteisesti, eli kuinka paljon lapsi itse kertoo kiusanneensa. Luvuissa on havaittavissa samanlaista suuntaa kuin kiusatuksi kokemisen tutkimuksissa. Ensimmäiseltä luokalta asti kiusaaminen vähenee tasaisesti. Kuudennella luokalla luku lähtee nousuun. Ensimmäisellä luokalla tytöistä 10 % kertoo kiusaavansa muita oppilaita. Pojilla luku on yli 18 %. Viidesluokkalaisilla tytöillä luku on noin 5 % ja pojilla noin 13 %. Kuudennella alkaa luvuissa tasainen nousu yhdeksänteen luokkaan asti. Yhdeksännellä luokalla 9 prosenttia tytöistä kertoo kiusaavansa ja pojista 18 prosenttia. Eli tältä osin luvut palaavat lähes samoihin lukemiin, kuin ne olivat ensimmäisellä luokalla. Ilmiötä voi selittää se, että koululaisen alkuluokista kehitytään koko ajan ja ymmärretään, että kiusaamista ei saa tehdä. Yläasteella luvun nousua selittää taas alkanut tai alkamassa oleva murrosikä. (Salmivalli 2010, 19, kuvio 2.2)

Edellä mainittujen tutkimusten valossa on havaittavissa se, että yläluokilla kiusattuja on vähemmän ja kiusaajia enemmän. Tilanne on havaittavissa jo kuudennella luokalla, joten tarkoittaa se sitä, että kiusaaminen on voinut jatkua jo pidempään sellaisena. Ongelmaksi syntyy myös se, että yläaste ikäinen kertoo kiusaamisesta harvemmin. Ensimmäisen luokan oppilas kertoo kiusatuksi tulemisestaan lähes 80 % varmuudella jollekin, oli sitten kyseessä tyttö tai poika. Yhdeksäsluokkalaisten poikien vastaava luku on enää 30 % ja tytöillä luku

on 50 %. Kiusaaminen on jatkunut vuosia 65 prosentilla pojista, jotka ovat yhdeksännellä luokalla. Tytöillä vastaava luku on yli 55 %. (Salmivalli 2010, 21, kuvio 2.4)

Ensimmäisellä luokalla kiusatuksi kokemisen tunne voi johtua useista eri asioista. Joko kiusaamista on todella enemmän tai sitten nuoren lapsen on vaikea hahmottaa kokonaisuutta ja ymmärtää kunnolla, miten kiusaaminen määritellään. Mitä ylemmälle luokalle edetään, sitä mukaa myös kiusaaminen vähenee. Vähentyminen voi johtua juurikin siitä, että ikä tuo osaamista paremmin vertailla ja ymmärtää miten kiusaamien määritellään. (Salmivalli 2010, 17) Meidän opinnäytteemme kannalta edellä mainittu tieto on hyväksi tutkimuksellemme. Tilastot ja tulokset ovat varmemmin realistisemmin ja oikeudenmukaisesti tulkittu, koska seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten ovat iän puolesta jo sen verran kehittyneitä, että ymmärrystä ja perspektiiviä asioihin on jo kehittynyt.

2.3 Seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten kokema kiusaaminen tilastollisesti

Yhdeksäsluokkalainen on keksimäärin täyttänyt jo 15 vuotta ja on näin ollen jo rikosvastuullisessa iässä. Tutkimuksia vertailtaessa ja lukuja tulkittaessa on oletettavaa, että oikeita tunnusmerkistöjä täyttäviä rikoksia tapahtuu yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa jonkin verran. Tässä meidän opinnäytetyössämme otanta keskittyy kuitenkin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisiin, jotka eivät ole vielä rikosvastuullisessa iässä syyslukukaudella, elleivät ole esimerkiksi jääneet luokalle ja sen takia täyttäneet jo 15 vuotta.

Suomalaisessa tutkimuksissa 10% seitsemäsluokkalaisten tytöistä joutuu toistuvasti kiusatuiksi ja kahdeksaluokkalaisten 8 %. Poikien luku seitsemännellä luokalla on vastaavasti 14 % ja kahdeksannella luokalla 12 %. Kiusaajiksi kertovat itsensä 7 % seitsemäsluokkalaisten tytöistä ja vähän yli 7 % kahdeksaluokkalaisten. Poikien luvut ovat 16 % seitsemännellä luokalla ja kahdeksannella 17%. Seitsemännellä luokalla riski joutua kiusatuksi ja olla kiusaaja on melko tasainen, eli kumpiakin on yhtä paljon. Kahdeksannella luokalla näkyy selvemmin se, että kiusaajia on määrältään enemmän kuin kiusatuksi joutuneita, kiusaajia on 12 % ja kiusattuja 10 %. (Salmivalli 2010, 20, kuvio 2.3)

Oleellinen asia kiusatuksi joutuneelle on se, että siitä kertoo eteenpäin. Seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten tytöt kertovat 60 % todennäköisyydellä asiasta jollekin, kun taas poikien vastaava luku on noin 40%. (Salmivalli 2010, 21, kuvio 2.4) Tilastot kertovat lisäksi, että 50 % kahdeksaluokkalaisten pojista ja tytöistä on kokenut kiusaamisen jatkuneen jo vuosia. Seitsemännellä luokalla samainen luku on 40 %. Näin ollen on havaittavissa selkeästi se, että kiusaaminen voi olla pitkäänkin jatkuvaa (Salmivalli 2010, 21, kuvio 2.5)

2.4 Kiusaamisen vaikutukset

Kiusaamisen vaikutuksen voivat olla dramaattisia, koska kyse ei useimmiten ole vain kerran tapahtuneesta kiusaamistilanteesta vaan jatkuvasta tapahtumienketjusta, ja se on lapsen kehitykselle riski. Koulu on iso osa lapsen kehitysympäristöä, joten sen vaikutus niin

positiivisesti kuin negatiivisestikin on suurta ja merkittävää. Lapsen kehityksessä ja ihmisarvon tuntemisessa vertaisryhmällä on merkittävä rooli. (Salmivalli 2010, 26)

Ryhmäpaineella on myös iso vaikutus. Olipa kiusaajia yksi tai useampia, niin tilanne muodostuu helposti sellaiseksi, että muutkin oppilaat, jotka suoranaisesti eivät kiusaisi ketään suhtautuvat kiusattuun negatiivisella tavalla. Kiusatun kanssa ei esimerkiksi kaveerata tai olla ystävällisiä. Konkreettisia vaikutuksia ja seurauksia koulukiusatuksi joutuneella on erilaisia, mutta yleisimpiä ovat masentuminen, ahdistuneisuus, yksinäisyys, itsetunto-ongelmat, minäkuvan hämärtyminen ja muut kielteiset ja itsetuhoiset ajatukset. Kiusatuksi itsensä kokemisen traagisin vaikutus voi olla jopa myöhemmin tapahtuva koulusurma, joita jo Suomessakin olemme joutuneet kokemaan. Tietysti koulusurmat eivät ole millään tavalla yksiselitteisiä. Suomessa surman tehnyt on usein ollut kiusattu tai ainakin kokenut olleensa. (Salmivalli 2010, 27) Seuraavaksi käydään lyhyesti läpi koulusurmiin johtavia tekijöitä ja henkilöitä niiden takana.

2.5 Koulusurmat

Kouluampuminen voi olla yksi raaka seuraus koulukiusatuksi joutumiselle. Koulusurmista on tehty useita kirjoja niin maailmalla kuin Suomessakin. Koulusurman tehneillä oppilailla yhteistä on syrjäytyminen vertaisryhmästä sekä pitkään kiusatuksi joutuminen. Toki niinkin raakaan tekoon kuin koulusurmaan taustasyitä on monia. (Salmivalli 2010, 27) Michael Leary kollegoineen on tutkinut, että koulusurmissa tautalla on ollut muun muassa mielenterveysongelmia, tiettyjä ideologioita ja verkostoja, sekä kiinnostusta aseisiin ja räjähteisiin. (Dupper 2013, 64)

Kiusatuista ei välttämättä tule myöhemmin kiusaajia, usein nuoresta tulee vetäytyvä ja arka. Syyseuraus suhteita tarkastellessa masentuneisuudella ja kiusatuksi tulemisella on selkeä yhteys. Voi olla, että tietyt piirteet, esimerkiksi psykologiset ongelmat ovat kiusatuksi joutumisen taustalla, mutta viimeisimpien tutkimusten mukaan itse kiusaamisesta puhkeaa tiettyjä ongelmia ja seurauksia. Eli ennemmin kiusaamisesta tulee ongelmia nuorelle kuin, että ongelmia olisi jo ollut ja siksi oppilas olisi joutunut kiusatuksi. (Salmivalli 2010, 28) Kiusaajalla on riski myöhemmällä iällä jatkaa aggressiivista käyttäytymistä. Tohtori Olweus on tutkimuksissaan todennut, että moni kiusaaja voi myöhemmällä iällä ajautua rikoksiin ja tulla antisosiaaliseksi. Eli on tärkeää puuttua tilanteeseen ja auttaa niin kiusatuksi tulleita kuin myös kiusaajia. (Salmivalli 2010, 30)

2.6 Suomen koulusurmaajat

Suomi ei ole valitettavasti säästynyt koulusurmilta. Ensimmäinen tapahtui Jokelassa vuonna 2007, toinen heti seuraavana vuonna 2008 Kauhajoella. Tuorein koulussa tapahtunut näin vakava väkivallanteko tapahtui vuonna 2019 Kuopiossa.

Kouluampumistapauksissa usein herää kysymys henkilön taustoista ja tekoon johtaneista motiiveista. Ajatus herää yleensä myös siitä onko tekijä ollut joskus koulukiusattu. Asiat ja

motiivit eivät ole koskaan täysin yksiselitteisiä, mutta joitain yhteneviä piirteitä ja taustoja tekijöiltä löytyy. (Langman 2015, 195)

Tutkimusten mukaan suurin osa kouluampujista ei ole ollut kiusattuja, vaikka ensimmäinen oletus voisi niin olla. Asiaa on tutkinut laajemmin psykologian tohtori ja kouluttaja Peter Langman. Langman on tutkinut syvällisesti 48 kouluampujan taustoja. Kouluampujat ovat olleet tekohetkellä koulussa toisella asteella, lukiossa tai yliopistossa. Langmanin tutkimusotannassa on ollut myös suomalaiset Pekka-Eric Auvinen ja Matti Juhani Saari. Vain yksi 48:sta kouluampujasta teki väkivallanteon entiselle kiusaajalleen kostoksi. Enemmän teot kohdistuivat henkilökuntaan. Teko kohdistui 33 prosentissa tapauksista opettajiin sekä muuhun koulun henkilökuntaan. 19 prosentissa tapauksista ampuja kohdisti tekonsa tyttöjä tai naisia kohtaan. 13 prosenttia ampujista osoitti teon perheenjäseniään kohtaan. Kilpailijoitaan ja paremmin menestyneitä kohti ampui 6 prosenttia tekijöistä, näin ollen motiivina näissä tapauksissa voitiin pitää kateutta. 69 prosentissa tapauksista tekijä kohdistaa raakaa väkivaltaa yhteen tai useampaan erityiseen kohteeseen esimerkiksi tiettyyn tyttöön, naiseen tai lapsiin. (Langman 2015, 197)

Langmanin tutkimusten mukaan suurin osa tekijöistä ei ollut sosiaalisesti eristäytyneitä tai kuuluneet keskiluokkaan. Mielenterveyslääkityksellä oli vain 8 prosenttia tekijöistä. 6 prosentilla tekijöistä oli ollut viimeisen kuukauden aikana mielialalääkitys. (Langman 2015, 197)

Itsemurha-ajatus oli ollut yhdistävä tekijä kaikilla kouluampujilla. Yhtenäisiä piirteitä ampujille on ollut epäonnistuneet seurustelusuhteet, eli ampuja on tullut jätetyksi suhteessa. Osalla ampujista oli ollut sukulaisia sotaväessä. Tekijällä saattoi olla itsellään epäonnistumisia armeijassa, esimerkiksi keskeytyksiä. Jonkin verran tutkimuksessa havaittiin yhteyksiä siihen, että ampujan sukulaisia työskenteli opetus- ja kasvatusalalla. Seuraavat piirteet olivat edustettuina ampujilla: epäonnistunut opiskelu, biologisia haasteita esimerkiksi itse-tunto ja omakuva ongelmia, lyhyys, fyysinen koko, ulkonäkö ja ikätoverien häirintä. Ulkoisina vaikutuksina oli havaittavissa kavereiden yllytys, tietyt roolimallit sekä ideologiat (Langman 2015, 157-179)

Ampujien luonteessa ja taustassa esiintyi eniten traumatisoitumista. Toiseksi eniten havaittiin, että tekijöillä oli psykopaattisia persoonallisuushäiriöitä. Kolmanneksi havaittiin psykoottisia skitsofreniahäiriönoireita. (Langman 2015, 3)

Pekka-Eric Auvinen surmasi Jokelan lukiossa vuonna 2007 marraskuussa kuusi oppilasta, terveydenhoitajan, rehtorin ja itsensä. Auvinen oli tekohetkellä 18-vuotias. Yläasteella Auvisen ystävät vähenivät ja koulu ei mennyt enää niin hyvin, kun oli ala-asteella mennyt. Auvisen vanhempien mukaan poikaa kiusattiin jo ala-asteella useamman vuoden. Yläasteella käsiteltiin useaan otteeseen Auviseen kohdistunutta kiusaamista. Osa oppilaista ja opettajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei Auvista kiusattu vaan luokan henki oli vain nokitteleva. Auvinen alkoi yläaste aikana kiinnostua politiikasta ja erilaisista ideologioista, mutta lukio aikoina kiinnostus alkoi herätä ääriilmiöitä sekä Yhdysvalloissa tapahtuneita kouluampumisia

kohtaan. Auvinen liittyi Columbinen -kouluammuskelukeskusteluryhmään, jossa vietti paljon aikaa. (Benyik ym. 2011, 83)

Auvisen perhetaustasta ei ilmennyt mitään erikoista. Auvinen oli melko lyhyt ja kärsi siitä. Auvinen kärsi myös yksinäisyydestä, jännittämisestä sekä punastelusta ja nämä vaikeuttivat sosiaalisia tilanteita. Pari vuotta ennen tekoa Auviselle oli määrätty mielialalääkkeitä paniikkihäiriöön ja sosiaalisten tilanteiden pelkoon. Vuonna 2007 Auvinen söi lääkettä enää satunnaisesti ja vähän ennen tekoaan halusi lopettaa lääkityksen kokonaan. Vanhemmat olivat pyytäneet noin vuotta ennen tekoa lähetettävä nuorisopsykiatrian poliklinikalle, mutta eivät olleet sitä saaneet lievien oireiden ja resurssipulan takia. Auvista oli todennäköisesti jännittänyt marraskuussa edessä olevat armeijan kutsunnat, koska hän oli saanut aiemmin E:n paperit mielenterveydellisistä syistä. (Benyik ym. 2011, 84-89)

Matti Juhani Saari surmasi Kauhajoen ammattikorkeakoulussa vuonna 2008 yhdeksän oppilasta, yhden opettajan ja itsensä. Saari oli tekohetkellä 22-vuotias. Saarella ilmeni 13-vuotiaana viitteitä mielenterveydellisistä ongelmista. Saari kärsi paniikkihäiriöstä, ahdistuksesta, itsetuhoisista ajatuksista, masennuksesta sekä univaikeuksista. Saari söi hänelle määrättyjä lääkkeitä, mutta juuri ennen ampumisia hän siirsi depressiohoitajan vastaanottoaikaansa. Psykiatrian erikoislääkärillä hän ei käynyt koskaan. (Benyik ym. 2011, 90-92)

Saaren vanhemmat erosivat lasten ollessa pieniä. Äiti aloitti vuosia eron jälkeen uuden suhteen, jolloin Saarelle syntyi kolme sisarusta lisää. Isän kanssa Saari ei ollut enää niin paljon yhteydessä, koska isän uusi nainen ei hyväksynyt aiemmasta suhteesta syntyneitä lapsia. Saaren veli kuoli, kun Saari oli 17-vuotias, ja tämä oli raskasta Saarelle. Vähän ennen ampumisia Saaren tuttuja kuoli liikenneonnettomuudessa. Yksi takaisku oli lisäksi se, että Saarella meni suhde tyttöystävänsä kanssa poikki. 2007 kesällä Auvisella oli internetissä ulkomalainen tyttöystävä, joka kuului samaan kouluammuskelukeskusteluryhmään. Tyttöystävä kuitenkin jätti Auvisen toisen keskusteluryhmässä tapaamansa pojan takia. (Benyik ym. 2011, 92-93)

Yläasteaikoina Saarta pahoinpideltiin fyysisesti. Ala-asteelta yläasteelle siirtyessään hän vastasi kyselyyn kärsivänsä muun muassa unettomuudesta, ahdistuksesta, keskittymisvaikeuksista ja pelokkuudesta. Saari oli ollut lapsena hidaskasvuinen ja kevyt rakenteinen. Saari lopetti armeijan kesken kiusaamisen ja jalkavaivan takia. (Benyik ym. 2011, 94-95)

Langmanin tutkimukset eroavat melko paljon Salmivallin tutkimusten johtopäätöksistä. Langmanilla ja Salmivallilla on selkeästi ero siinä, että Langmanin mukaan koulusurmien takana harvemmin on kiusaamista, kun taas Salmivalli kertoo kiusaamisen ja syrjäytymisen yhdistäneen koulusurman tehneitä. Tämä ero voi ehkäpä johtua siitä, että Langman on tutkinut koulusurmia hyvin kansainvälisesti, kun taas Suomessa tapahtuneiden kouluampumisten taustalla on molemmissa tapauksissa edeltävänä yhdistävänä tekijänä ollut kiusaaminen.

2.7 Kiusaamisen uudet muodot

Nettikiusaaminen on tuonut kiusaamiseen täysin uuden julmuuden ja raakuuden muodon. Englanniksi siitä puhutaan nimellä *cyber bullying*. Tähän liittyy yleensä voimakkaasti seksuaalisia asioita ja häiriköintiä. Nettikiusaamien tapahtuu teknisissä laitteissa, tietokoneella ja kännyköillä. Sen tarkoitus on nöyryyttää ja tuhota kiusatun mainetta, ja sen seurauksena voi kiusatulla ilmetä ongelmia esimerkiksi ihmissuhteissa. Nettikiusaamiseen voi liittyä myös jonkinlaista uhkaamista ja vahingoittamista. 14-24 vuotiaista 56 % on ollut netti-kiusaamisen kohteena (The Center for the sease control and prevention). Tämän tyyppiseen kiusaamisen uhriksi joutunut ei voi tietyllä tapaa paeta tilanteesta ja ongelmalliseksi tilanteen tekee lisäksi se, että nettikiusaamista voi tapahtua missä ja milloin vain. (Dupper, 33)

Nettikiusaamisen uhriksi joutuneessa oppilaassa vaikutukset voivat näkyä arvottomuuden ja voimattomuuden tunteina. Alkoholin ja muiden huumaavien aineiden käytön lisääntyminen on pystytty yhdistämään nettikiusaamisen yhdeksi ikäväksi seuraukseksi kiusatulle. Myös muunlaisia eri elämänalueiden ongelmia voi alkaa kiusaamisen seurauksena kertymään. On myös todettu, että nettikiusaamiseen uhriksi joutumisella on yhteyttä kohonneeseen itsemurhariskiä ja niiden itsemurhayrityksiin. Nettikiusaamisen uhriksi joutunut tekee 1,9 kertaa todennäköisemmin itsemurhan tai sen yrityksen kuin muuten kiusatuksi joutuneet. (Hinduja & Patchin 2007, 95)

Koulukiusaamiseen voi liittyä myös uskonnollista kiusaamista. Tässä kiusaamisenmuodossa voi esiintyä valtauskontoon kuuluvien taholta kiusaamista, jossa uhataan ja nöyryytetään eri uskontokuntaan kuuluvia (Dupper, 69). Maahanmuuttajia tuli Suomeen ennätysmäärä vuonna 2016. Tilastokeskuksen mukaan Suomeen tulee maahanmuuttajia noin 30 000 joka vuosi ja osa jää pysyvästi Suomeen. Maahanmuuttajia kuuluu laajasti eri uskontokuntiin myös muihin kuin Suomen valtauskontoon, joten vähän viiveellä tämä voi näkyä myös uskonnollisessa kiusaamisessa. (Tilastokeskus, 2020)

Kiusaamista voi tapahtua koulussa niin oppilaiden, opettajien kuin muidenkin koulun henkilökuntaan kuuluvien välillä. Kiusaamista voi esiintyä kaikin puolin opettaja voi olla kiusaaja ja oppilas kiusattu tai oppilaat kiusata opettajaa. Opettajan harjoittama kiusaaminen voi ilmetä piilotettuna tai olla tiedostamatonta. Harva opettaja kiusaamiseen syyllistyy, mutta jos sellaista on tapahtunut, voivat seuraukset olla vakavia uhreille. (McEvoy 2005) Oppilaan ja opettajan välinen kiusaaminen voi jäädä muilta oppilaista huomaamatta, jos se ilmenee ovelasti ja on tunnistamatonta muille. Opettajien oppilaisiin kohdistamaan kiusaamiseen kiinnitetään vähemmän huomiota kuin oppilaiden väliseen kiusaamiseen. (Dupper, 64) Kiusaaminen opettajan puolelta voi olla esimerkiksi oppilaan rankaisemista enemmän kuin kurinpidon kannalta olisi tarpeellista. Tietyn tyyppistä manipulointiakin voi esiintyä. Oppilaan ja opettajan välillä on luonnollinen voimaero, jolloin oppilaan on vaikea puolustaa itseään. Oppilaan ja opettajien välistä kiusaamista ja sen ilmentymistä on tutkittu Amerikassa, mutta miksi sitä ei tapahtuisi myös meillä täällä Suomessa. (Dupper, 70)

2.8 Mediassa syksyllä 2020 esillä olleet koulutappelut

Professori Christina Salmivalli kirjoitti jo 2000- luvun alussa ilmestyneessä kirjassaan *Koulukiusaamiseen puuttuminen* kuinka kouluissa oppilaitten välillä tapahtuneita väkivaltaisia yhteenottoja voidaan mediassa joka syksy. (Salmivalli 2010, 13) Näin voi todeta todellakin tapahtuvan ja eritoten tänä syksynä mediassa on puitu paljon tapauksia, joita kouluissa on käynyt. Vaikka yksittäiset väkivallanteot eivät olekaan täysin sama asia koulukiusaamisen kanssa, kertovat tapaukset kuitenkin nuorison hyvinvoinnista. Ja tässä meidän opinnäytetyössämme tarkoitus onkin tutkia kokonaisuutta, koulukiusaaminen voi täyttää mahdollisesti tiettyjä rikosten tunnusmerkistöjä kuten nämä yksittäiset aggressiiviset väkivallanteotkin.

Koulukiusaaminen voi olla todella moninaista. Nyt 2020-luvulla kiusaamisen muodot ovat muuttuneet 2000-luvun alusta merkittävästi matkapuhelimien yleistyttyä. Monella ensimmäisenluokan oppilaalla on jo ensimmäiset puhelimensa. Pelkkä puhelin ei niinkään ole ongelma vaan ennemminkin se, että niistä pääsee internetin kautta kokemaan globaalisti koko maailman erilasin tiedoin, sovelluksin sekä visuaalisesti kuvien ja videoiden muodossa. Lapset näkevät koko maailman kauneudet, mutta myös raakuudet yhdeltä näytöltä vain muuttamalla sormen liikkeellä.

Lukijoille voi tulla tunne, että aggressiiviset tapaukset kouluissa olisivat lisääntyneet. Koulukiusaamisesta on puhuttu Suomessa pitkään, ja näyttää siltä, että kiusaaminen ei olisi vähenemään päin. Väkivaltaisuudet ja niiden raajemmat ilmenemismuodot ovat tutkimusten mukaan sen sijaan lisääntyneet. Tähän yksi syy on 2000-luvun alussa tulleet matkapuhelimet, joiden kautta vaikutuksia saadaan ympäri maailmaa jo nuorempienkin tietoisuuteen. (Salmivalli 2010, 22)

Opinnäytteemme valmistuminen ajoittui syksyyn, joten aiheemme tuntui todella ajankohtaiselta, koska niin kuin joka syksy kiusaaminen nostaa jälleen päätään. Tänä syksynä lehdissä ja sosiaalisessa mediassa on näkynyt monta räikeää koulussa tapahtunutta väkivaltatapausta. Syyskuussa Vantaan Havukoskella Kytöpuiston koululla oli välitunnin aikana tapahtunut vakava väkivallanteko, jonka vuoksi paikalle oli tullut ambulanssi sekä poliisi. Tieto tapauksesta lähti leviämään myös sosiaalisessa mediassa, koska väkivallan kohteeksi joutuneen läheinen oli kirjoittanut tilanteesta Facebookiin. Tapauksessa oli ollut mukana useampia oppilaita, ja väkivaltaa käyttäneet neljä oppilasta olivat olleet kuudennella luokalla. Uhri oli kaadettu maahan ja pahoinpidelty lyömällä, tämän tarkempaa tietoa teon yksityiskohdista ei medialle ole annettu tietoon. Ambulanssin paikalle tulo kertoo sen, että asia on ollut vakava. (Kuudesluokkalaisten epäillään pahoinpidelleen koulutoverinsa Vantaalla - koululle soitettiin ambulanssi, Helsingin Sanomat, 21.9.2020)

Vantaan Havukoskella tapahtui myös toinen väkivallanteko lyhyen ajan sisään. Helsingin Sanomat kirjoitti, että MTV uutiset kertoi tapauksesta, joka sattui syyskuussa ja uhrina oli ollut 14-vuotias poika. Poikaa oli lyöty kasvoihin ja sen seurauksena poika oli kaatunut. Tämän jälkeen poikaa olisi potkittu tämän ollessa maassa. Tekijänä oli ollut toisen koulun rikosvastaullisessa iässä oleva poika ja teko tapahtui koulunpihalla koulupäivän jälkeen. Komisario Björn Näse vahvisti Helsingin Sanomille, että tapausta tutkitaan törkeänä

pahoinpitelynä. (Vantaan Havukoskella paljastui toinenkin väkivaltatapaus koulussa, uhrina 14-vuotias – Poliisi tutkii törkeänä pahoinpitelynä, Helsingin Sanomat, 29.9.2020)

Lokakuussa Helsingin Sanomat kirjoitti Maunulan yhteiskoulussa tapahtuneesta tilanteesta, jossa yhtä kahdeksaluokkalaista oppilasta oli nöyryytetty ja uhkailtu. Tilanne oli kuvattu ja laitettu nettiin. Tutkinnanjohtaja Marko Forss on vahvistanut Helsingin Sanomille, että poliisi tutkii tapauksessa epäiltyä lievää pahoinpitelyä ja laitonta uhkausta. Tässä tapauksessa epäilty oli täyttänyt jo 15 vuotta. (Maunulan yhteiskoulussa kuvattiin nöyryyttämistarkoituksessa video, jossa kahdeksaluokkalainen pakotettiin polvistumaan, Helsingin Sanomat, 1.10.2020)

Viime aikoina kuullaan paljon nuorten välillä sanaa ”pränkki”. Pränkki tarkoittaa vitsiä tai läppää, joiden alkuperäinen tarkoitus ei ole saada aikaan pahaa mieltä, ennemmin tehdä jännää. Tietynlaista vahinkoa pränkeistä voi kuitenkin seurata. Tässäkin villityksessä voi olla seurauksena rikos, vaikka sitä ei olla etukäteen mielletty. Pränkki voi sisältää esimerkiksi uhkailua, herjaamista, kunnianloukkausta, panettelua, nimittelyä, kuvien muokkaamista loukkaaviksi ja sukupuolisiveellisyyttä tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä. Sosiaalisella medialla on suuri vaikutus pränkeissä. Sitä ei ymmärretä kuinka yhden näytön painalluksen seurauksena voi syyllistyä rikokseen. (Pränkki voi olla rikos, Hämeen Sanomat, 8.9.2019)

3 KOULUKIUSAAMISEEN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Seuraavaksi käsitellään koulukiusaamiseen liittyvää lainsäädäntöä sekä selvennetään keskeisimpiä opinnäytteessämme esiintyviä oikeudellisia termejä.

3.1 Rikos

Yksi tärkeimmistä termeistä ymmärtää on rikos, jonka määritellään olevan tunnusmerkistön mukainen, oikeudenvastainen ja tekijässä syyllisyyttä osoittava teko. Rikoksen tunnusmerkistöissä on määritelty rangaistava vääräys. Tunnusmerkistö kohteella tarkoitetaan yleisimmin sitä oikeushyvää, jota se suojelee ja jota säännöksessä määritelty teko loukkaa. Lainopissa rikoksia on eroteltu teko- ja seurausrikoksiin. Seurausrikoksissa vaaditaan seurauksen syntyminen, jotta teko on rangaistavaa ja se täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Tekorikoksissa tietty toiminta riittää jo sellaisenaan rangaistavuudeksi. Tällaiset tekorikokset voivat ilmetä lakitekstissä esimerkiksi muotoiluna *on omiaan*. (Rikosoikeuden peruskäsitteitä ja -periaatteita, Helsingin yliopiston avoin yliopisto)

Rikosoikeudellinen vastuu ei perustu vain tunnusmerkistön mukaisuuteen vaan rangaistavan teon tekijään kohdistetaan lisäksi moitearvostelua liittyen siihen, olisiko hänellä ollut toisin toimimisen mahdollisuus. Syyllisyyden pohdintaan liittyvät tekijän syyntakeisuus, teon syyksiluettavuus sekä teon moitittavuus. Oikeudenvastaisuus kytkeytyy yksittäisiin lakisäännösten tunnusmerkistöihin. Normaalitytapauksessa siis tunnusmerkistön täyttävä teko on oikeudenvastainen. Joissain tapauksissa tunnusmerkistön mukainen teko ei ole välttämättä oikeudenvastainen näitä tapauksia käsittelemme enemmän seuraavassa alaluvussa. (Rikosoikeuden peruskäsitteitä ja -periaatteita, Helsingin yliopiston avoin yliopisto)

3.2 Syyntakeisuudessuus ja rikosoikeudellisen vastuun ikäraja

Jotta rikoslaissa rangaistusvastuu täytyisi tulla henkilön olla syyntakeinen, eli edellytetään riittävää henkistä kypsyyttä sekä henkistä terveyttä. Rikoslakiin perustuen ei rangaista lapsia vaan on säädetty 15 vuoden rikosvastuun alaikäraja. (Rikoslaki 39/1889, RL 3:4.1) Aika ajoin on rikosvastuullisen ikärajan laskemista ehdotettu, koska nuorten koetaan kypsyvän nopeammin nyky-yhteiskunnassa. Mitään konkreettisia perusteita tai todisteita ei ole nuorten sosiaalisen kypsymisprosessin nopeutumisesta kuitenkaan esitetty ja väite on hyvin riidanalainen. (HE 44/2002vp, 14)

Henkiseen terveyteen perustuvaa syyntakeettomuutta arvioidaan kahden kriteerin osalta. Ensimmäisenä on lääketieteen keinoin todettavissa olevat seikat kuten mielisairaus tai syvä vajaamielisyyttä. (RL 3:4.2) Seuraavaksi on pohdittava sitä kuinka tällaiset seikat ovat vaikuttaneet henkilön toimintaan tekijän havaintojen, motivaation ja toimintakyvyn kautta (HE 44/2002vp, 14). Syyntakeettomana voidaankin siis pitää henkilöä, joka ei ole ymmärtänyt tekonsa tosiasiallista luonnetta, ollut selvillä sen oikeudenvastaisuudesta tai jos henkilön kyky säädellä omaa käyttäytymistään on edellä mainittujen kriteerien valossa ratkaisevasti heikentynyt. (RL 3:4.3)

Päihtymys voi aiheuttaa tekijässä syyntakeettomuusarviointiin vaikuttavan tietoisuuden tai tajunnan häiriön. Ilman mitään sääntelyä tällainen tulisi hyvin usein kyseeseen, kun suurin osa rikoksista tehdään päihtyneenä varsinkin alkoholin vaikutuksen alaisena. Tällainen tilanne, jossa jokaisessa päihtyneenä tehdyssä rikoksessa päädyttäisiin alentuneeseen syyntakeettomuuteen, olisi kriminaalipoliittisesti melko kestäväntöntä. Tästä syystä päihtymykseen liittyen on tehty sääntelyä siitä, kuinka päihtymys voi vaikuttaa vastuuseen. (HE 44/2002vp, 15)

Suomessa säädettiin päihtymykseen ja sen syyntakeisuusarviointiin liittyen ennen alentunutta syyntakeisuutta koskevassa pykälässä, mutta nykyään päihtymys on tuotu Rikoslain kolmannen Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä luvun neljänteen pykälään ”Vastuukäytäntö ja syyntakeisuus”. (Rikoslaki 1889/39, 3:4§) Lähtökohtana päihtymyksen osalta on se, että se ei vaikuta syyntakeisuusarviointiin. Täysin tätä ei ole kuitenkaan sivuutettu vaan poikkeustilanteissa päihtymyksen aiheuttama tiedottomuus tai tajunnanhäiriö tulee ottaa huomioon vastuuta arvioitaessa. Tämän vuoksi nykyisin käytössä olevaan edellä mainittuun syyntakeisuutta käsittelevään pykälään on tullut maininta siitä, että päihtymystä ei oteta huomioon, ellei siihen ole erityisen painavia syitä (RL 3:4.4). Tällaisina seikkoina on pidetty esimerkiksi alkoholin ja lääkkeiden yllättäviä yhteisvaikutuksia. Tämän säännöksen soveltaminen onkin rajattu merkitsemään vain oikeuskäytännössä esiintyneitä harvinaisia poikkeustapauksia. Pääsääntö on siis se, että humala itsessään ei vaikuta tekijän vastuuseen. (HE 44/2002vp, 15)

Ennen vuotta 2003 tahallisuuden eri muotoja ei ollut vielä kirjattu lakiin sen nykyisessä muodossa. Lainsäätäjä oli jättänyt tahallisuuden eri lajit säätämättä sen tarkemmin, sillä ne olivat vielä tuolloin keskustelun alla oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä. Vuoden 2002 Hallituksen esityksessä kuitenkin kerrotaan, että tahallisuusarvioinnin erimielisyyksistä on päästy yhteisymmärrykseen ja korkein oikeus oli linjannut kantansa jo lukuisissa tahallisuuden liittyvissä ennakkotapauksissa. Näin ollen koettiin, että oikeustieteen käsitelmäärittelyjen ja oikeuskäytännön kannanottojen perusteella olisi aika säätää tahallisuutta koskevat määritelmät myös lakiin. (HE 44/2002vp, 15-16)

Jotta henkilö joutuu rangaistusvastuuseen, on teon siis oltava ollut tahallinen tai tuottamuksellinen, ellei laissa toisin säädetä (RL 3:5). Joissain rikoksissa rangaistusvastuu toteutuu vain tahallisena. Tahallisuus tarkoittaa, että tekijällä on ollut nimenomainen tarkoitus aiheuttaa tietty seuraus. Tahallisuutta on kolmea astetta, alin tahallisuusaste on todennäköisyys tahallisuus. Siinä henkilön on pitänyt käsittää, ymmärtää ja mieltää, että tekonsa seuraus toteutuu varsin todennäköisesti. Toisena asteena on varmuustahallisuus, jossa tekijällä ei ole ollut erityistä tarkoitusta seurauksesta, mutta on tiennyt seurauksen tapahtuvan päämääräänsä toteuttaessaan. Vahvin tahallisuus aste on tarkoitustahallisuus, eli tekijällä on ollut nimenomaisena tarkoituksena täyttää rikostunnusmerkistö ymmärtäen teon seurauksen. (RL 3:6§)

Tuottamussäännös on kaksijakoinen sisällöltään, subjektiivinen sekä objektiivinen. Tekijä, joka on toiminut tuottamuksellisesti, tulee moitituksi yleisen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisesta, joka koskee kaikkia. Tekijällä on täytynyt kuitenkin olla subjektiivinen kyky noudata tätä huolellisuutta. Tuottamuksessa on eri törkeysasteita. Harkittaessa sitä, onko

tuottamus ollut törkeää, huomioidaan rikotun huolellisuusvelvollisuuden laatu, vaarannettujen etujen tärkeys ja loukkauksen todennäköisyys, riskinoton tietoisuus sekä muut tekoon sekä tekijään liittyvät olosuhteet kokonaisuutena arvostellen. (RL 3:7§)

3.3 Vastuuvapausperusteet

Rikoslain vastuuvapausperusteet tarkoittavat säädöksiä, jotka poistavat tekijän eri tavoin rangaistusvastuusta. Vastuuvapausperusteiden alaryhmiä ovat anteeksianto- ja oikeuttamisperusteet. Oikeuttamisperusteet poistavat teon oikeudenvastaisuuden eli teko onkin oikeudenmukainen ja anteeksiantoperusteet poistavat tekijän syyllisyyden, jolloin tekijää ei voida moittia. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti tällaisia rangaistusvastuun poistavia säädöksiä. (HE 44/2002vp, 16)

Erehdyssäännöksiä ovat tunnusmerkistöerehdys ja kieltoerehdys. Tunnusmerkistöerehdyksestä voidaan puhua, kun tekijä ei tekohetkellä ole ollut tietoinen kaikista seikoista, joita rikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää tai jos hän erehtyy tällaisesta seikasta. Kyseeseen voi kuitenkin tulla tällaisessa tilanteessa tuottamuksellinen rikos. (RL 4:1§)

Kieltoerehdys voi tulla kyseeseen, jos tekijä erehtyy pitämään tekoaan sallittuna ja tekoa voidaan pitää anteeksiannettavana lain puutteellisten tai virheellisten julkaisujen, lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden, viranomaisen virheellisen neuvon tai muun näihin rinnastettavan seikan vuoksi. (RL 4:2§)

Tilanteissa, joissa tekijä erehtyy vastuuvapausperusteiden tosiasiallisista edellytyksistä esimerkiksi, luulee hyvin perusteiden olevansa oikeudettoman hyökkäyksen kohteena, voidaan soveltaa vastuuvapausperusteiden edellytysten olemassaoloa koskevasta erehdyksestä säännöstä. Kyseessä voi siis olla luultu hätävarjelu tai pakkotila. (HE 44/2002vp, 17) Tällä säännöksellä voidaan tekijä vapauttaa tahallisuusvastuusta, mutta tuottamukselliset edellytykset on harkittava erikseen (RL 4:3§).

Hätävarjelulla tarkoitetaan puolustautumista oikeudetonta hyökkäystä vastaan (RL 4:4). Hätävarjelu on yksi vanhimmista vastuuvapausperusteista. Tämän säännöksen nojalla saa henkilö puolustautua voimatoimin itseään tai toista kohti kohdistuvalta oikeudettomalta hyökkäykseltä. Tämä koskee myös henkilön omaan tai toisen omaisuuteen kohdistuvaa oikeudetonta hyökkäystä. (HE 44/2002vp, 17-18) Tällaisten hyökkäysten torjumiseksi tehty tarpeellinen puolustuskeino on hätävarjeluna sallittu, jos se ei ylitä, mitä hyökkäyksen laatuun ja voimakkuuteen, puolustajan ja hyökkääjän henkilön sekä muihin olosuhteisiin nähden on kokonaisuutena arvostellun pidettävä puolusteltavissa. (RL 4:4.1)

Samassa pykälässä säädetään lisäksi hätävarjelun liioittelusta. Tämän pykälän perusteella puolustaja voitaisiin vapauttaa rangaistusvastuusta, vaikka puolustuksessa olisi ylitetty hätävarjelun rajat, jos olosuhteet olisivat hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen sellainen, että puolustautujalta ei voitaisi kohtuudella odottaa muunlaista suhtautumista ja puolustautumisreaktiota. (RL 4:4.2) Hätävarjelun liioittelu on anteeksiantoperuste. On kuitenkin mahdollista, että hätävarjelun liioitteluna tehdystä rikoksesta tuomitaan rangaistus. (HE 44/2002vp, 17-18)

Pakkotilalla tarkoitetaan, jotain muuta kuin edellä kerrotusta oikeudettomasta hyökkäyksestä johtuvaa kestävätilannetta, josta ulospääsy vaatii toimia, jotka aiheuttavat vahinkoa toisen suojuille eduille. Tällaisessa tilanteessa joudutaan siis toisen oikeudellisesti suojuun edun pelastamiseksi pakottavasta, välittömästi uhkaavan vaaran takia toinen oikeudellisesti suojuu etu. Kuten hätävarjelussa ja hätävarjelun liioittelussa on myös pakkotilasäänönsessä ero oikeuttavan ja anteeksiantoon johtavan pakkotilan välillä. (HE 44/2002vp, 18) Oikeuttavassa pakkotilassa edellä määritelty teko on sallittu, jos teko on pelastettavan edun, teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu sekä suuruus, vaaran alkuperä ja muut olosuhteet mukaan lukien kokonaisuutena arvostellen puolusteltavissa (RL 4:5.1).

Anteeksiannettavassa pakkotilassa tulee kysymykseen tilanteet, joita ei voitaisi oikeutetun pakkotilan säännöksen perusteella jättää rankaisematta. Tässä tilanteessa ei tekijältä kuitenkaan olisi voitu pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat huomioiden voitu vaatia muunlaista suhtautumista (RL 4:5.2). Näissä tilanteissa on yleisesti kyseessä tapahtumat, joissa pelastettu etu ei ole olennaisesti uhrattua arvokkaampi. (HE 44/2002vp, 18)

Lakiin kirjaamaton vastuuvapausperiaate on loukatun suostumus. Tällaisella lakiin kirjaamattomalla vastuuvapausperiaatteellakin on merkitystä tehtävässä moitearvostelussa. Sellainen suostumus, joka ei poista teon oikeudenvastaisuutta kokonaan voi kuitenkin lieventää tuomittavaa rangaistusta. (HE 44/2002 vp, 197)

Pakkokeinolaista löytyy säädös niin sanotusta Itseavusta (Pakkokeinolaki 806/2011, 1:5§). Itseapu tulee kyseeseen tilanteissa, joissa tekijää uhkaa oikeudenmenetyksellä eikä viranomaisapu ole oikea-aikaisesti saatavissa. Tällaisissa tapauksissa on kyse omaisuuden tai omistusoikeuden suojelemisesta. Muita vastuuvapausperusteita ovat voimakeinojen käyttö sekä Esi- miehen käsky. (HE 44/2002vp, 19) Näitä säännöksiä emme käsittele sen enempää, sillä ne eivät tule niinkään kyseeseen kouluympäristössä.

3.4 Rikollinen teko

Rikollisen teon eli alle 15-vuotiaan tekemän rikoksen tunnusmerkistön täyttävän teon tutkimisesta säädetään esitutkintalain kolmannen luvun viidennessä pykälässä. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa, hän ei voi täten syyllistyä rikokseen vaan tällaisista tunnusmerkistön täyttävistä teoista käytetään nimitystä rikollinen teko. Tällaisessa tilanteessa voidaan esitutkinta suorittaa tiettyjen edellytysten täytyessä. Poliisi voi tutkia tapusta, jos halutaan selvittää, liittyykö tekoon 15 vuotta täyttäneitä muita tekijöitä, asianomistaja pyytää esitutkintaa menetetyt omaisuuden takaisin saamiseksi tai vahingonkorvausoikeutensa toteutumiseksi, menettämisseuraamuksen edellytysten selvittämiseksi, epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen tai muun häneen liittyvän edun selvittämistarpeen vuoksi. (Esitutkintalaki 805/2011, 3:5§) Esitutkinta voidaan suorittaa niin ikään, jos sosiaalilautakunta pyytää sitä (HE 44/2002vp, 47). Luvussa 4 käsittelemme tarkemmin poliisin roolia tämän tyyppisessä esitutkinnassa.

3.5 Vahingonkorvausvastuu

Rikoksen uhrilla on oikeus vahingonkorvaukseen rikoksella aiheutettujen vahinkojen osalta. Vahingonkorvausta voi hakea rikoksen tekijältä laillisine korkoineen rikosentekopäivästä lukien. Tuomioistuimien voi määrätä rikoksen tekijän maksamaan korvaukset. (Vahingonkorvaukset rikosvahingossa, Rikosuhripäivystys 2020)

Rikoksen uhri voi hakea korvauksia myös joissain tapauksissa valtiolta. Valtion varoista korvataan henkilövahingot ja kärsimyksestä aiheutuneita vahinkoja. Esine- sekä taloudelliset vahingot korvataan vain poikkeustapauksissa. Korvaukset perustuvat rikosvahinkolakiin. (Rikosvahinkokorvaukset, Valtionkonttori 2020) Valtionkonttori on velvollinen korvaamaan valtion holhouksessa olevien henkilöiden rikoksella aiheuttamat vahingot. (Rikosvahinkolaki 2:13§)

Pääasiallisesti se, joka tahallisesti tai tuottamuksellisesti on toiselle aiheuttanut vahingon, on myös velvollinen korvaamaan aiheuttaneensa vahingon. Vahingonkorvauslain toisen luvun toisessa pykälässä säädetään alle 18-vuotiaan vahingonkorvausvelvollisuudesta. Alle 18-vuotias on velvollinen korvaamaan aiheuttamastaan vahingosta määrän, joka vahingon aiheuttajan ikään, kehitystasoon, teon laatuun, osallisten varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin verraten nähdään kohtuulliseksi. (Vahingonkorvauslaki 2:2§) Tämä siis tarkoittaa, että vahingonkorvausvelvollisuudella ei ole alaikäraja kuten rikosvastuussa.

Tutkinnanjohtaja Marko Forss kirjoittaa artikkelissaan ”Nuorisoryhmän tutkinnanjohtaja avaa poliisin roolia alle 15-vuotiaiden kiusaamistapauksissa” alle 15-vuotiaiden tekemien rikollisten tekojen myötä aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta. Usein rikolliseen tekoon syyllistyneen asia ei etene tuomioistuimeen, joten asia jää siviilioikeudelliseksi riita-asiaksi. Tällaisten asioiden käsittelykustannukset ovat varsin suuria keskimäärin oikeudenkäyntikulut nousevat jopa 10 000 euroa. Täten riskiä näin suurista kuluista ei kannata ottaa aivan pienen vahingonkorvaus summan vuoksi. Tilanne uhrin kannalta on siis heikko ja alle 15-vuotiaan vahingonkorvausvastuu jääkin enemmän lakitekstin tasolle eikä laskeudu käytäntöön. (Forss 2020)

3.6 Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Turvallinen opiskeluympäristö on, jokaisen koululaisen oikeus. Tästä säädetään perusopetuslain seitsemännän luvun 29 pykälässä. Säännöksellä tarkoitetaan sitä, että opetukseen käytettävät tilat ja välineet ovat turvallisia. Toinen säännöksen velvoite opetuksen järjestäjää kohtaan on se, että oppilaat eivät saa joutua väkivallan tai muun kiusaamisen kohteiksi koulussa tai muussa koulun toiminnassa. Kyseinen pykälä kattaa kaiken perusopetuslain mukaisen opetuksen. (Perusopetuslaki 628/1998, 7:29§)

3.7 Kaksoisrangaistavuuden kieltö

Perusopetuslain seitsemännen luvun 36c pykälässä käsitellään kurinpitomenettelyn suhteesta vireillä olevaan syytteesen ja tuomioistuimen ratkaisuun. Pykälässä säädetään käytännöissä kouluille kaksoisrangaistavuuden kiellosta. Sinä aikana, kun oppilasta vastaan on vireillä syyte tuomioistuimessa ei samasta syytä voida aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä koulun puolesta. Jos tuomioistuin vapauttaa oppilaan syytteestä ei häntä vastaan voida aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä muuta kuin asiassa, jonka ei nähdä olevan rikos, mutta joka voi aiheuttaa kurinpidollisia toimia. (Perusopetuslaki 628/1998, 7:36c§)

Timo Kilpeläinen herättää pohtimisen arvoisen ajatuksen kaksoisrangaistavuuden kiellosta poliisiblogissa ”Koulussa rikoksen tekävä voi jäädä ilman rikosoikeudellisia seuraamuksia” Kilpeläinen kirjoittaa siitä, että onko tämän säännöksen nojalla myös mahdollista, että asia toimisi tuomioistuinten suuntaan samoin eli, että tuomioistuimet eivät voisi tuomita oppilasta rikoksesta, jos koulu olisi ehtinyt antaa tälle kurinpitörangaistuksen. On ymmärrettävää, että tällainen säännös voi aiheuttaa hankalia tilanteita käytännössä kouluille. Ääriesimerkkinä tällaisesta säädöksen aiheuttamasta ongelmasta Kilpeläinen kertoo tilanteesta, jossa oppilas oli uhkaillut muita kirveellä. Oppilaitos ei ollut tilanteessa tehnyt erottamis päätöstä, koska oletettiin, että asia etenee varmasti oikeuteen. Oppilas palasikin siis tapah-tuman jälkeen kolmen päivän kuluttua oppilaitokseen. Kilpeläinen kysyykin ”Miltä tämä on tuntunut muista opiskelijoista ja opettajista?” (Kilpeläinen, 2020)

4 POLIISIN PUUTTUMINEN ALLE 15-VUOTIAIDEN TEKEMIIN RIKOLLISIIN TEKOIHIN JA KIUSAAMISEEN

Poliisilla on oma roolinsa koulukiusaamiseen puututtaessa varsinkin niissä tapauksissa, joissa koulukiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Poliisin mahdollisuudet puuttua tällaisiin tekoihin eroavat vain todella paljon riippuen siitä onko tekijä täyttänyt 15 vuotta vai onko hän vielä alle tuon 15 vuoden syyntakeisuusikärajan. Suuri osa nuorten tekemästä rikollisuudesta on ohimenevää ymmärtämätöntä toimintaa ja tämän vuoksi on säädetty syyntakeisuusikäraja sekä muuta alaikäisen oikeudelliseen asemaan liittyvää erityissäätelyä. Koulukiusaamista ei tosin voida pitää aivan tällaisena ohimenevänä ajattelemattomana toimintana, sillä aikuistenkin piirissä esiintyy työpaikkakiusaamista. (Forss, 2020)

Poliisin on mahdollista käyttää melko koviakin pakkokeinoja 15-17 -vuotiaiden tekemien rikosten selvittämisessä, mutta alle 15-vuotiaiden kanssa näin ei ole. 15 vuotta täyttäneen kohdalla kiusaamistilanteissa voidaan epäilty jopa vangita. Alle 15-vuotiaiden kohdalla voi olla kyse törkeistäkin rikollisista teoista, mutta poliisi on melko voimaton pakkokeinojen osalta. Varsinkin vapauteen kohdistuvat pakkokeinot ovat erittäin tiukkoja alle 15-vuotiaiden kohdalla. Alle 15-vuotias voidaan noutaa esitutkintaan, häneltä voidaan ottaa sormenjäljet, DNA-näyte, kohdistaa salaisia pakkokeinoja, tehdä kotietsintä ja laite-etsintä. Se, että pakkokeinojen käyttö alle 15-vuotiaiden kohdalla on tiukkaa, on toki ymmärrettävää, sillä on kyse lapsesta. Olisi kuitenkin hyvä muistaa, että lapsen tekemän rikollisen teon uhri on usein myös lapsi ja mitä enemmän epäillyn oikeuksia korostetaan vaikuttaa se samalla uhrin oikeuksiin. (Forss, 2020)

Poliisi voi selvittää alle 15-vuotiaiden tekemiä rikollisia tekoja tarpeellisuusharkinnan mukaisesti. Asia ei kuitenkaan etene syyttäjälle tai tuomioistuimeen. Poliisin keinot ovat kuullustella tai tarjota moniammatillista ankkuri keskustelua. Toimivimmaksi keinoksi koulukiusaamiseen liittyvien rikosten kohdalla on todettu asian ohjaaminen sovitteluun. Tällainen menettely edellyttää, että epäilty on pääosin myöntänyt tekonsa ja kaikki osapuolet suostuvat sovitteluun. Sovittelussa voidaan sopia mahdollisista korvauksista ja helpottaa kouluun palaamista, kun asiassa on päädytty sovintoon. On kuitenkin riski, että lapsi jatkaa silti rikollista toimintaa koulussa muita lapsia kohtaan ja käytännössä poliisi pystyy vain kirjaamaan lisää rikosilmoituksia ja keskustella osallisten kanssa, mutta samanlaisia keinoja rikoskierteen katkaisemiseen alle 15-vuotiaisen kohdalla ei ole verrattaessa 15 vuotta täyttäneisiin. (Forss, 2020)

5 TOTEUTUS

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelun alkuvuodesta 2020. Alun alkaen meidän oli tarkoituksena tehdä vierailut yhteen kouluun Kajaanissa ja yhteen kouluun Helsingissä keväällä 2020, mutta Covid-19 pandemian suljettua koulut jouduimme muuttamaan opinnäytteemme toteutusta huomattavasti. Olimme suunnitelleet pitävämme koulukiusaamisesta informatiivisen ja ennalta estävän luennon oppilaille ja sen jälkeen järjestävämme kyselyn kiusaamisesta samoille oppilaille. Kyselyssä halusimme selvittää kuinka usein kiusaaminen mahdollisesti täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Kun käsitimme, että emme vierailuja pysty järjestämään ajattelimme, olisiko mahdollista lähestyä oppilaita videon muodossa ja konsultoimekin tästä komisario Ilkka Lukkaria. Hänen kanssaan käymämme keskustelun jälkeen päädyimme kuitenkin siihen, että video ei ole meille sopivin tapa toteuttaa opinnäytettämme.

Pohdinnan jälkeen päädyimme tekemään sähköisesti etänä toteutettavan Webropol-kyselyn seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaisille. Tämänhetkisessä maailman tilanteessa koimme sen olevan kaikista järkevintä. Kävimme Poliisiammattikorkeakoulun Menetelmäjatkokurssi 2 – Kvantitatiiviset menetelmät kurssin. Kurssin käytyämme pystyimme hakemaan oikeuksia Webropol alustaan. Kun muutimme toteutustapaa sähköiseen kyselyyn, päätimme myös laajentaa otantaa parin koulun oppilaita useampaan, sillä nyt sen toteuttaminen olisi mahdollista. Seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaiset valikoituvat sopivaksi ikäryhmäksi, sillä he ovat vielä alle 15-vuotiaita syyslukukaudella, mutta täyttämässä pian tuon 15 vuotta ja täten piakkoin rikosvastuullisessa iässä.

Käytimme Webropol-kyselyn suunnitteluun huomattavan määrän aikaa, sillä ymmärsimme, että se on olennaisin osa opinnäytteemme tutkimusaineiston keräämistä ja laadullaan vaikuttaa välittömästi tutkimuksen luotettavuuteen. Aloitimme kyselyn suunnittelun valikoimalla rikosnimikkeitä, joiden koimme mahdollisesti esiintyvän kouluissa ja koulukiusaamisen yhteydessä. Aloimme työstämään rikosnimikkeitä ymmärrettävämpään kysymysmuotoon. Ideana oli, että yhdessä kysymyksessä olisi yksi rikosnimike, joka voisi liittyä koulukiusaamiseen. Halusimme, että nuorten kyselyyn vastaajien ei tarvitse tietää, mikä rikos on kyseessä vaan teksti olisi yksiselitteistä ja ymmärrettävää 13-14 vuotta täyttäneiden sitä lukiessa. Hanna Vilkan Tutki ja kehitä teoksessa, jota käytimme apuna kyselyä suunnitellessamme, kerrotaankin että oman kyselyn kohderyhmä on hyvä tuntee. Kysely tulisi muotoilla kohderyhmälle tutulla ja ymmärrettävällä tavalla. (Vilka 2015, 70)

Kun olimme työstäneet rikosnimikkeitä ymmärrettävään kysymysmuotoon, pyysimme opinnäytetyömme ohjaaja varatuomari Päivi Salmista kommentoimaan kysymyksiämme ja eritoten, sitä tulisiko niissä ilmi ymmärrettävästi valitsemiemme rikosten tunnusmerkistöt. Salmisen kommenttien jälkeen muokkasimme jälleen rikosnimikkeitä ja karsimme lopulliset 22 rikosnimikettä, jotka päätyivät lopulliseen kyselyyn. Rikosnimikkeet järjestämässämme kyselyssä olivat: *pahoinpitely, viestintärauhan rikkominen, salakuuntelu, salakatselu, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, laitton uhkaus, vainoaminen, varkaus, näpistys, kavallus, luvaton käyttö, vahingonteko, datavahingonteko, viestintäsalaisuuden loukkaus, ryöstö, kiristys, petos, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, raiskaus,*

pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen ahdistelu. Rikosnimikkeistä ja kyselyn muotoilemisesta enemmän ”Tulokset” luvussa.

Hylkäsimme kyselystä muutaman rikosnimikkeen. Luovuimme rikoksista: Tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen, heitteillepano, pelastustoimen laiminlyönti, salakuuntelun ja katselun valmistelu sekä pakottaminen. Tappeluun osallistuminen ei olisi antanut lisäarvoa, koska kysymyksissä oli jo pahoinpitely. Tappelun osallistumisen tunnusmerkistö vaatii lisäksi täytyäkseen, että jonkun toisen on täytynyt syyllistyä samaisessa tilanteessa vähintään törkeään pahoinpitelyyn. Vaaran aiheuttaminen, heitteillepano ja pelastustoimen laiminlyönti ovat melko harvinaisia rikoksia ja näiden tunnusmerkistöjen avaaminen ymmärrettävästi olisi ollut hankalaa. Kysymyksiä ei olisi ollut helppo avata esimerkein, niin että myös tuloksista olisi saanut luotettavia.

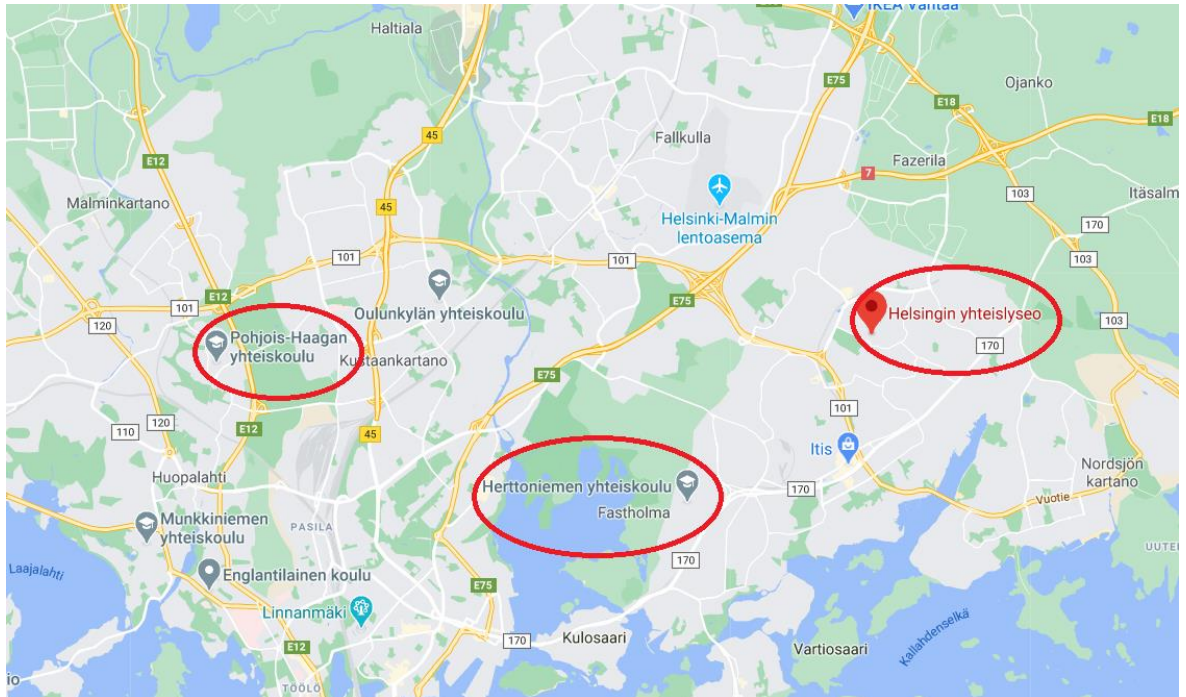
Salakuuntelun ja salakatselun valmistelun jätimme pois, koska salakatselu kysymyksessä saadaan jo itsestään riittävä tieto. Valmistelu rikoksesta olisi ollut kyse silloin kun nauhoitettava, tallentava tai kuvaava laite on asennettu toimintaa varten, mutta mitään muuta ei ole vielä tapahtunut. Pakottamisen jätimme pois, koska kyselyssä oli paljon muita rikoksia, joissa oli pakottamista tiettyihin tekoihin ja tämä ei olisi antanut lisäarvoa tuloksissa.

Kyselylomakkeen oltua valmis testasimme, sitä muutamalla kyselyn kohderyhmän ikäisellä nuorella. Kyselylomakkeen testaaminen kannattaa tehdä perusjoukkoon kuuluvilla henkilöillä, jotka pystyvät kyselyn kriittisen tarkastelun jälkeen antamaan perusteltuja kommentteja kyselystä liittyen muun muassa sen selkeyteen, yksiselitteisyyteen ja siihen onko kyselyssä jotain liikaa tai mahdollisesti puuttuuko kyselystä, jotain olennaista. (Vilka 2015, 71) Halusimme näiden lisäksi tietää kuinka kauan kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa keskimäärin. Teimme testauksen jälkeen kyselyyn vielä viimeiset hienosäädöt nuorilta saamillamme kehitysehdotuksilla.

Suoritimme tutkimuksen otannan ryväotantana. Kajaanin kaikki yläasteet ovat Kajaanin kaupungin kouluja, joten olimme Kajaanin kaupungin perusopetuksen tulosjohtajaan yhteydessä ja haimme tutkimuslupaa kyselyllemme. Saimme tutkimusluvan Kajaanin kaupungilta 30.09.2020 ja otimme tämän jälkeen yhteyttä Kajaanin neljään peruskouluun Lehtikankaan kouluun, Kajaanin Lyseoon, Keskuskouluun ja Otanmäen kouluun, joissa opiskelevat kaikki Kajaanin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset. Kaikki Kajaanin koulut olivat kiinnostuneita ja lupautuivat osallistumaan tutkimukseen. Kajaanin Lyseosta kyselyyn osallistuivat kahdeksaluokkalaiset ja muista kouluista seitsemäs- sekä kahdeksaluokkalaiset.

Käsitimme, että Helsingissä emme käytettävissä olevilla resursseillamme tietenkään kykene järjestämään kyselyä koko kaupungin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisille. Olimme yhteydessä eri Helsingin kouluihin. Meille oli tärkeää, että saisimme kyselyyn osallistumaan koulut, jotka sijaitsivat eri puolilla Helsinkiä. Tutkimukseemme osallistui Helsingistä Herttoniemen yhteiskoulu, Helsingin yhteislyseo ja Pohjois-Haagan yhteiskoulu. Helsingin yhteislyseo sijaitsee Itä-Helsingissä Kontulassa ja koulussa opiskelee yläaste sekä lukio ikäisiä nuoria. (Helsingin yhteislyseo, 2020) Herttoniemen yhteiskoulu sijaitsee niin ikään Itä-Helsingissä Herttoniemessä ja koulussa opiskelee yläaste ja lukio. (Herttoniemen yhteiskoulu,

2020) Pohjois-Haagan yhteiskoulussa opiskelee Pohjois-Helsingissä myös yläaste ja lukio ikäisiä nuoria. (Pohjois-Haagan yhteiskoulu, 2020)

Kuva 1. Ympyröillä korostettu kyselyyn Helsingissä osallistuneet koulut: Pohjois-Haagan yhteiskoulu, Herttoniemen yhteiskoulu ja Helsingin yhteislyseo. Halusimme, että koulut ovat eripuolilta Helsingiä.

Kokonaisuudessaan kyselyyn osallistui siis neljä koulua Kajaanista ja kolme koulua Helsingistä. Helsingin väkiluku Tilastokeskuksen mukaan 31.12.2019 on ollut 653 835 ja Kajaanin 36 709 asukasta (Tilastokeskus, 2020). Kajaanin Keskuskoululta meille kerrottiin, että koulussa opiskelee seitsemännellä ja kahdeksannella luokalla yhteensä 175 oppilasta ja Kajaanin Lyseosta kerrottiin, että kyselyyn osallistuisi kahdeksaluokkalaisten, joita koulussa opiskelee 178. Lehtikankaan koulussa seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten opiskeli viimeisimmän tiedon mukaan vuonna 2019 yhteensä 243 oppilasta ja Otanmäen koulussa 36 oppilasta (Opetushallinnon tilastopalvelu, 2019). Kajaanista otantamme on siis yhteensä 632 oppilasta.

Helsingistä kyselyyn osallistuvasta Herttoniemen koulusta meille kerrottiin, että opiskelijoita seitsemänsillä ja kahdeksansilla luokilla on yhteensä 152 ja Helsingin yhteislyseosta kerrottiin, että samaisilla luokka-asteilla opiskelee koulussa 262 oppilasta. Pohjois-Haagan yhteiskoulussa opiskelijoita seitsemänsillä ja kahdeksansilla luokilla on vuonna 2019 ollut yhteensä 285 oppilasta. (Opetushallinnon tilastopalvelu, 2019) Helsingistä kyselyn otanta on 699 oppilasta.

5.1 Analyysimenetelmät

Valitsimme tähän työhön kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska se toimii tutkimuksessa, joissa halutaan analysoida suuria määriä tuloksia. Teimme kysymykset Webropol-alustaan, koska se sen avulla voidaan tutkia ja vertailla suuria otanta kokoja ja analysoida niitä erilaisin menetelmin.

Analysoimme tuloksia vastaajien mukaan. Lähtötilanteena opinnäytteellemme oli, että halusimme selvittää, onko pääkaupungin ja pienemmän paikkakunnan välillä eroja, ja että mitä ne mahdollisesti ovat. Tilastolliseen päättelyyn on erilaisia menettelyjä, joiden avulla voidaan analysoida tuloksia. Otannassa on aina vain valittu määrä vastaajia, joten pitää huomioida riskitasot tulosten lopputuloksissa. Tietyllä otannalla teemme tulosten myötä johtopäätöksiä, mutta pitää tiedostaa tuloksien riskit luetettavuudessa. Otanta on kuitenkin vain osa perusjoukosta. Pelkät prosenttien ja lukumäärien vertailut eivät avaa kattavasti tuloksia. Riskejä on syytä aina arvioida erilaisilla menetelmillä ja testeillä. Tulosten määrittämiseen tarvitaan todennäköisyyslaskentaan perustuvia testejä. Näillä pystytään arvioimaan eri tekijöiden välisiä voimakkuuksia ja tilastollisia riskitasoja. Nämä ovat tietysti vain apuvälineitä, eikä näin ollen poista täysin epävarmuuksia tulosten luotettavuudessa. (Tähtinen, J. ym. 2020, 37-38)

Käytimme tulosten analysoinnissa Khiin neliö -testiä (χ^2), joka on jakauman yhteensopivuustesti. χ^2 testiä käyttämällä saadaan vastauksia siihen, onko kysymyksissämme valitut muuttujat toisistaan riippuvaisia, eli onko vastaajat ja rikosnimikkeet riippuvaisia toisistaan ja onko niiden välillä yhteyttä vai ei. (Tähtinen, J. ym. 2020, 167)

Veimme kyselyistä saadut tulokset Professional statistics -ohjelmaan. Tässä ohjelmassa vertailimme pääkaupunkiseudun ja Kainuun rikosten tunnusmerkistöjen ilmenemisen eroja määrällisesti. Halusimme myös vertailla eri sukupuolten kokemia eroja. Ohjelmassa pystyy vertaamaan eri ryhmiä ”compare groups” toiminnolla ja täten tutkia niiden välisiä eroja. Compare groups toiminnoissa asetetaan toiseksi muuttujaksi x- ja toiseksi y-muuttuja. X- ja y-muuttujia voidaan vaihdella sen mukaan, mikä asioita halutaan vertailla tutkimuksessa.

χ^2 - testissä määritellään todennäköisyysjakaumasta niin sanottu p-arvo, eli probability value. Mitä pienempi p-arvo on, sitä enemmän riippuvuudelle tai eroavaisuudelle saadaan tukea. Toisaalta mitä suurempi p-arvo on, sitä todennäköisempää on otantavirhe. Mikäli p-arvo on alle 0.05 eli alle 5 prosenttia, pidetään sitä riittävänä näyttönä perusjoukossa olevan riippuvuuden tai eron puolesta. (Tähtinen, J. ym. 2020, 167)

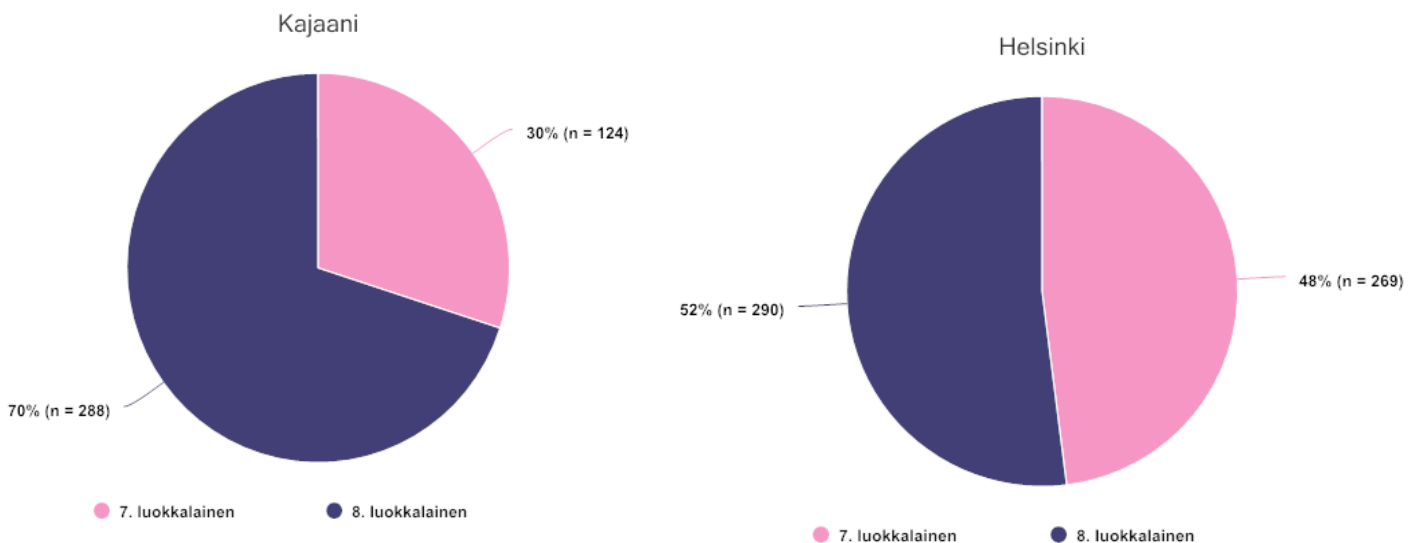
6 TULOKSET

6.1 Rikosnimikkeiden ilmeneminen Kainuussa ja pääkaupunkiseudulla

Webropol- kyselymme on liitteissä (liite 2) ja sieltä näkee tarkat oppilaille esitetyt kysymykset sekä vastausvaihtoehdot. Tässä luvussa käsittelemme kaikki kyselyssä olleet rikosnimikkeet yksi kerrallaan. Jokaisesta rikosnimikkeestä on kuvio, josta näkee kysymykseen kyllä- ja ei - vastanneiden määrän sekä rikosten ilmenemisen prosentit kaupungeittain.

Vertailussa oli mielenkiintoista analysoida lisäksi tunnusmerkistötekijöihin kyllä vastanneiden kesken, missä määrin tapauksissa on toteutunut mahdollinen rikollinen teko tai rikos. Rikoksesta on kyse, kun tekijä on täyttänyt 15 vuotta ja tekijän ollessa alle 15-vuotias puhutaan rikollisesta teosta. Näitä on vertailtu pylväsdiagrammeilla. Rikosnimikkeet on käyty tässä luvussa siinä järjestyksessä, kun ne ovat olleet kyselyssäkin. Lopuksi tuomme esille poikkeavuudet ja merkittävästi tilastollisesti eroavat yksityiskohdat.

Kuvio 1. Luokka-aste jakauma Kajaani ja Helsinki

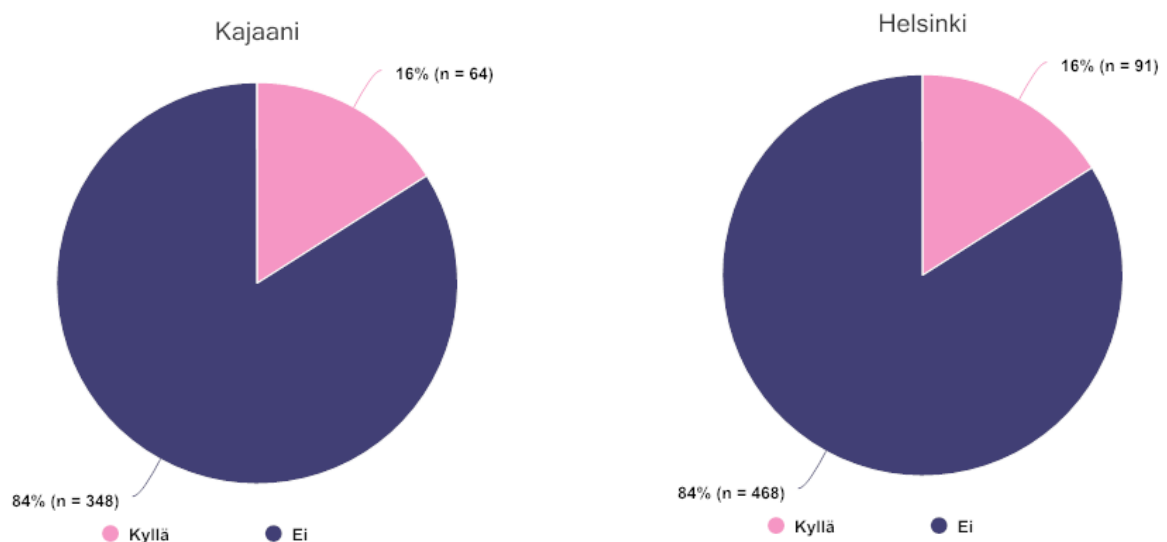

Otoskoko kyselyllämme oli 1331 nuorta ja lopulta kyselymme vastasi yhteensä 971 nuorta. Kajaanista kyselyyn vastasi 412 ja Helsingistä 559 oppilasta. Vastausprosentti kyselyssä oli noin 73 prosenttia. Kyselyn sukupuolijakauma toteutui melko tasaisesti. Poikia kyselyyn vastasi 50,46 %, eli 409 oppilasta ja tyttöjä 47,38 % eli 460 oppilasta sekä muu/en halua kertoa sukupuolta selkeästi vähiten 2,16 % eli 21 oppilasta.

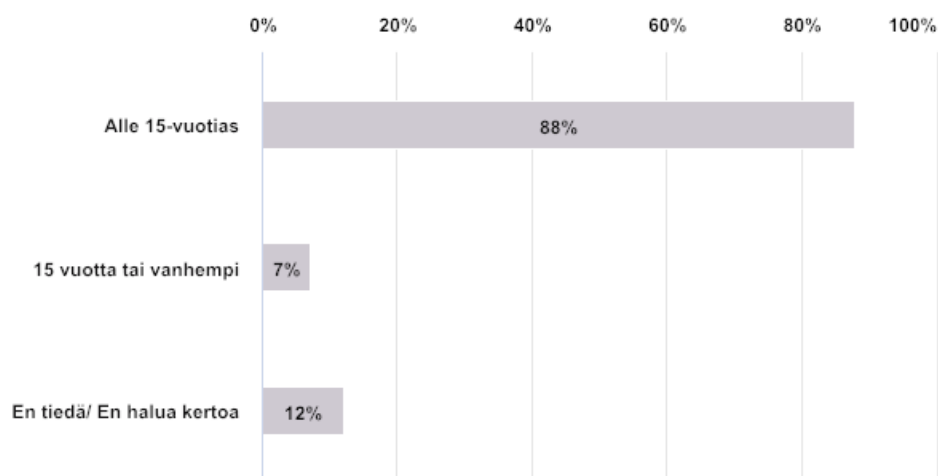
Helsingissä 7.- ja 8.- luokkalaiset jakautuivat määrällisesti lähes tasan niin kuin kuviosta 1 ilmenee. Kajaanissa 70 % vastaajista olivat 8-luokkalaisia eli 288 oppilasta ja 7-luokkalaisia oli 124 oppilasta. Kajaanin lyseosta kyselyyn osallistui ainoastaan kahdeksaluokkalaiset, mikä on vaikuttanut luokkajakaumaan. Kokkonaisuutena luokkajakauma kyselyssä oli: seitsemäsluokkalaisia 40,47% eli 393 ja kahdeksaluokkalaisia 59,53% eli 578 oppilasta.

Olemme perinteisten kyselyiden tyttö ja poika sukupuolen lisäksi halunneet tuoda kyselyyn myös vaihtoehdoisen muu/ en halua kertoa sukupuolen. Halusimme tutkia, että ilmeneekö edellä mainittu muu/ en halua kertoa sukupuolen osuus eroavaisuuksina tuloksissa missä määrin suhteessa perinteisiin sukupuoliin. Nykypäivänä sukupuolineutraalisuus näkyy koko yhteiskunnassa ja täten myös kouluissa. Emme sukupuolia halunneet kokonaan jättää pois, koska näimme kuitenkin mielekkäänä vertailla sukupuolten välisiä eroja koulukiusaamisen kokemisessa. Tämän näkökannan halusimme tuoda esiin, koska naisten ja miesten välillä on tutkitusti eroa esimerkiksi tietyissä rikoksissa asianomistajaksi joutumisessa. (Rikoksen asianomistajat muuttujina Rikosnimike, Asianomistajan ikä ja Asianomistajan sukupuoli, koko maa, 2019) On siis kiistatonta, että sukupuoli vaikuttaa joltain osin tiettyjen rikosten ilmeneemiseen. Halusimme tutkia tätä myös kouluikäisillä ja selvittää vaikuttaako sukupuoli koulukiusaamisen uhriksi joutumiseen ja miten se ilmenee eri rikosnimikkeiden kohdalla.

Kuvio 2. Pahoinpitely

Kuvio 3. Pahoinpitelyrikokset ja rikolliset teot

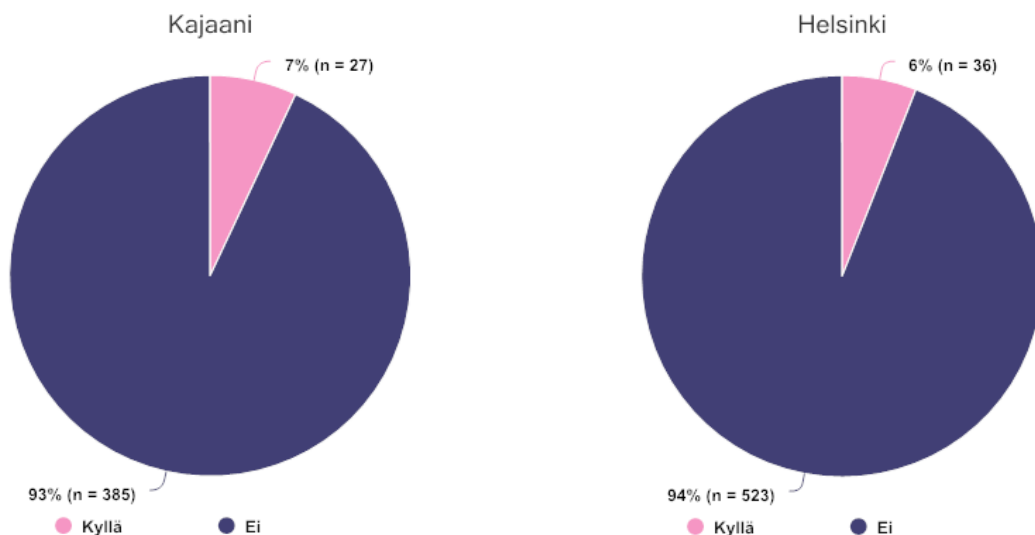

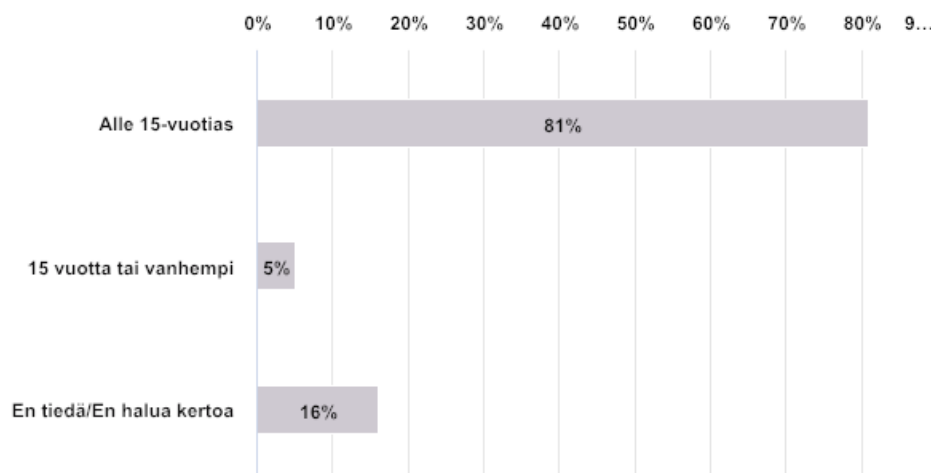
Kuviosta 2 ilmenee, että pahoinpitelyä on kokenut vastaajista yhteensä 155 oppilasta. Prosentuaalisesti teot ovat jakautuneet tasan vertailukaupunkien välillä. Tulosten analysoinnissa suurin poikkeavuus ilmeni sukupuolivertailussa. Muu/ en halua kertoa sukupuoli on suhteessa kokenut eniten kysymyksen kaltaista fyysistä väkivaltaa, heistä jopa 38,1 % on kertonut kokeneensa pahoinpitelyä määrittelemässämme kouluympäristössä. Y-muuttujan ollessa sukupuoli p-arvo oli 0,009, eli tuloksessa oli edellä mainittu merkittävä eroavaisuus (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 3 havainnollistaa, että pahoinpitelyissä tekijänä on 88 prosentisesti ollut alle 15-vuotias. Eli useimmiten pahoinpitelyt ovat olleet rikollisia tekoja. Kyllä-vastanneista tekijöiksi oli noin 99 % vastannut toisen oppilaan ja 5% muun koulun henkilökunnan ja vain 2 (n. 1%) henkilöä opettajan.

Kuvio 4. Viestintärauhan rikkominen

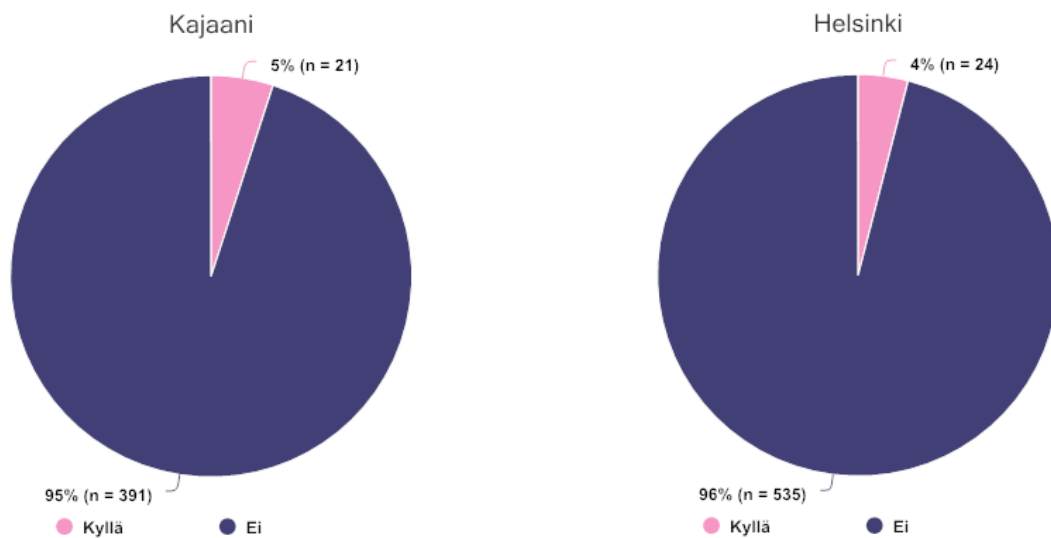

Kuvio 5. Viestintärauhan rikkomisrikokset ja rikolliset teot

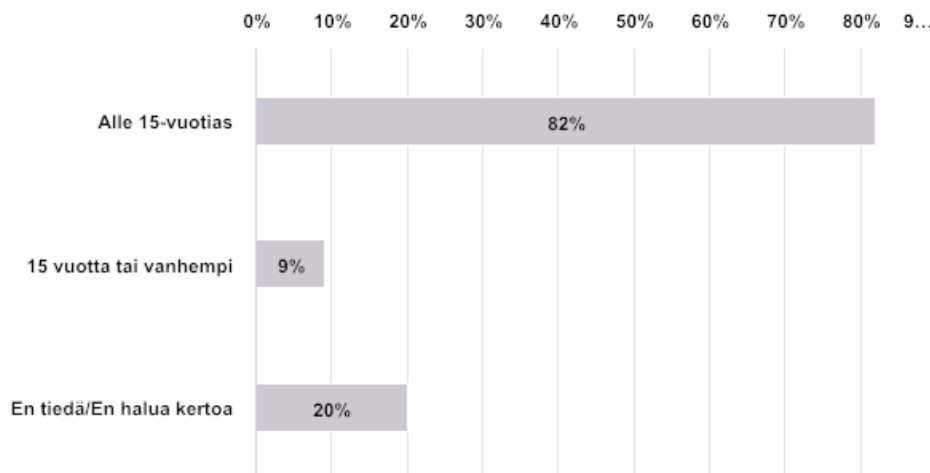

Viestintärauhan rikkomista on kertonut kokeneensa yhteensä 63 oppilasta (Kuvio 4). Paikkakunnilla ei ollut merkittävää eroa vastauksissa. Kajaanissa tähän kysymykseen vastasi kyllä 7 % ja Helsingissä 6 % oppilaista. Tekijänä jälleen on ollut suurimmassa osassa noin 94 prosentissa toinen oppilas. Vastanneista vain neljä on kertonut tekijäksi muun koulun henkilökunnan ja yksi opettajan. 81 % tekijöistä on ollut alle 15-vuotiaita (Kuvio 5). Sukupuolen ollessa y-muuttuja on p-arvo 0,011. Merkittävä poikkeavuus ilmeni tyttöjen ja poikien välillä. Tytöistä noin 9 % ja pojista noin 4 % oli kokenut viestintärauhan rikkomista (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 6. Salakuuntelu

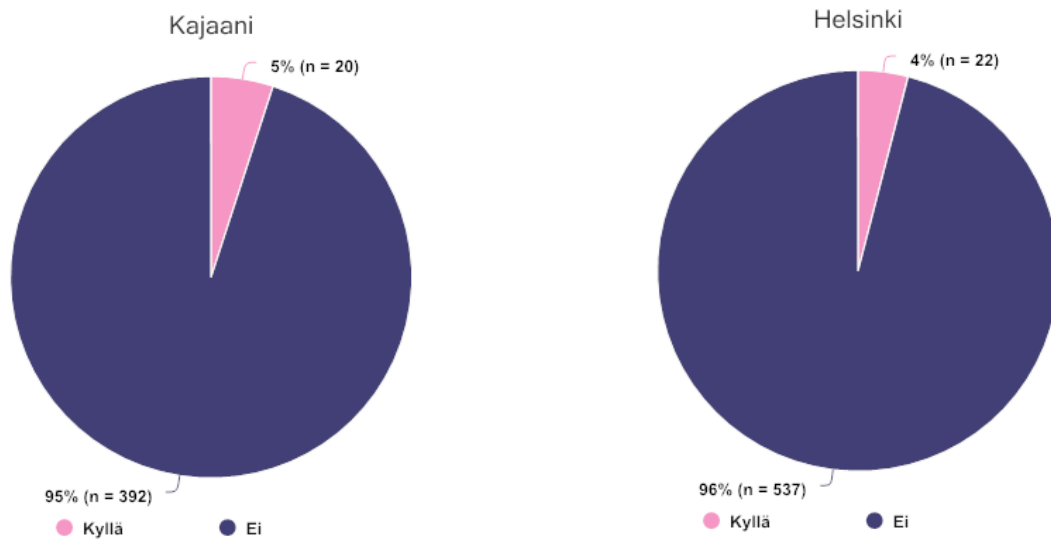

Kuvio 7. Salakuuntelurikokset ja rikolliset teot

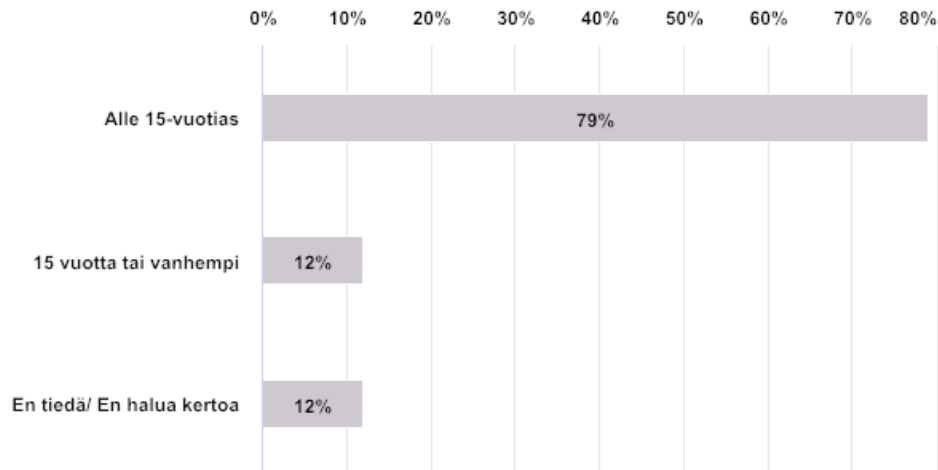

Salakuuntelun ilmenemisessä ei ollut juurikaan eroa paikkakunnilla, yhteensä noin 5 % eli 45 oppilasta oli tätä kokenut. Helsingissä tulos oli 4 % ja Kainuussa 5 % (Kuvio 6). Tekijöinä oli ollut 82 prosentissa alle 15- vuotias ja 96 prosenttia oli vastannut tekijäksi oppilaan (Kuvio 7). Opettajan tekijäksi oli kertonut vain yksi oppilas ja muun henkilökunnan neljä vastaajaa.

Kuvio 8. Salakatselu

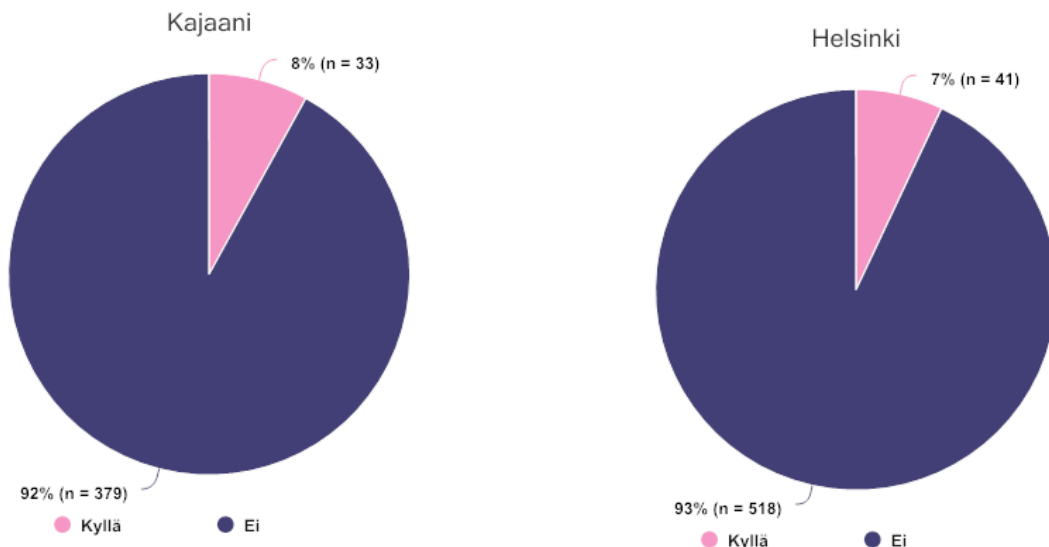
Kuvio 9. Salakatselurikokset ja rikolliset teot

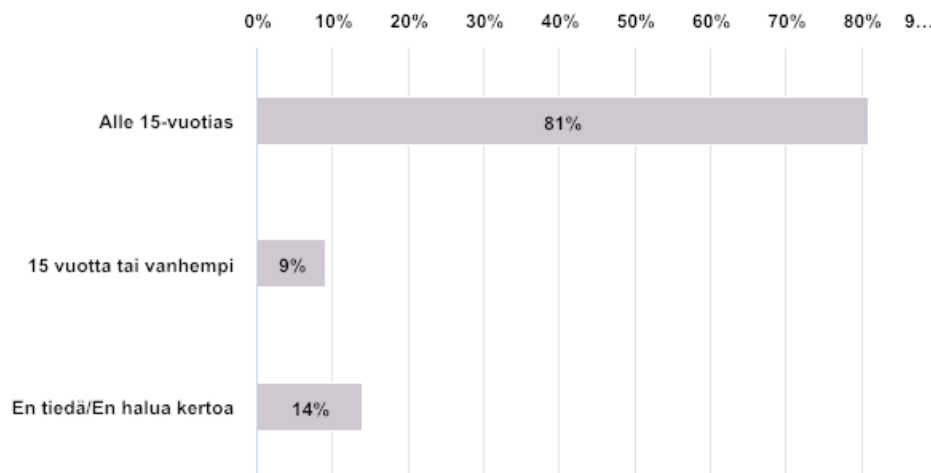
Salakatselua oli kyselyn mukaan kokenut 42 henkilöä, eli noin 4 % vastanneista. Vertailukaupunkien välillä ei ollut havaittavia eroja. Helsingissä salakatselua oli kokenut 4 % vastaajista ja Kajaanissa 5 % (kuvio 8). 79 prosentissa teoista tekijä on ollut alle 15- vuotias (Kuvio 9). Tekijäksi oppilaan kertoi 37 eli noin 88 % kyllä-vastanneista. Tekijäksi opettajan oli kertonut jälleen vain yksi vastanneista ja neljä vastanneista kertoi tekijän olleen muu koulun henkilökuntaan kuuluva. Y-arvon ollessa sukupuoli on p-arvo 0,002, merkitsevä

eroavaisuus ilmeni tyttöjen ja poikien välillä. Jopa 6 % tytöistä oli kokenut salakatselua ja pojista noin 2 % (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 10. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

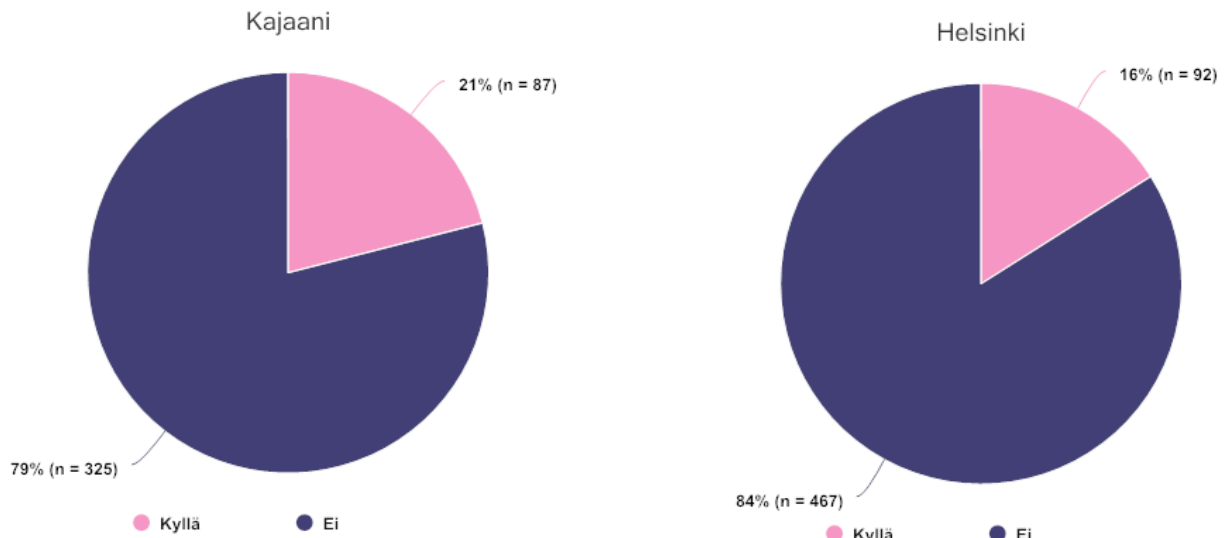

Kuvio 11. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisrikkokset ja rikolliset teot

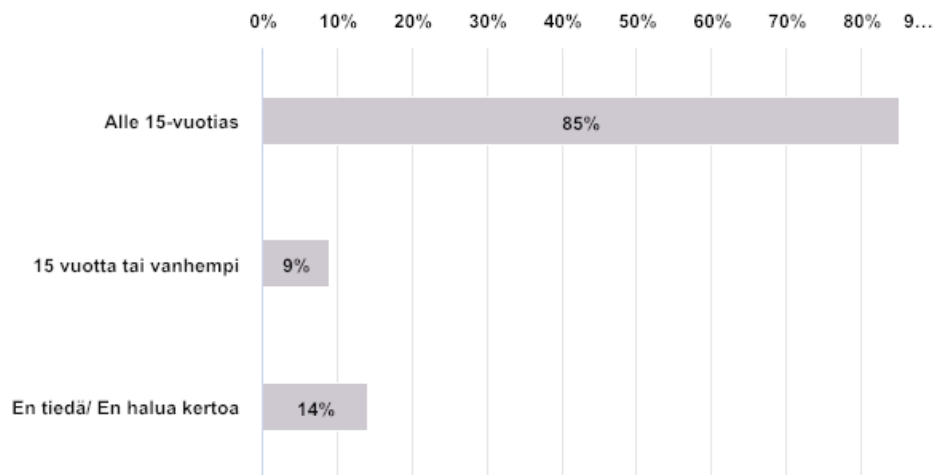

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä on kokenut 74 oppilasta, eli noin 8 % vastanneista. Helsingissä luku oli 7 % ja Kajaanissa 8 % (Kuvio 10). Tässä kysymyksessä 81 % on vastannut tekijäksi alle 15-vuotiaan (Kuvio 11). 93 % on kertonut tekijäksi oppilaan, 4 % eli kolme vastanneista opettajan ja noin kolme prosenttia eli kaksi vastanneista muun koulun henkilökunnan. Tässä nimikkeessä y-muuttujan ollessa sukupuoli on p-arvo 0,000. P-arvo osoitti merkitsevän poikkeavuuden tyttöjen ja poikien välillä. Tytöistä jopa 13 % on kertonut kokeneensa yksityiselämän loukkaavan tiedon levittämistä ja pojista verrattain vain alle 3 % (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 12. Kunnianloukkaus

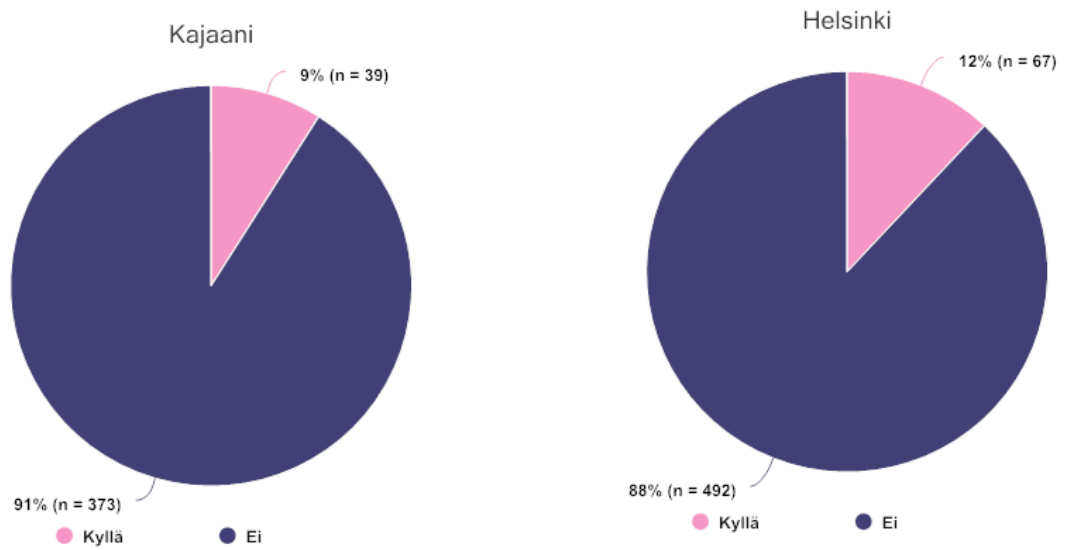

Kuvio 13. Kunnianloukkausrikos ja rikollinen teko

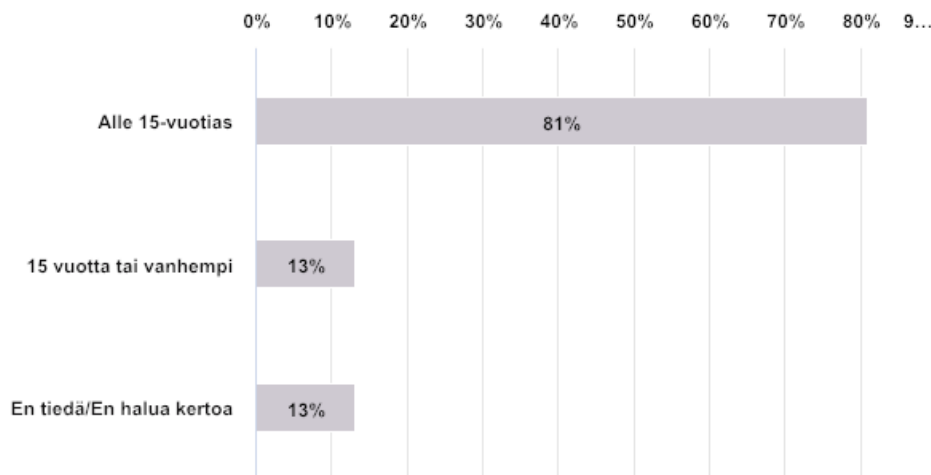

Kunnianloukkausta oli kokenut yhteensä 179 oppilasta, eli noin 18 %. Kajaanissa tätä nimitystä ilmeni Helsinkiä enemmän, tuloksen ollessa Kajaanissa 21 % ja Helsingissä 16 % (Kuvio 12). 85 prosentissa teoista tekijänä on ollut alle 15-vuotias tekijä (Kuvio 13). 96 % vastanneista on kertonut tekijäksi oppilaan, noin neljä prosenttia muun henkilökunnan ja kaksi prosenttia opettajan. P-arvo on tässäkin 0,000 sukupuolen ollessa y-muuttuja. Jopa 25 % tytöistä kertoi kokeneensa kunnianloukkausta ja pojista 11 % (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 14. Laiton uhkaus

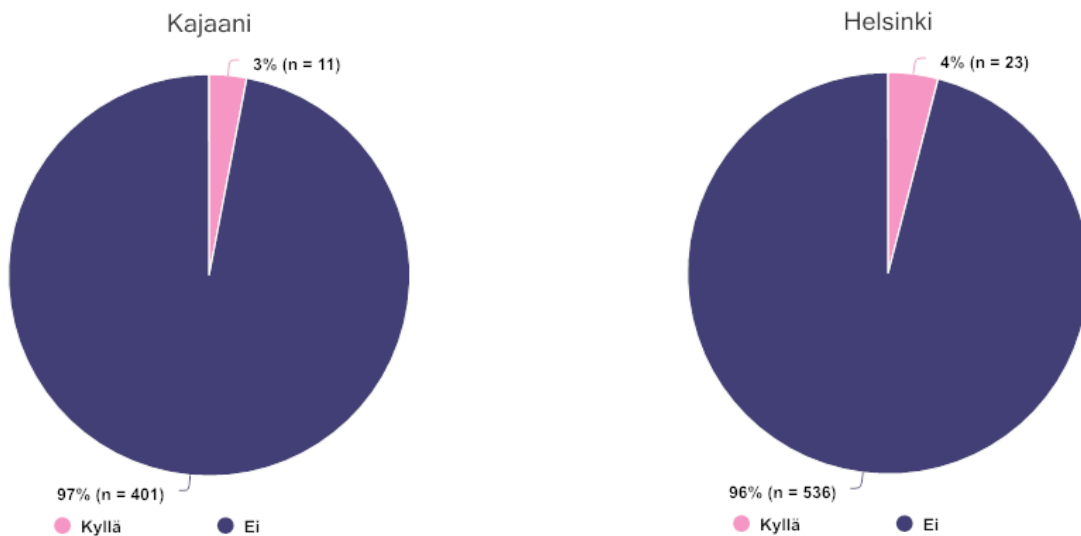

Kuvio 15. Laiton uhkausrikokset ja rikolliset teot

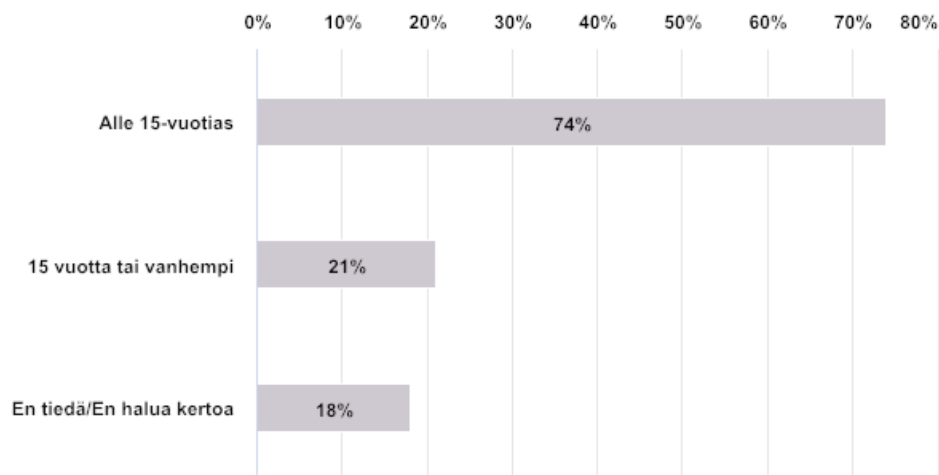

Laitonta uhkausta oli kokenut yhteensä 106 oppilasta, eli noin 11 % vastaajista. Kajaanissa tätä oli kokenut 9 % ja Helsingissä 12 % vastaajista (Kuvio 14). Tekijän 81 % oli vastannut olleen alle 15- vuotias (Kuvio 15). 97 % kertoi tekijän olleen oppilas, kaksi prosenttia opettaja ja 4 % muu koulun henkilökunta.

Kuvio 16. Vainoaminen

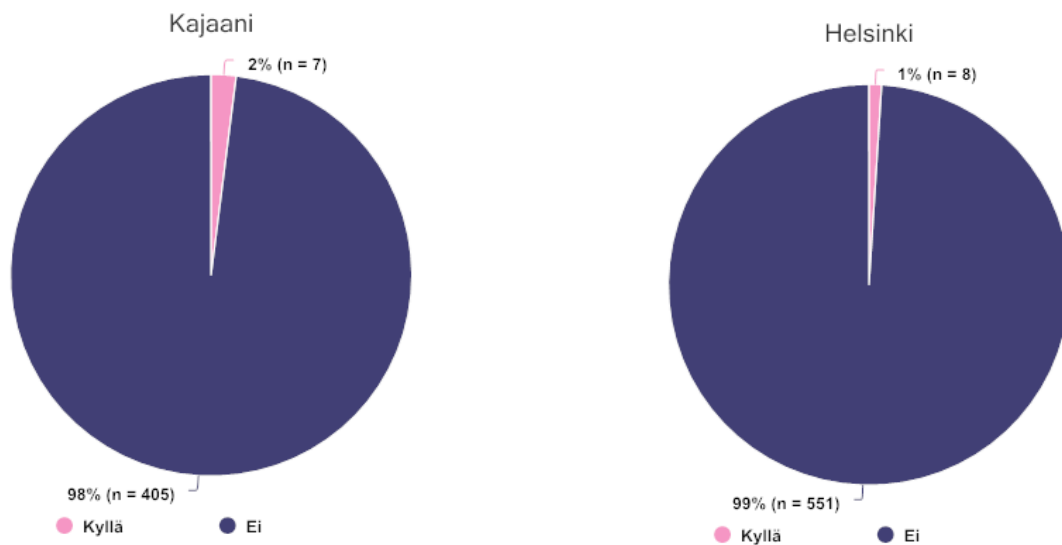

Kuvio 17. Vainoamisrikos ja rikollinen teko

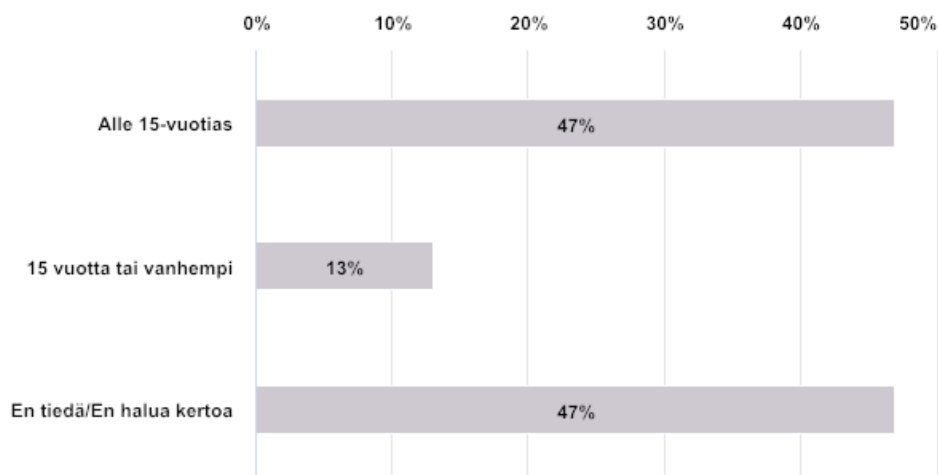

Vainoamista kertoi kokeneensa 34 oppilasta, eli noin 4 % vastanneista. Kaupunkien välillä ei ollut suuria eroja. Kajaanissa vainoamista kertoi kokeneensa 3 % ja Helsingissä 4 % (Kuvio 16). Tekijöiksi alle 15-vuotiaan oli vastannut 74 % vainoamista kokeneista (Kuvio 17). Kukaan vastanneista ei kertonut opettajan vainonneen. Sen sijaan 94 % kertoi tekijäksi oppilaan ja 6 % muun henkilökunnan. P-arvo y-muuttujan ollessa sukupuoli on 0,002. 6 % tytöistä oli kokenut vainoamista ja pojista alle 2 %. Huomion arvoista tässä kohtaa on myös se, että muu/ en halua kertoa sukupuolen valinneet eivät ole kokeneet kertomansa mukaan lainkaan vainoamista (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 18. Varkaus

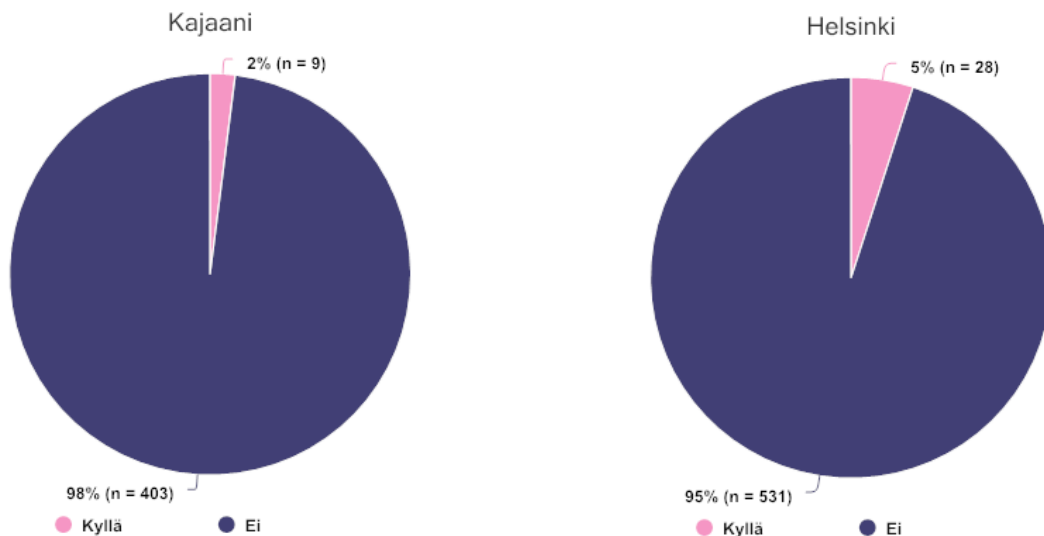
Kuvio 19. Varkausrikokset ja rikolliset teot

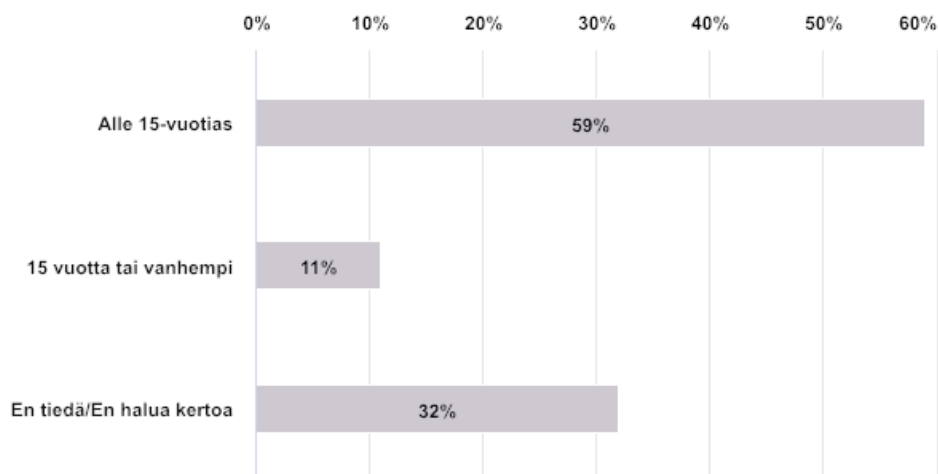
Varkausrikoksia ja rikollisia tekoja oli kokenut yhteensä 15 oppilasta eli alle 2 % vastanneista. Helsingissä ja Kajaanissa oli vain 1 % ero tuloksissa (Kuvio 18). Olennaista on huomata, että 47 % on vastannut tekijäksi, ettei tiedä/ ei halua kertoa. Tämä johtuu luultavimmin siitä, ettei varkausrikoksissa/ -rikollisissa teoissa tekijää välttämättä saada tietoon (Kuvio 19).

Kuvio 20. Näpistys

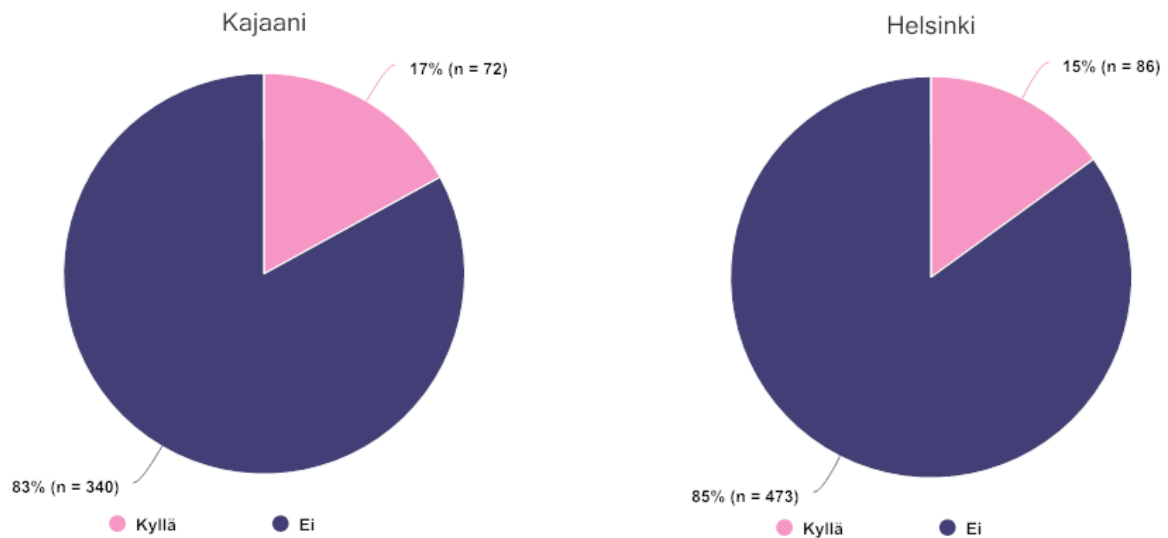

Kuvio 21. Näpistysrikokset ja rikolliset teot

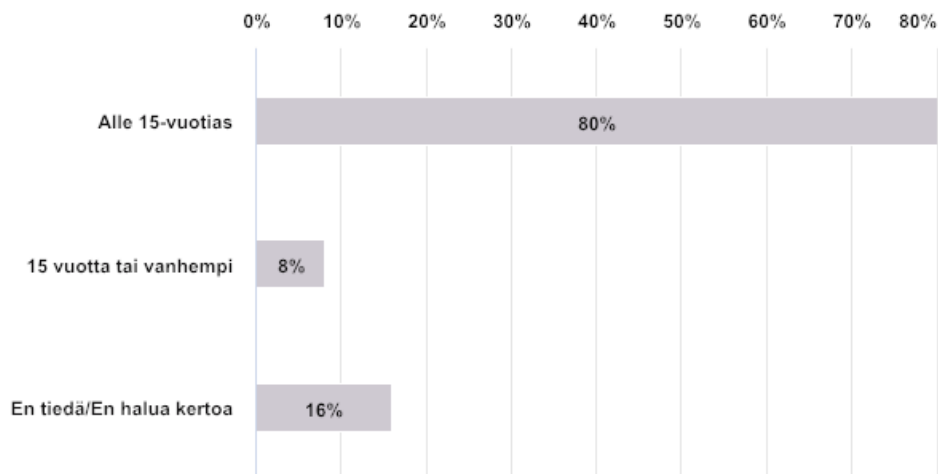

Näpistystä oli kokenut noin 4 % vastaajista eli 37 oppilasta. Kajaanin ja Helsingin välillä ilmeni melko selkeäkin eroa. Kajaanissa tätä oli vain 2 % vastaajista kokenut, kun Helsingissä vastaava luku oli 5 % (Kuvio 20). Näpistys on ainoa rikosnimike, joka y-muuttujan ollessa kaupunki (vertailukaupungit) antaa merkitsevän p-arvon 0,023 (Liite 3). Koemme, että tätä voisi selittää Helsingin suuremmat oppilasmäärät, jolloin kiinnijäämisriski on huomattavasti pienempi verrattuna Kajaaniin. Tässä nimikkeessä ilmenee sama asia kuin varkaudessa, eli tekijää ei välttämättä tiedä. Tähän on vastattu niin, että 59 % tekijöistä olisi ollut alle 15-vuotiaita ja 32 % vastaajista ei ole tiennyt tai halunnut kertoa tekijää (Kuvio 21).

Kuvio 22. Kavallus

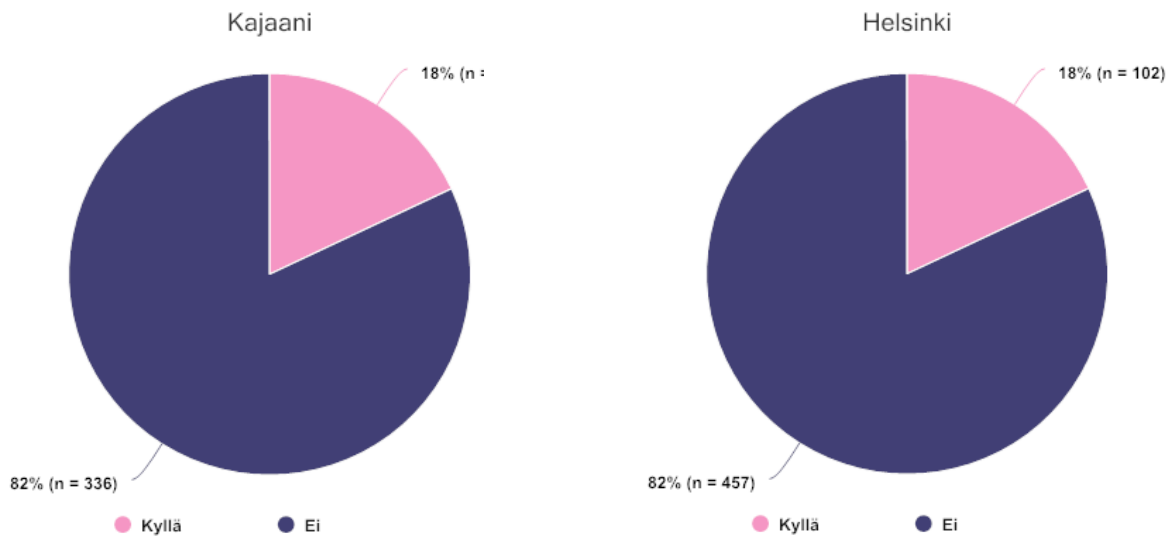

Kuvio 23. Kavallusrikokset ja rikolliset teot

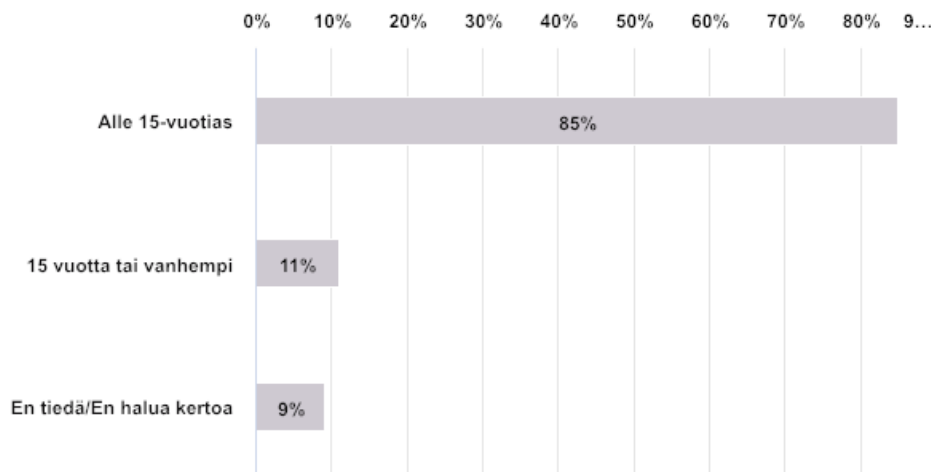

Tätä rikosnimikettä oli vastanneiden keskuudessa ilmennyt yhteensä noin 16 %:lla eli 158 vastaajalla. Kajaanissa 17 % ja Helsingissä 15 % kertoi kokeneensa kavallusta (Kuvio 22). 80 % tekijöistä oli ollut alle 15- vuotiaita ja 97 % oli kertonut tekijän olleen oppilas (Kuvio 23). 2 % kertoi tekijän olleen opettaja ja 3 % muu koulun henkilökunta. P-arvo y-muuttajan ollessa sukupuoli oli 0,000. Merkitsevyys ilmeni kaikkien sukupuolten välillä. 21 % tytöistä, 11 % pojista ja 33 % muu/ en halua kertoa sukupuolisista oli kokenut kavallusta (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 24. Luvatonta käyttöä

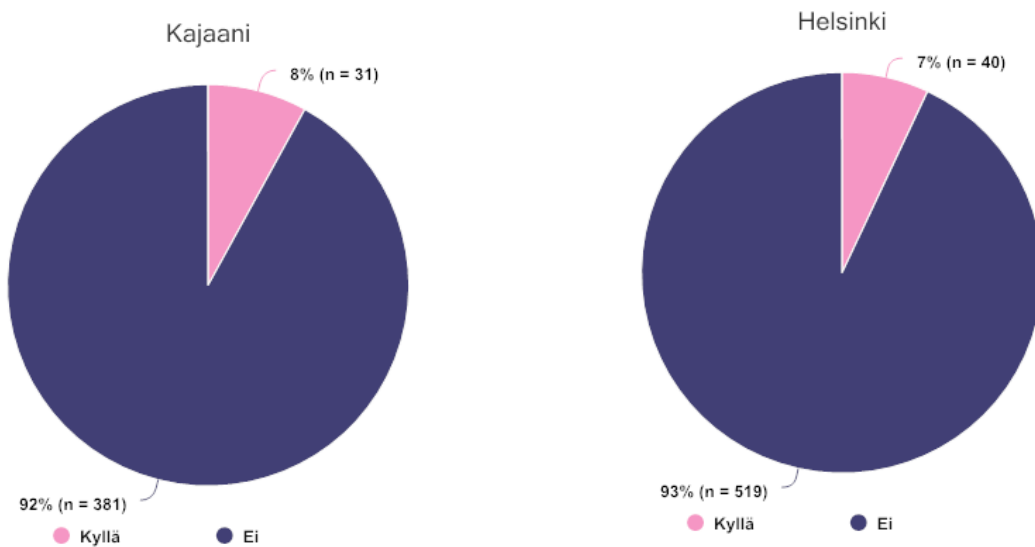

Kuvio 25. Luvatonta käyttöä

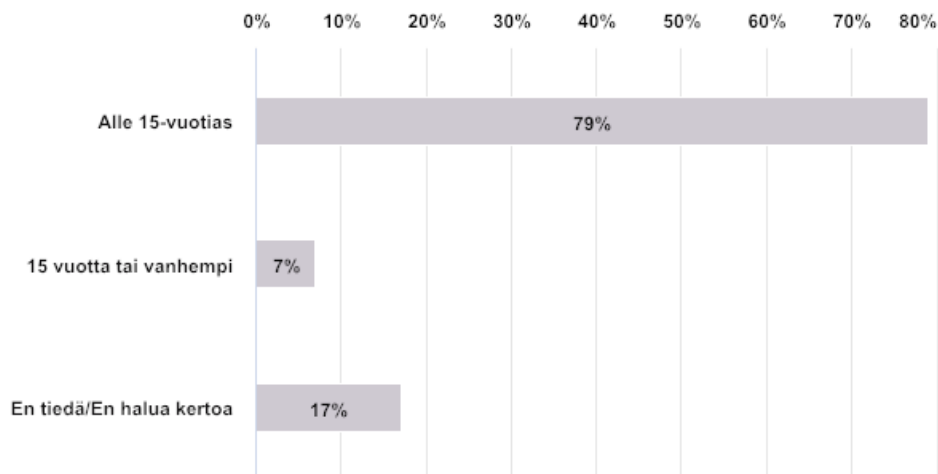

178 eli 18 % vastaajista oli kokenut luvatonta käyttöä. Kajaanilla ja Helsingillä prosentit olivat samat eli 18 % luvattoman käytön ilmenemisessä (Kuvio 24). 85 % tekijöistä oli alle 15-vuotiaita (Kuvio 25). Oppilaaksi tekijän oli kertonut 168 vastaajaa, eli 94 %. Kuusi vastaajaa eli 3 % kertoi tekijäksi opettajan ja kahdeksan, eli 4 % muun henkilökunnan. P-arvo y-muuttujan ollessa sukupuoli oli tulos 0,000. 24 % tytöistä oli kokenut luvatonta käyttöä ja pojista 13 % (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 26. Vahingonteko

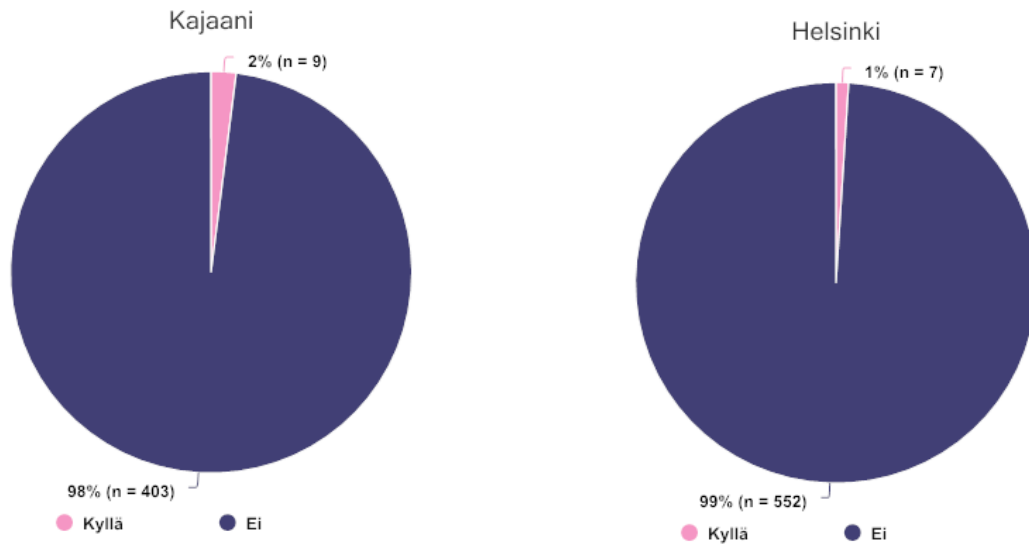

Kuvio 27. Vahingontekorikokset ja rikolliset teot

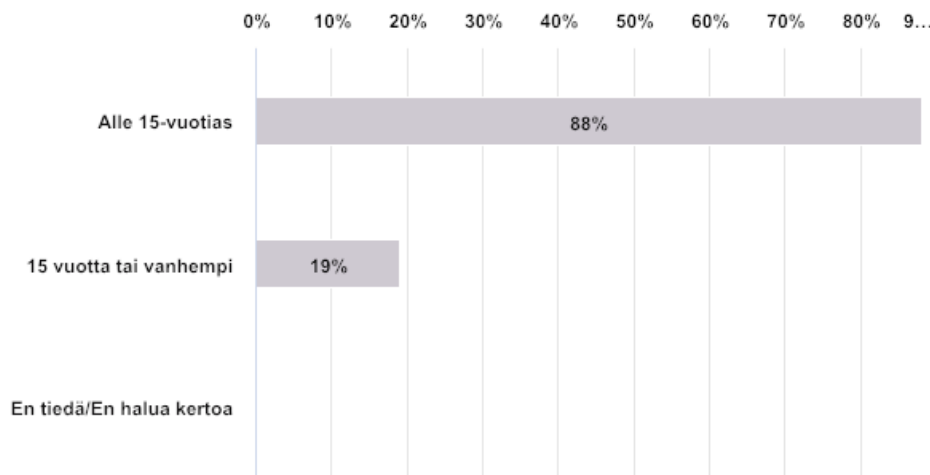

Vahingontekorikoksia tai rikollisia tekoja oli kokenut 71 eli seitsemän prosenttia vastaajista. Vertailukaupunkien välillä ei ollut lähes ollenkaan eroa. Kajaanissa vahingontekoa oli kokenut 8 prosenttia ja Helsingissä seitsemän prosenttia vastaajista (Kuvio 26). Vahingontekoissa tekijänä oli 79 prosenttisesti alle 15-vuotias (Kuvio 27). Oppilaan tekijäksi oli kertonut 67 eli 94 prosenttia vastaajista. Muun koulun henkilökunnan tekijäksi oli kertonut neljä eli noin kuusi prosenttia vastaajista ja opettajan yksi vastaaja.

Kuvio 28. Datavahingonteko

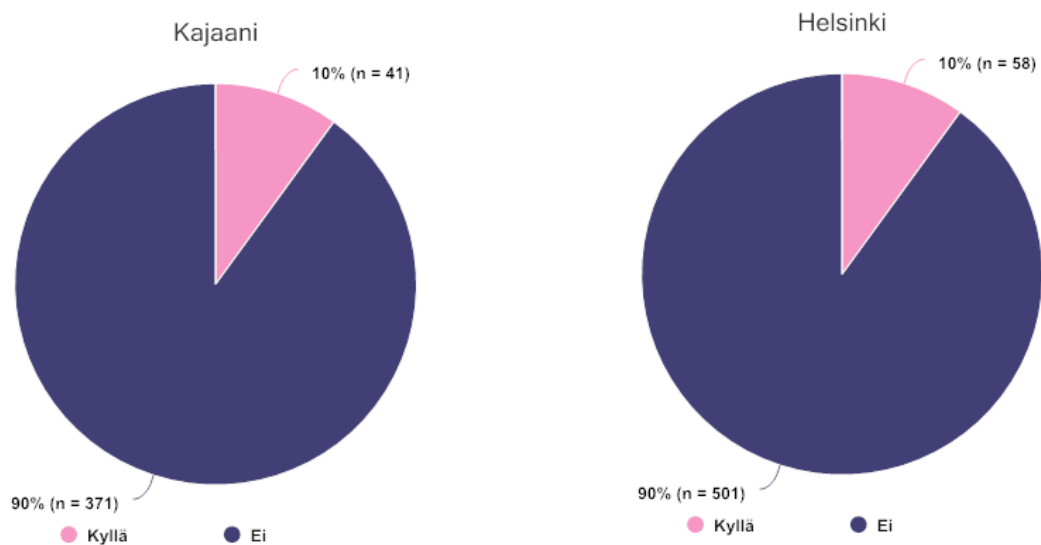

Kuvio 29. Datavahingontekorikokset ja rikolliset teot

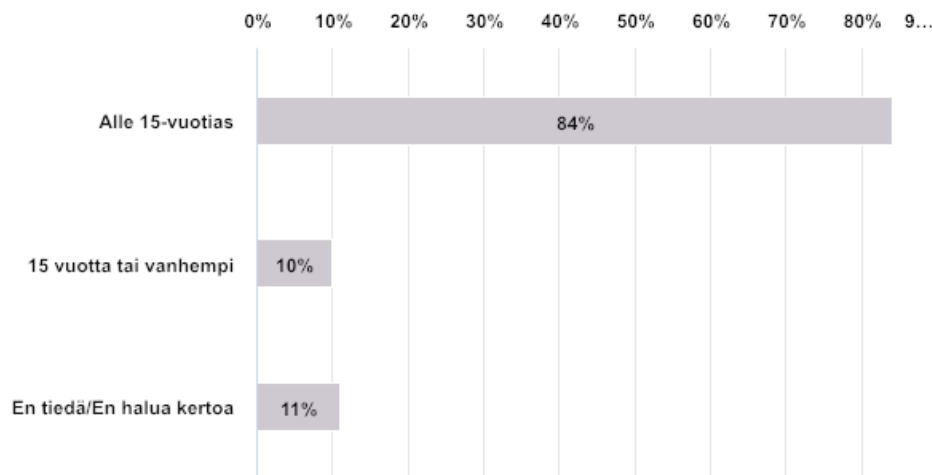

Datavahingontekoa oli kertonut kokeneensa vain 16 eli kaksi prosenttia vastaajista. Kajaanin ja Helsingin välillä ei ollut kuin prosentin ero ilmenemisessä (Kuvio 28). 88 prosenttia tekijöistä vastaajien mukaan oli alle 15-vuotiaita ja tätä vanhempia 19 prosenttia (Kuvio 29). Kukaan ei ollut vastannut, että ei tiedä tai halua kertoa tekijää. 94 prosenttia kertoi tekijän olleen oppilas ja kuusi prosenttia muu koulun henkilökunta. Opettajaa ei ollut kukaan kertonut tekijäksi.

Kuvio 30. Viestintäsalaisuuden loukkaus

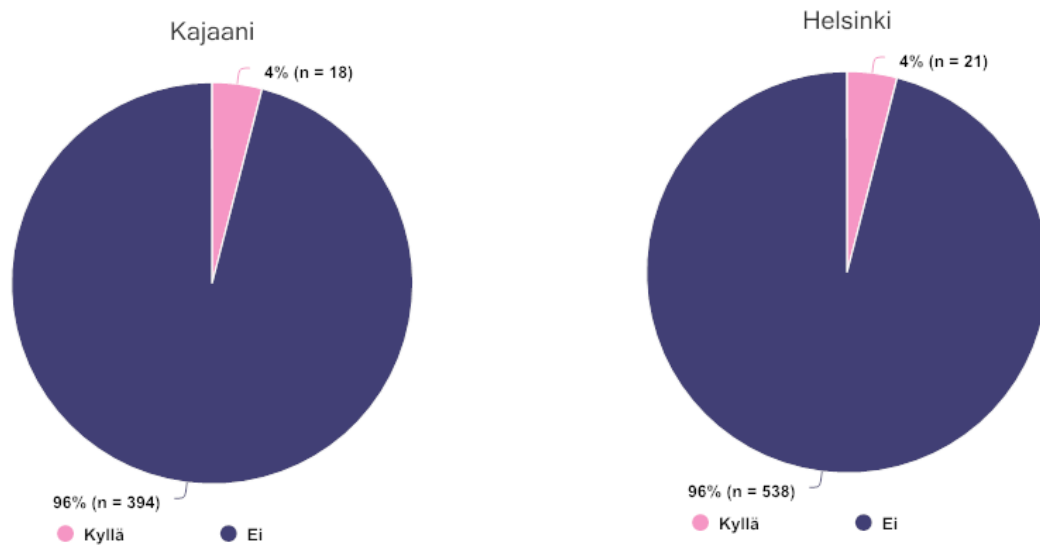

Kuvio 31. Viestintäsalaisuuden loukkausrikokset ja rikolliset teot

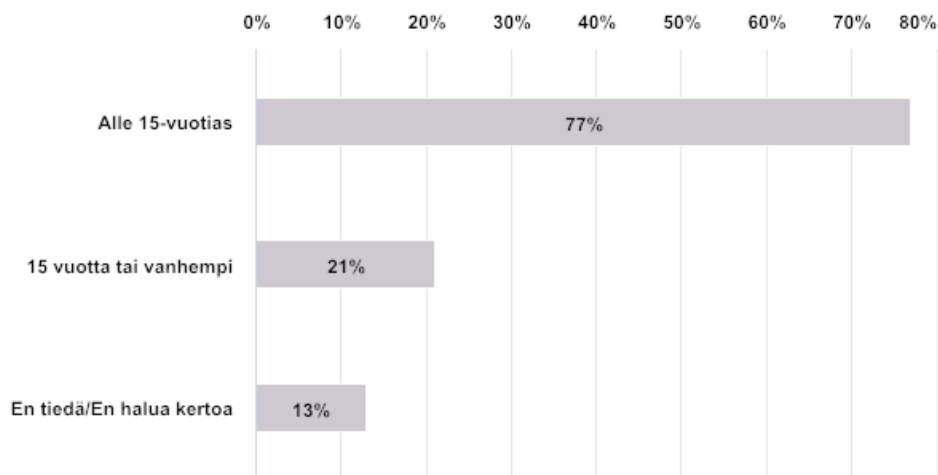

99 vastaajaa eli kymmenen prosenttia vastaajista oli kertonut kokeneensa viestintäsalaisuuden loukkaamista. Kajaanissa ja Helsingissä ilmeni prosentuaalisesti saman verran viestintäsalaisuuden loukkaamista (Kuvio 30). 84 prosenttia tekijöistä oli alle 15-vuotiaita ja 91 prosenttia kertoi tekijäksi toisen oppilaan (Kuvio 31). Kaksi vastaajaa eli kaksi prosenttia kyllä-vastanneista kertoi tekijäksi opettajan ja yhdeksän eli yhdeksän prosenttia muun henkilökunnan. P-arvo y-muuttujan ollessa sukupuoli oli merkitsevää tulosta osoittava 0.000. Ero osoittautui tyttöjen ja poikien välille. Tytöistä 16 prosenttia eli 74 vastaajaa oli kokenut viestintäsalaisuuden loukkaamista ja pojista 21 eli neljä prosenttia (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 32. Ryöstö

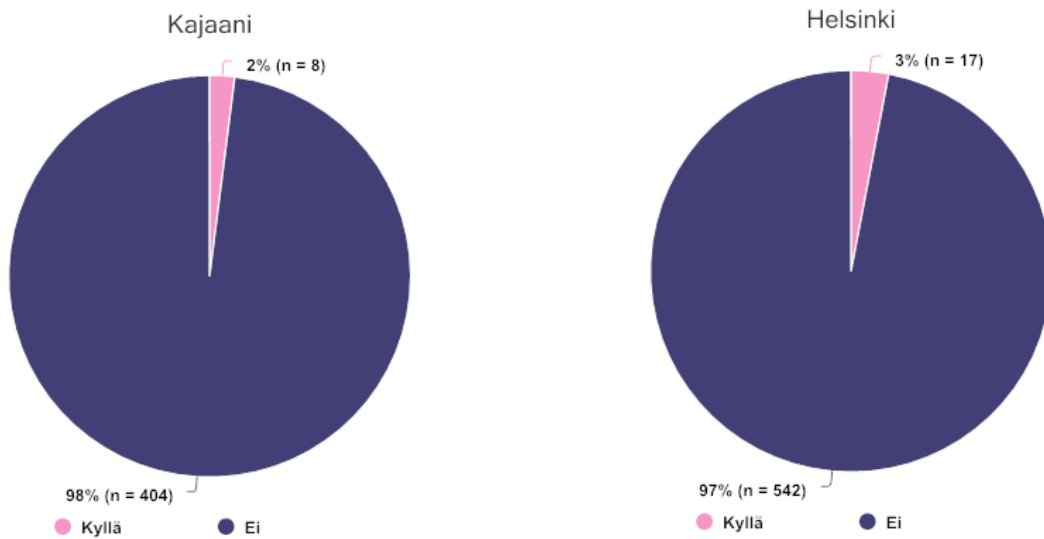

Kuvio 33. Ryöstörikkokset ja rikolliset teot

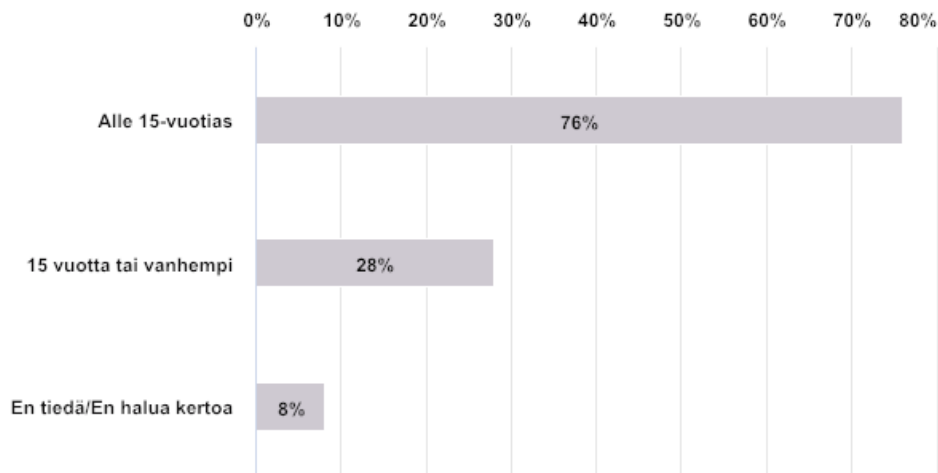

39 vastaajaa eli neljä prosenttia kertoi joutuneensa ryöstön uhriksi määrittelemässämme kouluympäristössä. Prosentuaalisesti kaupunkien välillä ei ollut eroa vaan ryöstön uhriksi oli molemmissa kaupungeissa joutunut tuo aiemmin mainittu neljä prosenttia vastaajista (Kuvio 32). 77 prosenttia tekijöistä oli alle 15-vuotiaita ja 21 prosenttia 15 vuotta täyttäneitä tai tätä vanhempia (Kuvio 33). Toisen oppilaan tekijäksi kertoi 37 eli 95 prosenttia vastaajista. Yksi vastaajista kertoi opettajan ryöstäneen hänet. Kaksi vastaajaa eli 5 prosenttia kertoi muun henkilökunnan olleen ryöstön tekijä.

Kuvio 34. Kiristys

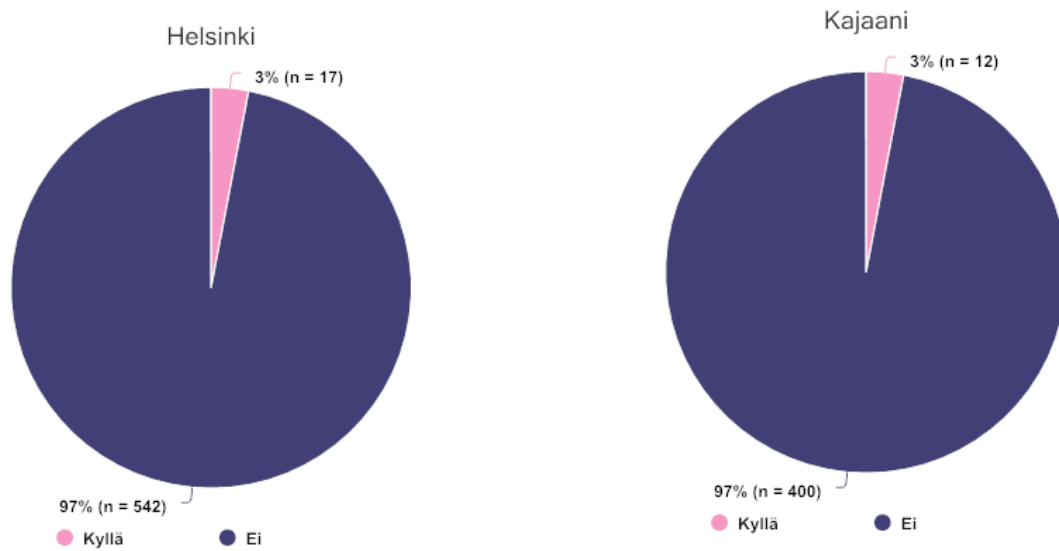
Kuvio 35. Kiristysrikokset ja rikolliset teot

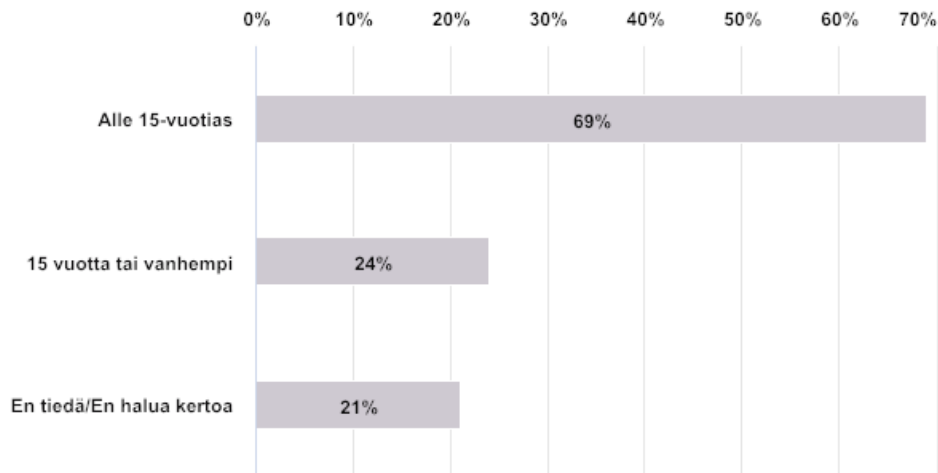
Kiristyksen uhriksi kertoi joutuneensa 25 eli 3 prosenttia vastaajista. Kajaanin ja Helsingin välillä uhriksi joutuneiden ero oli vain prosentin, mutta määrällisesti luvut tuntuvat suuremmilta, kun Kajaanissa kahdeksan vastaajaa ja Helsingissä jopa 17 oli kertonut joutuneensa kiristyksen kohteeksi (Kuvio 34). 76 prosenttia kertoi kiristäjän olleen alle 15-vuotias ja 28 prosenttia kiristäjän olleen 15 vuotta tai tätä vanhempi (Kuvio 35). 92 prosenttia kyllä-vastanneista kertoi tekijän olleen oppilas ja 16 prosenttia opettaja.

Kuvio 36. Petos

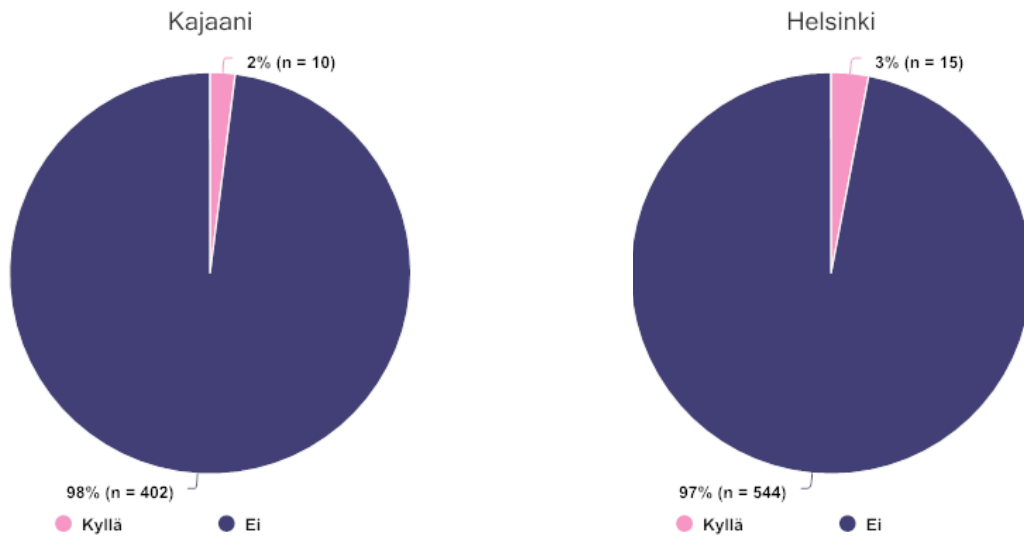

Kuvio 37. Petosrikokset ja rikolliset teot

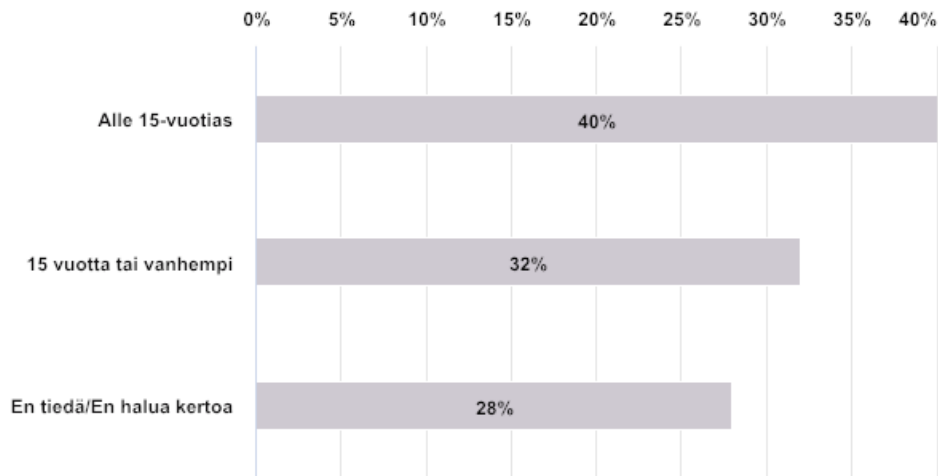

29 vastaajaa eli kolme prosenttia vastaajista oli joutunut petoksen uhriksi. Vertailukaupunkien välillä ei prosentuaalisesti petoksen ilmenemisessä ollut eroa (Kuvio 36). 69 prosenttia kertoi tekijän olleen alle 15-vuotias (Kuvio 37). 90 prosenttia uhriksi joutuneista kertoi tekijän olleen oppilas ja kymmenen prosenttia muu henkilökunta. Opettajaa tekijäksi ei kertonut kukaan vastaajista.

Kuvio 38. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

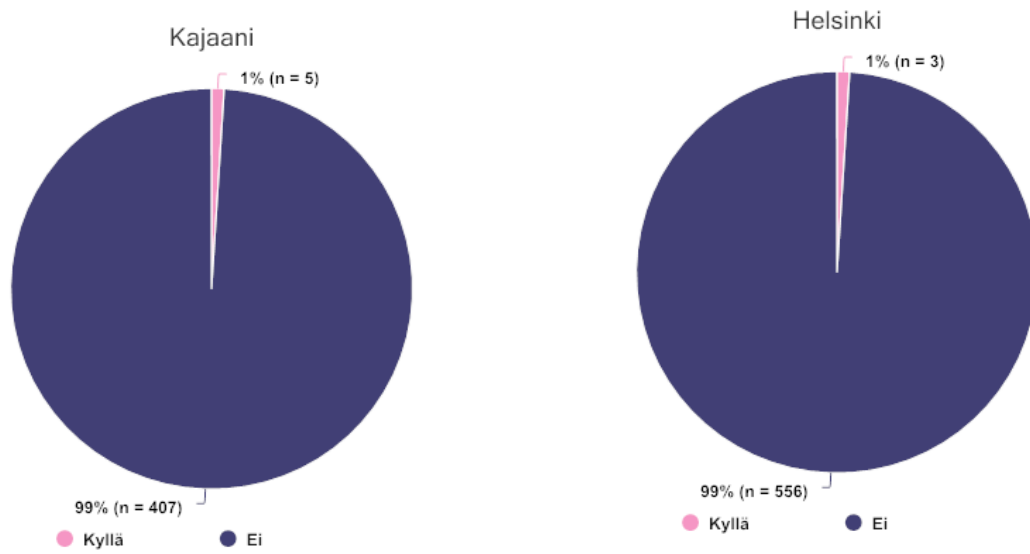

Kuvio 39. Lapsen seksuaaliset hyväksikäyttö rikokset ja rikolliset teot

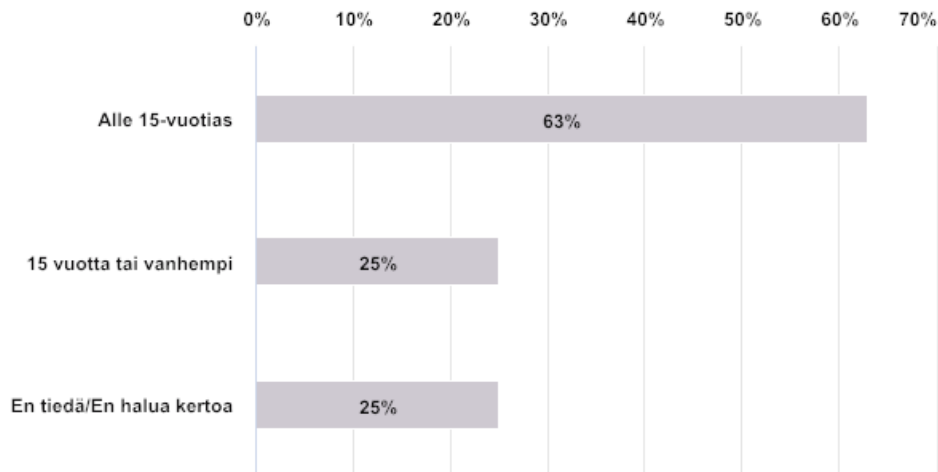

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä määrittelemässämme koulukiusaamisessa on kokenut 25 vastaajaa eli kolme prosenttia toteutuneesta otannasta. Kajaanissa kaksi prosenttia vastaajista eli kymmenen ja Helsingissä kolme prosenttia eli 15 nuorta kertoi joutuneensa lapsen seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi (Kuvio 38). Tekijöistä 40 prosenttia vastaajien kertoman mukaan on alle 15-vuotiaita ja 32 prosenttia 15 vuotta täyttäneitä tai tätä vanhempia. 28 prosenttia vastaajista ei tiennyt tai halunnut kertoa tekijän ikää, mitä voidaan pitää melko suurena prosenttina (Kuvio 39). 80 prosenttia tekijöistä oli oppilaita ja kahdeksan opettajia. 12 prosenttia tekijöistä on muuta koulun henkilökuntaa. Y-muuttujan ollessa sukupuoli oli tuloksia analysoitaessa p-arvo 0.002. Tytöistä neljä prosenttia ja pojista alle prosentti kertoi kokeneensa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 40. Raiskaus

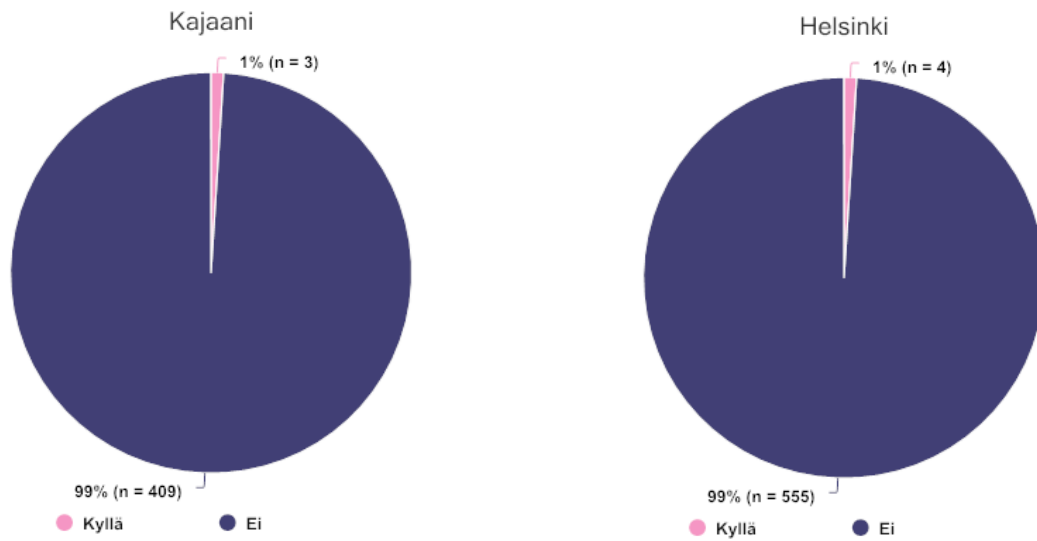

Kuvio 41. Raiskausrikokset ja rikolliset teot

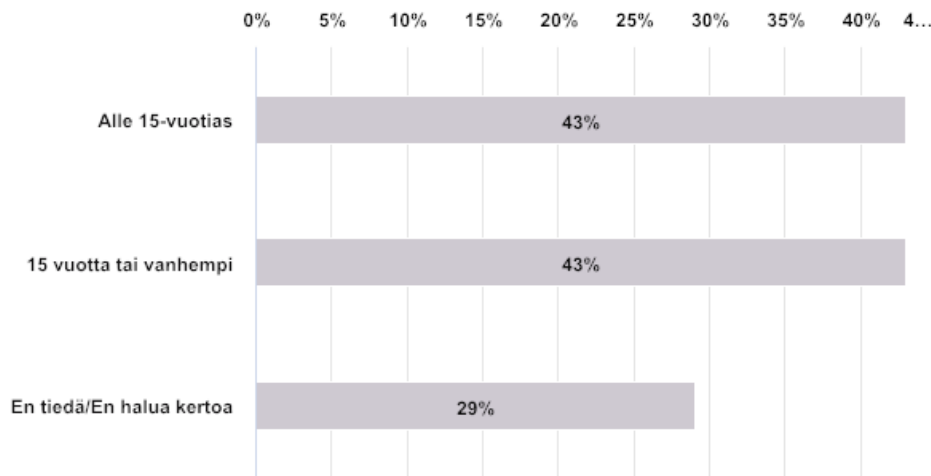

Kahdeksan oppilasta on kyselyssä kertonut joutuneensa raiskauksen uhriksi. Prosentuaalisesti uhrit ovat jakautuneet tasan vertailukaupunkien välillä (Kuvio 40). 63 prosenttia tekijöistä on kyselyn tulosten mukaan alle 15-vuotiaita (Kuvio 41). Viisi uhreista eli prosentuaalisesti 63 kertoi tekijän olleen oppilas ja kolme vastaajaa eli 37 prosenttia muu koulun henkilökunta. Kukaan uhreista ei kertonut tekijän olleen opettaja.

Kuvio 42. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon

Kuvio 43. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon rikos/ rikollinen teko

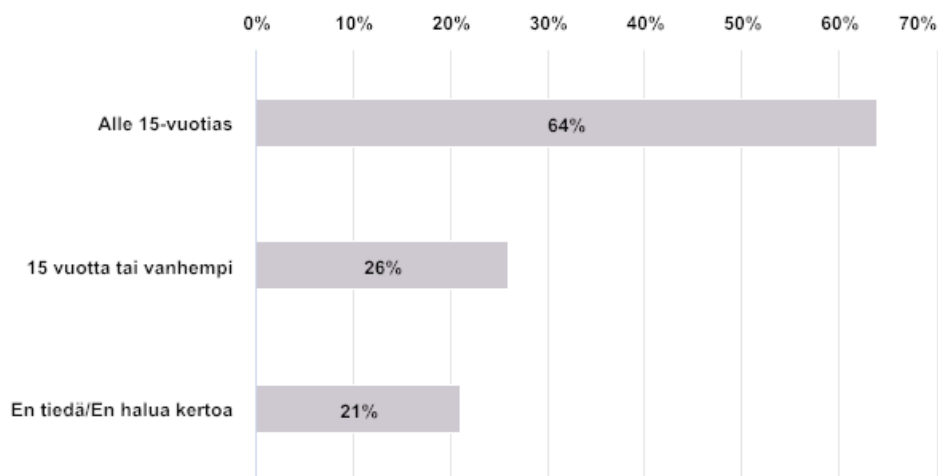

Pakottamista seksuaaliseen tekoon on kyselyssä kertonut kokeneensä seitsemän vastaajaa, Kajaanissa kolme ja Helsingissä neljä (Kuvio 22). Alle 15-vuotiaita ja 15 vuotta täyttäneitä tai tätä vanhempia tekijöitä on tulosten mukaan prosentuaalisesti yhtä paljon (Kuvio 44). Kuusi vastaajaa on kertonut tekijän olleen oppilas ja yksi vastaaja tekijän olleen opettaja. Y-muuttujan ollessa sukupuoli on p-arvo 0,024. Merkitsevyys ilmenee muu/en halua kertoa sukupuolta vastanneilla, joista viisi prosenttia on joutunut kyselyn tulosten mukaan pakottamiseen seksuaalisessa teossa uhriksi (Liitteet 4 ja 5).

Kuvio 44. Seksuaalinen ahdistelu

Kuvio 45. Seksuaalinen ahdistelu rikokset ja rikolliset teot

Seksuaalisen ahdistelun uhriksi on kyselymme perusteella joutunut 42 oppilasta eli neljä prosenttia vastaajista. Vertailukaupungeissa on prosentuaalisesti joutunut uhreiksi saman verran oppilaita (Kuvio 44). 64 prosenttia tekijöistä on ollut alle 15-vuotiaita (Kuvio 45). 39 eli 93 prosenttia vastaajista kertoi tekijän olleen toinen oppilas. Yksi vastaaja on kertonut tekijän olleen opettaja ja neljä vastaajaa muu koulun henkilökunta. Y-muuttujan ollessa sukupuoli on p-arvo 0,000. Merkitsevä eroavaisuus osoittautui tyttöjen ja poikien välillä. Tyttöistä kahdeksan prosenttia kertoi joutuneensa seksuaalisen ahdistelun uhriksi ja pojista alle prosentti (Liitteet 4 ja 5).

6.2 Johtopäätökset

Tuloksien analysoinnissa ei noussut esiin mitään erityisen yllättävää, mutta saimme ehdottomasti mielenkiintoisia tuloksia. Rikosnimikkeiden tunnusmerkistöjä täyttäviä tekoja ilmeni nuorten keskuudessa kuten oletimmekin. Kajaanin ja Helsingin välillä tuloksissa ei ollut merkittäviä eroja. Halusimme kuitenkin tuoda tulokset myös graafisesti esiin, tämä kaupunkien vertailu oli yksi esittämistämme alkuperäisistä tutkimuskysymyksistä. Koimme Helsingin ja Kajaanin vertailun senkin takia mielekkääksi ja ajankohtaiseksi, että Covid-19 pandemia on aiheuttanut niin sanotun ”Nurmijärvi-ilmiön” tai ainakin siitä puhutaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että ihmiset haluavat muuttaa väljempiin asumisolosuhteisiin.

Selkein Chi² osoittama ero Kajaanin ja Helsingin välillä ilmeni näpistyksen tunnusmerkistön kohdalla, jossa oli tuloksellisesti merkitsevä poikkeavuus. P-arvo näpistyksen kohdalla oli 0,023 (Kuvio 3). Helsingissä 5 % oppilaista oli vastannut joutuneensa näpistyksen uhriksi. Kajaanissa vastaavasti luku oli 2 % (Kuvio 20). Tätä voisi selittää Helsingin suuremmat oppilasmäärät ja kiinnijäämisen pienempi riski. Pienemmässä kaupungissa ihmiset tuntevat paremmin toisensa ja tällaisesta käytöksestä voisi siinä mielessä jäädä helpommin kiinni.

Kaavioista pystyy havainnollistamaan, että prosentuaalisesti kunnianloukkausta tapahtuisi Kajaanissa Helsinkiä enemmän. Kajaanissa luku oli 21 % ja Helsingissä 16 % (Kuvio 7). Tämä vastaus ei yllättänyt, koska oli oletettavissa, että pienemmillä paikkakunnilla valheellisten tietojen levittäminen on oletettavampaa, kun ihmiset tuntevat toisensa paremmin. Kunnianloukkaus voidaan myös kokea voimakkaampana pienemmässä kaupungissa kuin vastaavasti suuressa, jossa harva tuntee tai tietää toisensa.

Suurimmat erot sukupuolten välillä nousivat esiin vertailtaessa eri sukupuolten kokemia rikostunnusmerkistön täyttäviä tekoja. Tilastollisesti yli puolessa rikosnimikkeistä, tuloksissa oli merkittäviä eroavaisuuksia. Saman Chi²-tuloksen p=0,000 sai peräti kuusi rikosnimikettä, joita olivat yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, kavallus, luvaton käyttö, viestintäsalaisuuden loukkaus ja seksuaalinen ahdistelu. Muut kuusi rikosnimikettä, joissa nousi esiin merkittäviä eroja, olivat pahoinpitely, viestintärauhan rikkominen, salakatselu, vainoaminen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon.

Pahoinpitelyn oli kokenut jopa 38 % niistä vastaajista, jotka olivat vastanneet sukupuolekseen muun/ ei halua kertoa. Tähän selittäviä tekijöitä voi olla useita. Usein joukosta eroavaa ja poikkeavaa oppilasta syrjitään ja kiusataan helpommin. Tänä päivänä yhteiskunnassa sukupuolineutraalisuuden eteen on pyritty tekemää paljon. Joka tapauksessa tämä tulos on harmillinen ja sillä on varmasti paljon negatiivista vaikutusta lapsen kehitykselle. Murrosikä ei ole ihmisen elämässä yleensä helppo vaihe, joten muun sukupuolisilla tai ei omaa sukupuoltaan omaksi kokevilla on jo senkin puolesta tarpeeksi haastavaa ilman kiusaamistakin.

Kokemukseen viestintärauhan rikkomiseen oli yllättävää, että sitä kokevat enemmän tytöt kuin pojat. Naiset ovat ehkä keskimääräisesti miehiä verbaalisempia, joten tämä saattaisi selittää tuloksen, mutta mielenkiintoista olisi tutkia mitkä asiat tähän oikeasti vaikuttavat. Salakatselua, vainoamista ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tytöt olivat myös kokeneet enemmän kuin pojat. Nämä vastaukset eivät olleet yllättäviä. Yllättävää ja poikkeuksellista tuloksissa oli pakottaminen seksuaaliseen tekoon rikosnimikkeen kohdalla. Sitä oli kokenut eniten ryhmä, joka oli vastannut sukupuolekseen muu/ en halua kertoa. Heistä 5 % kertoi, että oli kohdannut pakottamista seksuaaliseen tekoon. Tämä on merkittävästi enemmän kuin tytöillä ja pojilla, joiden vastaavat luvut olivat tyttö vastaajilla 1 % ja pojilla 0%. Tämäkin on huolestuttava huomio vähemmistön kannalta pahoinpitely rikosnimikkeen ilmenemisen lisäksi.

Koulujen välisiä vertailuja ei ollut mielekästä eikä tarkoituksenmukaista tehdä, vaikka tuloksissa näkyikin huomattaviakin eroja. Tällä tavalla pystymme suojaamaan koulujen yksityisyyttä sekä vastanneiden oppilaiden anonyyminä pysymisen. Mikäli kouluja itseään kiinnostaa saada tuloksia yksityisesti meiltä, on se mahdollista. Vastauksissa ei ilmennyt poikkeuksellisen suuria p-arvoja, joten vastausten otantavirhettä ei havaittu.

Suurimmassa osassa tunnusmerkistöjen täyttävistä teoista tekijä on ollut alle 15-vuotias eli kyseessä on rikollinen teko. Rikosnimikkeissä, joissa esiintyi eniten jo 15- vuotta täyttäneitä tekijöitä oli seksuaaliseen tekoon pakottaminen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, kiristyksessä. Varkaudessa ja näpistyksessä iso osa vastasi, ettei tiedä tekijän ikää, mikä on loogista, koska harvoin tekijää saadaan selville.

Loppu tulemana voimme siis todeta, että nuoret kokevat kouluympäristössä niin rikoksia kuin rikollisia tekojakin. Koulujen välillä oli havaittavissa eroja kokemusten ilmenemisessä. Tätä emme tähän työhön analysoineet, mutta voimme silti todeta, että tulokset kuitenkin tasoittuivat kaupunkien välillä. Joissain kouluissa oli havaittavissa tiettyjen rikosten kokemista enemmän kuin muualla. Tulokset olivat melko ennalta-arvattavia ja niihin oli helppo löytää loogisia selityksiä.

7 POHDINTA

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Olemme järjestäneet kyselyn seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisille nuorille, jotka eivät suurin osa ole vielä syksyllä 2020 täyttäneet 15 vuotta. Elleivät esimerkiksi ole jääneet luokalleen tai muuta vastaavaa. Olemme siis järjestäneet kyselytutkimuksen alle 15-vuotiaille, joten meidän on tullut ottaa huomioon erityisiä eettisyyteen liittyviä seikkoja. Yleisesti alaikäisten kanssa on annettava tietoa tutkimuksesta siten, että alaikäinen kykenee tiedon ymmärtämään. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 9) Se, että itse kysely on lisäksi muotoiltu nuoren kehitystaso huomioiden ymmärrettäväksi, on itse kyselyn laadun kannalta erittäin olennaista. Olemme huomioineet tämän muun muassa sana valinnoilla ja tuoneet kyselyyn kuvaavia esimerkkejä tilanteista, jotka täyttäsivät rikoksen tunnusmerkistön. Tarkemmin yksittäisten kysymysten muotoilua ja luotettavuutta olemme käsitelleet alaluvussa 7.2.

Alle 15-vuotiaiden kohdalla tutkimukseen osallistumisesta päättää lapsen tai nuoren huoltaja. Suurille vastaajamäärille kohdennettavassa tutkimuksessa on pidetty riittävänä huoltajan informointi tutkimuksesta siten, että huoltaja voi halutessaan kieltää lasta osallistumasta kyselyyn. Ensisijaisesti alaikäinen antaa suostumuksen osallistua tutkimukseen kuitenkin itse, vaikka tutkimus vaatisikin huoltajan suostumuksen. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 9) Olemme siinä vaiheessa, kun lähetimme kyselyn kouluihin lähettäneet myös kouluille viestin, joka on tarkoitettu oppilaiden huoltajille (liite 1). Koulut ovat täten pystyneet ennen kyselyn järjestämistä informoimaan järjestettävästä kyselystä huoltajia. Huoltajilla on siis ollut mahdollisuus kieltää oppilasta osallistumasta kyselyyn.

Eettisessä tutkimuksessa on hankittava tarvittavat tutkimusluvut (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6). Meidän ei tarvinnut hakea tutkimuslupaa Helsingin koulujen oppilaiden tutkimukseen, sillä kaikki Helsingissä kyselyyn osallistuneet koulut ovat yksityisiä kouluja ja ilmoittivat, että eivät vaadi tutkimuslupaa. Kajaanin kaikki koulut ovat taasen Kajaanin kaupungin kouluja ja haimmekin tutkimuslupaa Kajaanin kaupungilta. Saimme tutkimusluvan 30.09.2020.

Tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmien tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6). Olemme opinnäytetyömme alussa kertoneet käyttämistämme tutkimusmenetelmistä, jotta ne ovat heti lukijan tiedossa. Olemme lisäksi ennen tuloksia ja niistä tekemiämme johtopäätöksiä kertoneet tarkemmin käyttämistämme analyysimenetelmästä, jotta lukija tietää kuinka olemme tulokset saaneet hankkimastamme tutkimusaineistosta.

Tutkimuksen tuloksia julkaistaessa on noudatettava avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6). Arene ry on antanut oman ohjeistuksensa ammattikorkeakoulujen Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot, eli TKI-toiminnassa, sovellettaviin avoimen tieteen ja tutkimuksen toimintamalleihin. Tällaisella avoimella toiminnalla pyritään siihen, että käytetyt menetelmät, aineistot, tulokset ja tuotokset ovat kaikkien halukkaiden käytettävissä, tutkimusetiikan ja juridii-kan määrittelemissä rajoissa. Tavoitteena on parantaa TKI-toiminnan avoimuutta, laatua, luotettavuutta ja näkyvyyttä sekä edistää tällaisten hankkeiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja uusien innovaatioiden syntyä. (Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2020, 10) Ensisijaisesti opiskelijat tallentavat opinnäytetyönsä Theseus-julkaisuarkistoon tai opinnäytetyöstä toimitetaan painettu versio ammattikorkeakoulun kirjastoon. (Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2020, 24) Näin toimitaan myös Poliisiammattikorkeakoulussa opinnäytetöiden osalta.

Tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta ja tutkijoiden tulee lisäksi ottaa muiden tutkijoiden työ ja saavutukset asianmukaisesti huomioon viittaamalla heidän julkaisuihinsa (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6). Olemme käsitelleet tutkimusaineistoamme huolellisesti ja ottaneet huomioon sen analysoinnissa esimerkiksi sen, että käytämme analysointiin sellaisia sovelluksia, jotka ovat yhteensopivia sähköisen Webropol-alustan kanssa. Tulokset on lisäksi tarkistettu aina vähintään kahdesti, jotta esimerkiksi lopullisissa diagrammeissa ei ole virheellistä tietoa. Opinnäytetyössämme on noudatettu Poliisiammattikorkeakoulun Opinnäyteohjeen (Haikansalo & Korander 2019) lähdeviittaustekniikoita, jotta emme syyllistyisi plagiointiin ja aiempaa tutkimusta tehneet tutkijat saavat ansaitsemansa huomion työstään.

Triangulaatio on tapa, jolla voidaan parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Triangulaatiossa samassa tutkimuksessa käytetään erilaisia aineistoja, teorioita ja menetelmiä. (Eskola 1998, 51-52) Opinnäytetyössämme esiintyy aineisto-, tutkija- ja menetelmätriangulaatioita. Aineistotriangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa yhdistellään erilaisia aineistoja. (Eskola 1998, 52) Opinnäytteessämme on yhdistetty keräämämme tutkimusaineisto ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, kuten aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Menetelmätriangulaatio esiintyy työssämme, koska olemme käyttäneet useampaa tutkimusmenetelmää.

Tutkijatriangulaatiossa tutkimusta on tekemässä useampi tutkija. Tutkijoiden on prosessin edetessä puhuttava havainnoistaan sekä näkemyksistään. Kaksi tai tätä useampi tutkija monipuolistaa tutkimusta ja antaa sille laajempia näkökulmia. (Eskola 1998, 52) Eritoten varmasti juuri tutkijatriangulaatio on lisännyt opinnäytteemme luotettavuutta, sillä olemme tehneet opinnäytetyön tiiviissä yhteistyössä ja tuoneet rohkeasti esiin toisillemme havaitsemiamme asioita ja ideoita. Olemme keskustelleet paljon tutkimuksesta, sen toteutuksesta sekä analyysistä ja aiheeseen liittyvistä aiemmista tutkimuksista ja kirjallisuudesta aivan opinnäytetyö prosessimme alusta sen loppumetreille saakka.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää selkeä ja tarkkaan rajattu tutkimusongelma sekä hyvä tutkimussuunnitelma. (Heikkilä 2014, 14) Rajasimme aiheitamme jo suunnitellessamme opinnäytetyötämme ja muotoilimme tutkimuskysymyksiämme. Koimme järkeväksi kirjoittaa jo varhaisessa vaiheessa selkeät tutkimuskysymykset ylös, jotta työn edetessä niihin voisi palata ja tarkistaa, että työ ei lähde liiaksi rönsyilemään tai väärille urille. Tutkimussuunnitelmamme on sen sijaan muuttunut maailman tilanteen mukaan, mutta olemme koko ajan päivittäneet opinnäytetyön ohella opinnäytetyösuunnitelmaamme, jotta tiesimme juuri ajankohittaisen tilanteen ja toteutussuunnitelman opinnäytteemme osalta.

Reliaabelin tutkimuksen, eli tutkimuksen, joka antaa tarkkoja tuloksia ja on toistettavissa samanlaisin tuloksin, ja luotettavien tulosten saamiseksi onkin varmistettava eritoten, että tiedonkeruu, tulosten syöttö ja käsittely on tehty huolellisesti ja virheettömästi. Se, että tiedonkeruu menetelmä on sopiva lisää tutkimuksen luotettavuutta. (Heikkilä 2014, 12) Meillä kysely on tosiaan toteutettu sähköisellä alusalla, joka suoraan tallentaa vastaajan antamat vastaukset. Kyselymme on ollut survey eli vakioitu kysely ja jokaisella vastaajalla on ollut samanlaiset kysymykset ja samat vastausvaihtoehdot. Tällaisella kyselyllä on helpompi tutkia laajempia ryhmiä kuten meidän yli tuhannen oppilaan otantaamme.

Perusjoukko rajautui todella luontevasti, kun pohdimme tutkimuskysymyksiämme, eli Kajaanin ja Helsingin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisiin. Otantamenetelmäksi valikoitui ryväotanta. Ryväotantaa pidetään usein sopivana otantamenetelmänä, kun tutkimuksen kohteena ovat luonnolliset ryhmät kuten kaupunginosat tai koululuokat. (Vilka 2015, 64-65) Kajaanissa meidän oli mahdollista järjestää kysely lähes kaikille seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisille, vain yhden koulun seitsemäsluokkalaiset jäivät kyselystä pois. Helsingissä tämä ei meidän käytettävissä olevilla resursseillamme ollut yhtään realistista, joten ryväotanta oli selkeästi paras ratkaisu tutkimuksen toteuttamiseen.

Kyselymme otanta oli 1331 oppilasta, joista kyselyyn vastasi 971. Pyrimme sopimaan kaikkien koulujen kanssa, että kyselyyn vastattaisiin kootusti esimerkiksi opinto-ohjaajan tunnilla, jotta vastausprosentti pysyisi mahdollisimman suurena. Tämä parantaa tutkimuksemme luotettavuutta. Kyselymme vastausprosentti oli noin 73 %. Opetushallinnon tilastopalvelun mukaan vuonna 2019 Helsingissä on ollut yhteensä 11 583 seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaista (Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain, 2019). Kyselymme vastasi Helsingistä 559 oppilasta eli noin 5 prosenttia Helsingin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisista. Kajaanissa vuonna 2019 seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisia on ollut 840 (Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain, 2019). Kajaanista kyselyyn vastasi 412 oppilasta eli lähes 50 %. Koko perusjoukostamme eli Kajaanin ja Helsingin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisista kyselymme vastasi noin kahdeksan prosenttia. Pidämme tätä varsin edustavana ja tarpeeksi suurena otoksena tutkimuksemme luotettavuuden kannalta. Kvantitatiiviset menetelmät jatkokurssilla opiskelimme, että 500-1000 henkilön kyselyä on yleisesti pidetty valtakunnallisesti tarkasteltuna tarpeeksi kattavana. Tällöin tulosten virhemarginaali on 2 prosenttia suuntaansa.

Tilastollisten menetelmien hallinta edesauttaa luotettavan kvantitatiivisen tutkimuksen tekemistä (Heikkilä 2014, 14). Olemme molemmat käyneet ennen tutkimuksen aloittamista Poliisiammattikorkeakoulun tarjoaman vapaavalintaisen Menetelmäjatkokurssi 2 – kvantitatiiviset menetelmät kurssin. Tällä kurssilla olemme opetelleet tilastollisen tutkimuksen tekemisen perusteet ja perehtyneet eritoten käyttämämme Webropol- alustan käyttöön sekä sen avulla kerättyjen aineistojen analysointiin. Mutta lopulta vaikka kuinka paljon tutkimuksen kyselylomaketta olisi automatisoitu ja inhimillisiä virheiden mahdollisuuksia täten vähennetty prosessissa, täytyy kyselyissä ottaa huomioon se vastaavatko henkilöt kyselyyn totuudenmukaisesti ja poikkeamien syntyessä arvioitava myös tätä näkökantaa, jos se koetaan oleelliseksi. Lähtökohtaisesti haluamme kuitenkin uskoa, että pian 15 vuotta täyttävät nuoret ovat jo sen verran kypsiä, että eivät ainakaan tahallaan haluaisi vääristää tuloksia vastaamalla kyselyyn valheellisesti.

Tutkimuksemme luotettavuuteen vaikuttaa eritoten laatimamme kyselyn laatu. Myös Tarja Heikkilä nostaa teoksessaan esiin sen, että tutkimuksen luotettavuutta edesauttaa hyvä kyselylomake (Heikkilä 2014, 14). Seuraavassa alaluvussa olemme pohtineet kysymysten muotoilua, järjestystä kyselylomakkeella ja siinä esiin nousseita ongelmakohtia.

7.2 Kysymysten muotoilu ja järjestys

Aloitimme kysymysten valitsemisen lukemalla Rikoslain ja pohtimalla, mitä rikosnimikkeitä voisi esiintyä koulukiusaamisessa. Aluksi meillä oli 28 eri rikosnimikettä, joista kuusi karsiutui pois. Seuraavaksi käsittelemme sitä, kuinka rikosnimikkeet on muotoiltu kysymyksiksi ja mitä kaikkea kyseisen rikosnimikkeen kohdalla muotoilussa on huomioitu. Kyselylomakkeessa ja kysymysten muotoiluissa on pyritty huomioimaan vastaajien ikätaso ja kysymykset on kirjoitettu siten, että ne ovat olleet vastaajalle yksiselitteisiä ja kieli ymmärrettävää, mikä on huomioitu esimerkiksi sanavalintoja tehdessä. Rikosnimikkeet esitetään seuraavaksi siinä järjestyksessä kuin ne ovat kyselylomakkeellakin olleet.

Pahoinpitelyssä tunnusmerkistökijänä on tahallinen ruumiillinen väkivalta. Kysymyksessä ei eroteltu lievän ja normaalimuotoisen tai törkeän pahoinpitelyn kvalifiointi perusteita, sillä tämä olisi mennyt kovin monimutkaiseksi selittää nuorille ja täten luultavasti heikentänyt kyselyn luotettavuutta. Tuloksissa on siis huomioitava, että tähän kysymykseen vastanneet ovat voineet kokea, joko normaalimuotoista, lievää tai törkeää muotoista pahoinpitelyä. Pahoinpitelyn seurauksena ei tarvitse syntyä vammaa tai vammoja vaan pelkkä fyysinen väkivalta riittää täyttämään tunnusmerkistön tältä osin. Esitimme kysymyksessä esimerkkeinä erilaisia fyysisen väkivallan ilmenemismuotoja, jotta vastaajan on helpompi hahmottaa mitä fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan.

Viestintärauhan rikkomisen tunnusmerkistö ei itsessään vaadi, että teko olisi konkreettisesti aiheuttanut asianomistajalle huomattavaa häiriötä tai haittaa. On omiaan -muotoilu, on kuitenkin hankalaa tuoda esille nuorille ja sen selittäminen tarpeeksi kattavasti sähköisessä kyselyssä on lähes mahdotonta. Päädyimmekin siis kysymyksessä siihen, että edellyttämme

tapahtuneen edellä mainitun seurauksen. Tämä siis jättää ulkopuolelle ei konkreettista häiriötä tai haittaa aiheuttaneet viestintärauhan rikkomiset.

Salakuuntelussa olemme jakaneet kysymyksen kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa olemme käsitelleet kotirauhansuojaamassa paikassa tapahtuvien äänien teknisin laittein tapahtuvaa tallentamista tai kuuntelua. Kotirauhansuojaaman paikan olemme kysymykseen tuoneet helpommin ymmärrettäväksi sanalla koti. Toisessa osassa olemme käsitelleet tallentamista, jossa puhujalla ei ole ollut syytä olettaa, että kukaan ulkopuolinen kuulisi keskustelua. Molemmissa osissa on lisäksi tuotu ilmi se, että tallentajan ei olisi tarkoitettu kuulla kyseistä keskustelua tai ääniä. Se, että tallentaminen on tehty salaa, on tuotu esiin kysymyksessä ”ei ole lupaa” muodossa. Emme erikseen tuoneet esiin pelkkää reaaliaikaista teknisin laittein tapahtuvaa kuuntelua. Koimme, että tämä mutkistaisi kysymystä ja tekisi siitä vaikeaselkoisen. On mielestämme harvinaista ajatella, että nykypäivänä, joku vain kuuntelisi puhetta ilman sen tallentamista, joten koimme sen pois jättämisen perustelluksi. **Salakatselussa** taasen tunnusmerkistön osalta olennaista on oikeudettomuus ja paikat, joissa kuvaaminen on tapahtunut. Päätimme luetella yleisimpiä paikkoja joissa toisen kuvaaminen ilman lupaa täyttäisi tunnusmerkistökriteerit.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen kysymyksessä olemme selventäneet vastaajalle, että kysymyksessä tarkoitetaan totuudenmukaisia asioita, jotta rikosnimike ei mene sekaisin kunnianloukkauksen kanssa. Huomioimme tämän myös kysymysten järjestyksessä ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen jälkeen seuraavana kysytäänkin kunnianloukkauksesta muotoilemamme kysymys. Koulukiusaajalla ei kovin suurella todennäköisyydellä ole käytettävissään joukkotiedotusvälineitä, joten koimme perustelluksi jättää tämän osan pois kysymyksestä, jotta emme sekoita vastaajaa pohtimaan mitä joukkotiedotusvälineillä tarkoitetaan. Rikoksentunnusmerkistössä on olennaista toki huomioda se, että onko itse kiusaaja levittänyt tiedon laajalle vai onko hän mahdollisesti lähettänyt viestin jollekulle, jonka kautta on syntynyt ketju mistä asia on levinnyt lukuisten henkilöiden tietoon. Tällöin kenenkään vastuu ei tietenkään ulotu laajalle levittämiseen.

Kunnianloukkauksen kohdalla olemme korostaneet sitä, että vastaaja ymmärtää nyt puhuttavan valheellisen tiedon levittämisestä. Toisen momentin muutoin halventamisen olemme tuoneet esille esimerkein, joiden ajattelimme mahdollisesti esiintyvän usein nuorten keskuudessa. **Laiton uhkaus** rikosnimikkeen kohdalla olemme pyrkineet havainnollistamaan, mitä uhkauksen on tullut pitää sisällään. Olemme erotelleet esimerkkiin fyysisen väkivallan, joka kohdistuu henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Sen, että uhattu kokee omaisuutensa olevan vaarassa uhkauksen vuoksi, olemme tuoneet esille muodossa ”rikkoa omaisuutta” koemme, että se on helpommin ymmärrettävissä.

Vainoamisen kohdalla on jälleen kyse, on omiaan -muotoisesta rikoksesta eli konkreettista pelkoa tai ahdistusta ei vaadita rikosnimikkeen tunnusmerkistön täyttymiseksi. Päätimme kuitenkin aiemmin perustellusti tuoda kysymyksen muotoon, jossa vaaditaan aiheutunutta pelkoa ja ahdistusta, sillä on omiaan- muotoilu on hankala selittää sähköisen kyselyn muodossa tarpeeksi kattavasti vastaajalle.

Varkauden tunnusmerkistön lakitekstistä ei aukea täysin se mitä edellytetään, että teko on varkaus eikä esimerkiksi näpistys. Olemme avanneet näitä asioita kysymykseen arvon osalta, joka oikeuskäytännössä varkauden osalta vaatii 500 euroa. Alle 500 euron arvoisen omaisuuden anastaminen oikeuskäytännössä täyttää myös varkauden tunnusmerkistön, jos omaisuus on ollut, jonkinlaisessa lukitussa tilassa. **Näpistyksen** päätimme kysyä varkauden jälkeen, sillä se on varkauden lievempi tekomuoto. Muutoin tunnusmerkistö on sama, mutta näpistyksessä anastetun omaisuuden arvo jää alle 500 euron ja omaisuus ei ole saanut olla anastushetkellä lukitussa tilassa.

Kavalluksessa muokkasimme omaisuuden tilalle sanan tavara. Tavara on nuorille ymmärrettävämpi termi. **Luvattoman käytön** kysymyksessä toimimme samoin kuin kavalluksen kohdalla ja puhuimme tavarasta. **Vahingonteko** kysymyksessä pidimme sanan omaisuus, mutta lisäsimme esimerkkeihin havainnollistavia tavaroita. Vahingonteossa vahingoittamisen täytyy tapahtua oikeudettomasti, eli tekijällä ei ole siihen lupaa, joten se oli kysymykseen sisällytettävä. **Datavahingonteko** kysymyksen kohdalla olemme nähneet aiheelliseksi avata tietojärjestelmä termiä nuorille. Olemme kirjoittaneet siis tutummin esimerkiksi tietokoneesta, puhelimesta, tabletista ja muistitikusta.

Viestintä salaisuuden loukkauksessa tunnusmerkistö täyttyy, kun kirje on suljettu tai muu tieto on salattu ja on salasanan takana. Tekijän täytyy salausta murtaa, jotta pääsee lukemaan viestejä. Pelkkä viestien lukeminen, missä kirje ei ole suljettu tai tiedot ovat muuten saatavilla ilman salasanaa, ei kyseessä ole rikos. **Ryöstössä** täytyy toteutua välittömyyden vaatimus sekä se, että väkivallalla tai sen uhalla on joko otettu henkilöltä jotakin tai saatu hänet antamaan jotakin.

Kiristyksen oli hyvä olla kysymyksissä heti ryöstön jälkeen, jotta voitiin määritellä näiden kahden rikoksen selvä ero. Kiristyksessä tunnusmerkistöön ei tarvita väkivallalla uhkaamista toisin kuin ryöstössä. **Petoksen** tunnusmerkistö on vaikea ja moniosainen. Petoksessa ei ole kyse siitä, että henkilö on joutunut antamaan jotakin vaan häntä on huijattu ja hän on uskonut huijaukseen, minkä takia hän on antanut toiselle rahaa tai taloudellisesti merkityksellistä tavaraa tai tehnyt esimerkiksi jonkun palveluksen saamatta itse sitä, mitä vastapuoli on luvannut, kun asiasta on sovittu. Kysymykseen oli laitettava esimerkki havainnollistamaan rikosta.

Seksuaalirikoksissa oli oleellista selittää ja avata vastaajille sukupuoliyhteyden määritelmä. Päätimmekin siis kertoa tarkasti millaisia asioita kyselyssämme sukupuoliyhteys tarkoittaa. Sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan siis kaikkia seuraavia: peniksen työntäminen emättimeen, suuhun tai peräaukkoon, sormen tai esineen työntäminen emättimeen tai peräaukkoon ja peniksen ottaminen suuhun. Se kuinka syväle penis, sormi tai esine on mennyt tai se, kuinka kauan sukupuoliyhteys on kestänyt ei ole oleellista. Sukupuolella ei ole väliä sukupuoliyhteydessä eli toinen osapuoli tai tekijä voi olla samaa tai eri sukupuolta.

Lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä tekijä voi olla myös alaikäinen. Rajoitussäännöstä voidaan soveltaa vain, jos teko ei ole loukannut kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Itsemääräämisoikeus perustuu ihmisen perusoikeuksiin määrätä henkilökohtaisesta vapaudesta ja koskemattomuudesta. Rajoitussäännöksellä tarkoitetaan, että henkisesti ja fyysiseltä kehitykseltään lähellä tosiaan olevat eivät syyllisty kyseiseen rikokseen, jos molemmilla osapuolilla on suostumus tekoon ja he ymmärtävät suostumuksensa. Tämä on niin sanottu seurustelusuhteita koskeva rajoitussääntö. Tilanteeseen ei saa liittyä hyväksikäyttöä, painostamista tai pakottamista. Alaikäisenkin voi kuitenkin syyllistyä kyseiseen rikokseen, jos toinen osapuoli ei ole halukas toimintaan (Rikoslaki 20:7a§). Tähän kysymykseen laitoimme useamman selventävän kohdan, jotta vastaaja ymmärtää mitä kysymyksellä haetaan takaa.

Raiskauksessa tunnusmerkistö täyttyy, kun teossa on väkivaltaa tai sen uhka. **Pakottamisessa seksuaaliseen tekoon** ei tarvita sukupuoliyhteyttä, vaan siihen liittyy pakottaminen muuhun seksuaaliseen tekoon. Tunnusmerkistö sisältää henkilön aktiivisen tekemisen, että teon kohteena olemisen. Teko voi sisältää esimerkiksi toisen pakottamisen koskettamaan toisen sukupuolielintä. **Seksuaalinen ahdistelu** oli laitettava muiden seksuaalirikosten jälkeen, koska tämä rikos käsittää teot, joita ei olla edellisissä rikoksissa kuvattu.

7.3 Työnjako

Alun perin meidän oli tarkoitus tehdä kouluvierailuita Kajaaniin ja Helsinkiin. Olisimme halunneet kertoa oppilaille koulukiusaamisesta ja pitää niin sanottuja ennalta estäviä luentoja aiheesta. Tämän lisäksi halusimme järjestää koulukiusaamiseen liittyvän kyselyn vierailujemme yhteydessä. Covid-19 pandemian vuoksi työmme muokkaantui monta kertaa ja vastaan tuli erilaisia haasteita. Lopulta järjestimme sähköisen kyselyn ja otantamme oli 1331 oppilasta. Ymmärsimme jo, kun työmme alkoi muokkaantua, että meidän tulee huomioida, se onko lopullinen työn toteutusmuoto ja työmäärä kahdelle ihmiselle sopiva. Lopulta työtunteja opinnäytteen tekoon kertyi varsin paljon, mutta koimme, että aiheen mielekkyyden vuoksi se ei kumpaakaan haitannut.

Opinnäytteemme aiheen teoreettista viitekehystä luodessa tutustuimme aiheita paljon tutkineiden tutkijoiden teoksiin sekä erilaiseen velvoittavaan lainsäädäntöön. Jaoimme kirjallisuutta keskenämme, jotta kaikki lukeminen ei jäisi vain yhdelle ihmiselle. Webropol-kyselyn luomiseen ja kysymysten muotoilemiseen osallistuimme molemmat, koska koimme sen olevan kaikista haastavin osuus työssämme. Toinen meistä oli yhteydessä kouluihin, sillä koimme, että olisi helpompaa, että koulujen tarvitsisi asioida ikään kuin vain yhden henkilön kanssa. Tällöin pysyisi myös parhaiten kärryllä siitä mitä asia viimeisimmäksi on selvitetty kyseisen koulun kanssa.

Tulosten analysoinnissa hyödynsimme toisen tekijän insinööriä, ja hän hoiti tulokset kuvioiksi ja diagrammeiksi. Viimeisimmäksi lukion käynyt sai enimmän kirjoitusvastuun liittyen muihin osioihin. Kaiken kaikkiaan olimme kuitenkin hyvin paljon yhteydessä ja jokainen päätös opinnäytteen edetessä on tehty yhdessä. Olikin mukava huomata, kuinka paljon enemmän saimme annettua tälle opinnäytteelle, kun meitä oli kaksi yhtäläistä tekijää omine ideoinemme ja ajatuksinemme.

7.4 Jatkotutkimusaiheita

Tässä tutkimuksessa nousi esiin se, että nuoret todella kokevat kohtaavansa koulukiusaamisessa rikoksen tunnusmerkistön täyttäviä tekoja. Ajattelimme, että tämän pohjalta olisi mielenkiintoista lähteä tutkimaan sitä, kuinka moni näistä teoista etenee poliisin tietoisuuteen esimerkiksi rikosilmoitusten muodossa. Opinnäytteessämme kerroimmekin jo siitä, että nuoret eivät aina kerro kiusaamisesta eteenpäin esimerkiksi vanhemmille tai opettajille. Ajattelimme, että järjestämässämme sähköisessä anonyymissä kyselyssä nuorten on ollut jopa helpompaa kertoa kokemastaan kiusaamisesta kuin niin sanotusti oikeassa elämässä aikuiselle. Kun teko on kuitenkin niin vakava, että täyttää rikoksen tunnusmerkistön olisi kiinnostavaa tietää kerrotaanko tämän kaltaisista asioista helpommin aikuisille kuin normaalista nuorten ja lasten välisestä hännämisestä ja etenevätkö tällaiset vakavat teot aikuiselle kertomisen jälkeen poliisin tietoon.

Salmivallin koulukiusaamisen määritelmässä puhutaan pitkäkestoisesta tapahtumienketjusta, jossa ei ole kyse yksittäisestä teosta. Tarkemmassa mahdollisesti pienemmän otannan tutkimuksessa olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin myös sitä onko tällaisten yksittäisten rikostunnusmerkistön täyttävien tekojen takana mahdollisesti myös pidempään jatkunutta kiusaamista. Tutkimuksessamme selvisi lisäksi vain se, onko nuori joskus kokenut rikosnimikkeiden kaltaista tekoa. Olisi kiinnostavaa tutkia sitä, kuinka usein henkilö, joka on kokenut tällaisia tekoja, on määrällisesti tekoja koulu-uransa aikana joutunut kohtaamaan.

7.5 Itsearviointi

Prosessi eteni varsin vaihdellen Covid-19 pandemian vuoksi ja loi työllemme haasteita. Aluksi meillä oli paljon ajatuksia sen suhteen, kuinka olisimme halunneet mennä kouluihin paikan päälle ja konkreettisesti nähdä nuoria. Ajattelimme yhdessä vaiheessa myös videon tekemistä, josta kuitenkin luovuimme, koska emme kyenneet kontrolloimaan sitä, minne video olisi mahdollisesti levinnyt. Olemme molemmat virassa työskenteleviä poliiseja emmekä halunneet kasvojemme niin sanotusti leviävän esimerkiksi sosiaaliseen mediaan vaan halusimme tältä osin pysyä anonyymeinä. Varsinkin alkuvaiheessa takaiskut harmittivat kovasti ja söivät jopa motivaatiota, kun tuntui että emme pääse toteuttamaan opinnäytettä siten, kun halusimme eli nuorten keskuudessa. Loppujen lopuksi prosessin edetessä huomasimme kuitenkin, kuinka paljon enemmän tämän kaltaisesti toteutetulla opinnäytteellä saimme niin sanottua faktaa aikaiseksi. Työmäärä oli ilman vierailujakin iso, joten loppupeleissä tämä helpotti jo suurta työmäärää.

Parityöskentelymme sujui suhteellisen hyvin ja meitä molempia kiinnosti aiheemme todella paljon. Molemmilla oli aito motivaatio tehdä opinnäytetyö, joka on mielenkiintoinen, ajankohtainen ja sillä on aitoa merkitystä. Meillä on suuri ikäero, mutta se ei vaikuttanut yhteistyöhön, päinvastoin. Ronjalla on nopea näppäilytekniikka ja Johanna taas viihtyy enemmän numeroiden parissa. Saimme sovitettua aikatauluja yllättävänkin hyvin siihen nähden, että olimme molemmat töissä koko opinnäytetyö prosessin ajan. Luovuimme jo keväällä ajatuksesta, että valmistuisimme heti lokakuussa. Koulujen kesäloma ja etäopinnot siirsivät

ajankohtaa. Siihen olemme tyytyväisiä, että valmistumme marraskuussa, koska olimme luo-
neet meille takarajaksi joulukuun. Eniten haasteita opinnäytetyön tekemiselle teki työssä
käyminen opintojen ohella. Henkiset ja fyysiset rajat kokivat välillä melkoista venymistä.

Opinnäytetyön tekeminen on myös tärkeä prosessi oman oppimisen kannalta. Olemme mo-
lemmat sitä mieltä, että työmme aihe oli ja on edelleen todella mielenkiintoinen. Koemme,
että aiheeseen enemmän tutustuessa olemme oppineet paljon yleisesti kuin ammatillisestikin
merkittäviä asioita. Jo pelkästään nuorten tekemien rikosten tai rikollisten tekojen tutkinta
on hyvin erilaista poliisissa ja siihen liittyy enemmän muita viranomaisia ja viranomaisyh-
teistyötä kuin ehkä normaaliin aikuisten tekemien peruserikosten tutkintaan. Oli todella mie-
lenkiintoista perehtyä siihen, kuinka poliisi toimii tutkinnassa nuorten kanssa ja mitä kaikkea
erityistä siihen liittyy. Toivottavasti myös me pääsemme omalla työurallamme auttamaan
nuoria ja nyt meillä on siihen varmasti paremmat ammatilliset valmiudet kuin ennen opin-
näytteemme tekemistä. Koemme molemmat olevamme erittäin tyytyväisiä opinnäyttee-
semme ja sillä saamiimme vastauksiin koulukiusaamisesta.

LÄHTEET

Aalto, Maija 2020: Maunulan yhteiskoulussa kuvattiin nöyryyttämistarkoituksessa video, jossa kahdeksaluokkalainen pakotettiin polvistumaan. Artikkel. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006654459.html>. Luettu 2.10.2020

A Brief History of the Olweus Bullying Prevention Program. Violence prevention works! Luettavissa: http://www.violencepreventionworks.org/public/olweus_history.page. Luettu 1.10.2020

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2020.

Luettavissa: <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>. Luettu: 29.10.2020.

Benyik, Laura & Kohen, Shamael 2011: Nuoret tappajat kouluissamme. Jyväskylä, Jyväskylän yliopistopaino.

Dupper, David 2013: School Bullying: New Perspectives on a Growing Problem. United State of America, Oxford University Press.

Esi- ja perusopetuksen sekä lisäopetuksen oppilaat luokittain. Vipunen Opetushallinnon tilastopalvelu. Luettavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Esi-%20ja%20perusopetus%20-%20luokittain%20-%20maakunta.xlsb>. Luettu 1.11.2020.

Eskola, Jari & Suoranta Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, vastapaino.

Forss, Marko 2020: Nuorisoryhmän tutkinnanjohtaja avaa poliisin roolia alle 15- vuotiaiden kiusaamistapauksessa. Poliisiblogi. Luettavissa: <https://blogi.poliisi.fi/nuorisoryhman-tutkinnanjohtaja-avaa-poliisin-roolia-alle-15-vuotiaiden-kiusaamistapauksissa/>. Luettu 30.9.2020

Haikansalo Anu & Korander Timo 2020: Opinnäyteohje. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Hamarus, Päivi 2006: Koulukiusaaminen ilmiönä: yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä, Jyväskylä University Printing House.

HE 86/1997 Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_86+1997.pdf. Luettu 23.10.2020.

HE 44/2002 Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_44+2002.pdf. Luettu 23.10.2020.

Heikkilä, Tarja 2014 Tilastollinen tutkimus. Helsinki, Edita Publishing Oy

Helsingin peruskoulut kartalla. Google Maps.

Katsottavissa: [https://www.google.com/search?q=helsingin+yksityiset+koulut&nsic=0&rllfq=1&rlha=0&rllag=60201518,24943855,3966&tbm=lcl&ved=2ahU-KEWjn9Ynm1-HsAhVEr4sKHdoiAXcQtgN6BAg-DEAc&rldoc=1#rifi=hd:;si:;mv:\[\[60.26318579229499,25.16942256044921\],\[60.18390332389722,24.874164992089835\],null,\[60.22356852569888,25.021793776269522\],12\]](https://www.google.com/search?q=helsingin+yksityiset+koulut&nsic=0&rllfq=1&rlha=0&rllag=60201518,24943855,3966&tbm=lcl&ved=2ahU-KEWjn9Ynm1-HsAhVEr4sKHdoiAXcQtgN6BAg-DEAc&rldoc=1#rifi=hd:;si:;mv:[[60.26318579229499,25.16942256044921],[60.18390332389722,24.874164992089835],null,[60.22356852569888,25.021793776269522],12])

Helsingin yhteislyseo. Luettavissa: <http://www.hyl.fi>. Luettu 1.9.2020

Herttoniemen yhteiskoulu. Luettavissa: <http://www.heryk.fi>. Luettu 1.9.2020

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit?: opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki, Yleisen oikeustieteen julkaisuja.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.

Luettavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Luettu 29.10.2020.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2019. Luettavissa: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf. Luettu 29.10.2020.

Kilpeläinen, Timo 2020: Kouluissa rikoksen tekevä voi jäädä ilman rikosoikeudellisia seuraamuksia. Poliisiblogi. Luettavissa: <https://blogi.poliisi.fi/koulussa-rikoksen-tekeva-voijaada-ilman-rikosoikeudellisia-seuraamuksia/> Luettu 27.9.2020

Langman, Peter 2015: School Shooters: understanding high school, college, and adult perpetrators. Maryland, Rowman & Littlefield.

Maahanmuutto luvut. Tilastokeskus. Luettavissa: https://www.stat.fi/hae?word=maahanmuutto&sort=inv_aika. Luettu 5.10.2020

Miettinen, Tarmo 2016: Oikeustieteellinen opinnäyte -Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Helsinki, Edita.

Mikä kiva on? Kiva koulu. Luettavissa: <https://www.kivakoulu.fi/kivaohjelmasta/> Luettu 24.10.2020

Näveri, Anna 2020: Vantaan Havukoskella paljastui toinenkin väkivaltatapaus koulussa, uhriina 14-vuotias – Poliisi tutkii törkeänä pahoinpitelyä. Helsingin Sanomat.
Luettavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006652393.html>. Luettu 29.9.2020

Paananen, Veera 2020: Kuudesluokkalaisten epäillään pahoinpidelleen koulutoverinsa Vantaalla, koululle soitettiin ambulanssi – Perusopetusjohtaja: ”Välituntivalvojat eivät voi nähdä jokaista oppilasta yhtä aikaa”. Artikkel. Helsingin Sanomat.
Luettavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006643072.html>. Luettu 14.10.2020

Perusopetuksen oppilaat vuosiluokilla 1-9. Vipunen Opetushallinnon tilastopalvelu.
Luettavissa: <https://vipunen.fi/fi-fi/perus/Sivut/Oppilaat-ja-perusopetuksen-p%C3%A4%C3%A4tt%C3%A4neet.aspx>. Luettu 1.6.2020

Pohjois-Haagan yhteiskoulu. Luettavissa: <http://www.phyk.fi>. Luettu 1.9.2020

Rikosoikeuden peruskäsitteitä ja -periaatteita. Perusasioita oikeustieteestä. Helsingin yliopiston avoin yliopisto.
Luettavissa: <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa5.html>.
Luettu 23.10.2020.

Rikosten Asianomistajat, muuttujina Rikosnimike, Asianomistajan ikä ja Asianomistajan sukupuoli, koko maa 2019. Tilastokeskus.
Luettavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_oik_rpk_uhri/stat-fin_rpk_pxt_12ie.px/chart/chartViewColumn/. Luettu: 31.10.2020.

Rikosvahinkokorvaukset. Valtionkonttori. Luettavissa: https://www.valtiokonttori.fi/palvelu/rikosvahinkokorvaukset/#yleista_milloin-korvausta-voidaan-maksaa-valtion-varoista.
Luettu 24.10.2020

Salmivalli, Christina 1998: Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Jyväskylä, Gaudeamus.

Salmivalli, Christina 2010: Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä, PS-kustannus.

Suomen tiedepalkinto professori Christina Salmivallille. Tiedote. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa: <https://minedu.fi/-/suomen-tiedepalkinto-professori-christina-salmivallille>. Luettu 28.9.2020

Tähtinen, Juhani, Laakkonen, Eero & Broberg Mari. 2020: Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos, Painosalama Oy.
Luettavissa: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/149687/Tilastollisen_aineiston_k%C3%A4sittelyn_ja_tulkinnan_perusteita_2020.pdf?sequence=5&isAllowed=y. Luettu 1.10.2020.

Vahingonkorvaukset rikosvahingoissa. Rikosuhripäivystys.

Luettavissa: <https://www.riku.fi/opaat-ja-ohjeet/vahingonkorvaukset-rikosvahingoissa/>.
Luettu 20.10.2020.

Valkama, Vanessa 2020: Pränkki voi olla rikos – Nuorten sosiaalisen median käyttö on johtanut jopa käräjille. Hämeen sanomat. Luettavissa: <https://www.hameensanomat.fi/kanta-hame/prankki-voi-olla-rikos-nuorten-sosiaalisen-median-kaytto-on-johtanut-jopa-karajille-hameenlinnan-seudulla-2-975838/>. Luettu 1.9.2020

Valli, Raine 2015: Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä, PS-kustannus.

Vilka, Hanna 2015: Tutki ja kehitä. Jyväskylä, PS-kustannus.

Väestörakenne. Tilastokeskus.

Luettavissa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html Luettu 30.9.2020

Yleissivistävää koulutusta koskeva keskeinen lainsäädäntö. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Luettavissa: <https://minedu.fi/yleissivistava-koulutus-lainsaadanto>. Luettu 10.10.2020

LIITTEET

Liite 1 Kirje huoltajille

Hei,

Olemme nuoremmat konstaapelit Johanna Erofejeff ja Ronja Välikangas Helsingistä. Opiskelemme Poliisiammattikorkeakoulussa ja olemme tekemässä opinnäytetyötä koulukiusaamisesta, ja siitä kuinka usein koulukiusaaminen täyttää rikosentunnusmerkistön, vaikka nuoret eivät vielä olisikaan rikosvastuullisessa iässä. Olemme laatineet Webropol-kyselyn, johon vastaaminen onnistuu puhelimella, tietokoneella tai vaikkapa tabletilla. Kysely on kohdennettu 7. ja 8. -luokkalaisille, koska he ovat pian siirtymässä rikosvastuulliseen ikään. Kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 5-10 minuuttia. Vastaajat eivät kyselyssä paljasta ketään rikoksen ”tekijöiksi” tai ole itse mitenkään tunnistettavissa vaan ovat täysin anonyymejä. Tarkoituksenamme on vain saada tietää kuinka usein nuoret kohtaavat ja joutuvat itse koulukiusaamisen ja mahdollisesti rikoksen uhreiksi.

Jos kyselystä herää jotain ajatuksia tai kysymyksiä meihin voi olla yhteydessä sähköpostitse:

johanna.erofejeff@edu.polamk.fi

ronja.valikangas@edu.polamk.fi

Kiitos, kun olette omalta osaltanne mukana mahdollistamassa tämän tärkeän aiheen tutkimusta!

Syysterveisin,

Johanna ja Ronja

Koulukiusaaminen

Moikka!

Olemme nuoremmat konstaapelit Johanna Erofejeff ja Ronja Välikangas Helsingistä. Opiskelemme Poliisiammattikorkeakoulussa ja olemme tekemässä opinnäytetyötä koulukiusaamisesta. Moni teistä on varmasti lukenut ja kuullut viimeaikaisista uutisista koulukiusaamiseen liittyen. Vantaalla 15. syyskuuta tapahtunut väkivallanteko Kytöpuiston koulussa on yksi vakava esimerkki siitä, kuinka tärkeää meidän kaikkien, myös meidän poliisien, on osallistua siihen, että koulu olisi kaikille turvallinen paikka. Koemme molemmat, että haluammekin tukea ja auttaa nuoria siinä, että kenenkään ei tarvitsisi kohdata kiusaamista kouluissa.

Tässä kyselyssä on 22 erilaista kysymystä, joista jokaisessa käsitellään eri rikosta. Haluamme kuitenkin tehdä selväksi, että emme ole etsimässä syyllisiä etkä sinä vastaamalla rehellisesti kysymyksiin paljasta ketään ”tekijäksi” tai ole itse mitenkään yksilöitävissä vastaamalla kyselyyn. Kyselyssä kysytään sukupuolesi ja koulu, jossa opiskelet. Nämäkysymykset ovat vain sitä varten, että pystymme opinnäyttetyösämme hieman vertailemaan esimerkiksi paikkakuntakohtaisia eroja.

Koulukiusaamisella tässä kyselyssä tarkoitetaan kiusaamista, joka on tapahtunut koulussa tai vapaa-ajalla, ja jonka tekijänä on ollut koulusi oppilas, opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva henkilö. Tekijöitä on voinut olla yksi tai useampi. Kysymyksillä tarkoitetaan tilanteita, jotka ovat tapahtuneet ylä- ja ala-asteesi aikana.

Jos herää jotain kysymyksiä, minkä tiimoilta haluat olla yhteydessä meihin, laita rohkeasti sähköpostia osoitteeseen: ronja.valikangas@edu.polamk.fi tai hanna.erofejeff@edu.polamk.fi.

Kiitos sinulle, että osallistut tämän tärkeän aiheen tutkimukseen.

Syysterveisin, Johanna ja Ronja

PS. Tehdään avoimesti asioista puhumalla ja puuttumalla koulusta kaikille turvallinen ja kiva paikka yhdessä!

Kiusasit luokkalaistasi koulussa. Eihän se nyt niin paha juttu ollut. Nauroit mukana, kun muut piilottelivat hänen tavaroitaan ja veitte yhdessä hänen puhelimensa. Jokainen koulupäivä alkoi tämän kaverin pilkkaamisella. Se tuntui hauskalta ja kaikkihan sitä tekivät.

Tämän tarinan kaveri teki itsemurhan muutama vuosi sitten, 14-vuotiaana. Hän pelkäsi joka päivä. Viimeiseen puoleen vuoteen hänellä ei ollut enää yhtään ystävää, eikä hän enää jaksanut. Hän jätti vain lapun, "Kohta minua ei enää kiusata." Emme halua, että tämä tarina enää toistuu.

Päätä nyt, ettet sinä lähde mukaan kiusaamiseen. Ole vahva ja puutu siihen. Jos sanat "nyt riittää, lopeta" eivät tehoa, ilmoita asiasta opettajalle. Opettajat eivät nimittäin näe kaikkea. Ota askel eteenpäin ja puhu asioista heille tai vanhemmille.

Kiusataanko sinua? Et ole yksin. Puhumalla saat apua. Aivan kuten opettajasi, mekään emme näe kaikkea, mutta haluamme auttaa, sillä

KOULUKIUSAAMINEN ON RIKOS.

Törkeä kunnianloukkaus, pahoinpitely, näpistys, varkaus, vahingonteko jne. Lista on pitkä.

*Oheinen tarina on tosi, mutta yksityiskohtia on muutettu hieman omaisten yksityisyyden suojelemiseksi.

Kuva: Helsingin poliisilaitoksen Facebook julkaisu 13.8.2014

Sukupuoli *

Tyttö

Poika

Muu/ En halua kertoa

Olen... *

7. luokkalainen

8. luokkalainen

Kaupunki, jossa käyt koulua... *

Kajaani

Helsinki

Koulu, jota käyt... *

Lehtikankaan koulu

Kajaanin lyseo

Keskuskoulu

Otanmäen koulu

Koulu, jota käyt... *

Pohjois-Haagan yhteiskoulu

Munkkiniemen yhteiskoulu

Herttoniemen yhteiskoulu

Helsingin yhteislyseo

Onko joku tehnyt sinulle tahallisesti ruumiillista väkivaltaa (esimerkiksi töninyt, potkinut, lyönyt, läpsinyt tai kuristanut)? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/ En halua kertoa

Onko joku häirinnyt sinua viestein tai soittamalla toistuvasti, ja olet kokenut sen häiritseväksi ja haitalliseksi? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku nauhoittanut sinun keskusteluasi tai muuta tilannetta kotonasi tai jonkun muun kodissa siten, että nauhoittajalla ei olisi ollut lupaa tehdä näin?

Tai onko joku nauhoittanut salaa keskusteluasi tai muuta tilannetta kodin ulkopuolella siten, että olet ajatellut, että keskustelua ei kuule kukaan ulkopuolinen ja nauhoittajalla ei tällaiseen nauhoittamiseen ollut lupaa eikä keskustelua ole tarkoitettu hänen tietoonsa? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku kuvannut vessassa, pukuhuoneessa, sinun kotonasi tai jonkun muun kotona sinua ilman lupaasi? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/ En halua kertoa

Yksityisasialla tarkoitetaan TOTUUDENMUKAISTA asiaa eli EI ole kyse valheellisten tietojen levittämisestä.

Onko joku levittänyt sinusta yksityisasiota siten, että ne ovat levinneet laajalle, ja on aiheuttanut sinulle vahinkoa, kärsimystä tai sinua on alettu halveksumaan? (Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, Jodelissa tai Whatsapissa tai muussa vastaavassa viestisovelluksessa siten, että yksityisasiasi on levinnyt laajan joukon tietoon, siten että sinä olet tunnistettavissa liittyen asiaan.) *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku levittänyt sinusta VALHEELLISTA tietoa tai vihjannut jollekin sellaisesta, ja sinulle aiheutunut siitä kärsimystä tai vahinkoa, ihmiset ovat alkaneet halveksia sinua tiedosta johtuen tai onko joku muutoin halventanut sinua (esimerkiksi nimitellyt, huoritellut, homotellut)? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/ En halua kertoa

Onko joku uhannut sinua väkivallalla fyysisesti tai suullisesti (esimerkiksi uhannut satuttaa sinua tai rikkoa omaisuuttasi), ja sinä olet uhkauksen vuoksi pelännyt oman turvallisuutesi tai omaisuutesi puolesta? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku toistuvasti seurannut, tarkkaillut tai ottanut sinuun jollain tavalla yhteyttä, ja olet sen vuoksi kokenut pelkoa tai ahdistusta? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku varastanut sinulta jotakin, joka on ollut arvoltaan yli 500 euroa tai jotain, joka on ollut arvoltaan alle 500 euroa, mutta se on ollut sinulla lukitussa tilassa (esim. koulussa lukittava lokero tai kaappi)? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku varastanut sinulta jotakin, joka on ollut arvoltaan enintään 500 euroa ja se ei ole ollut lukitussa tilassa? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Oletko joskus lainannut jollekulle jotain tavaraasi tai rahaa, etkä ole saanut niitä takaisin, tai pitääkö joku itsellään sellaista tavaraa, joka kuuluisi sinulle? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku ilman sinun lupaasi käyttänyt sinun tavaroitasi (esim. puhelin, tietokone, tabletti)? *

- Kyllä
 Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
 Opettaja
 Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
 15 vuotta tai vanhempi
 En tiedä/En halua kertoa

Onko joku vahingoittanut omaisuuttasi (esim. kännykkä, tietokone, vaate) rikkomalla tai hävittämällä ilman sinun lupaasi? *

- Kyllä
 Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
 Opettaja
 Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku vahingoittanut, hävittänyt, turmellut, muuttanut tai kätkenyt jotain sinun tallentamaasi tietoa tai dataa, jotka ovat olleet sinun tietojärjestelmissäsi (esimerkiksi puhelimesa, tietokoneessa, tabletissa tai muistitikulla) ilman sinun lupaasi? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku lukenut ilman lupaasi sinun viestejäsi, jotka on salattu esimerkiksi salasanalla puhelimesta tai tietokoneesta tai kirjeestä, joka on ollut suljettu? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku käyttänyt sinua kohtaan väkivaltaa tai uhannut sillä, jotta saisi sinulta siinä tilanteessa omaisuuttasi? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku pakottanut sinun antamaan pois jotakin, joka kuuluu sinulle (esim. rahaa tai tavaroita) uhkaamalla sinua muutoin kuin uhkaamalla tehdä sinulle väkivaltaa siinä tilanteessa? Esimerkiksi uhkaamalla levittää sinusta epämiellyttäviä asioita, kuten vähäpukeisen kuvan tai jotain tietoja sinusta muille ihmisille, jos et suostu antamaan uhkaajalle tämän vaatimaa rahasummaa tai uhkaamalla, että sinua tai tavaroitasi vahingotetaan. *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku huijannut sinua niin, ja että olet uskonut huijauksen ja sen vuoksi antanut toiselle rahaa tai jotain muuta omaisuutta kuten tavaroita tai palvelua, mikä tälle toiselle ei olisi kuulunut ilman, että olet saanut itse sovittua vastinetta (esimerkiksi maksanut jostakin esineestä tai asiasta etkä ole saanut niistä sovittua korvausta)? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Seuraavat kysymykset liittyvät seksiin ja seksuaalirikoksiin. Kysymyksissä mainittavalla sukupuolilyhteydellä tarkoitetaan kaikkia seuraavia: peniksen työntäminen emättimeen, suuhun tai peräaukkoon, sormen tai esineen työntäminen emättimeen tai peräaukkoon ja peniksen ottaminen suuhun. Se kuinka syväle penis, sormi tai esine on mennyt tai se kuinka kauan sukupuolilyhteys on kestänyt ei ole oleellista.

Sukupuolella ei ole väliä sukupuolilyhteydessä, eli toinen osapuoli/tekijä voi olla kanssasi samaa tai eri sukupuolta.

Onko joku kosketellut sinua seksuaalisesti tai tehnyt sinulle tai saanut sinut tekemään jotain muuta seksuaalista (esim. koskenut sinua vaatteidesi alta tai taivuttanut sinut kanssaan sukupuoliyhteyteen niin, että olet kokenut, ettet voi/uskalla kieltäytyä, tai oletko ollut unessa tai sammuneena kun joku on tehnyt sinulle jotain edellä mainittua)?

Tai oletko tehnyt edellä mainittuja täysin omasta tahdostasi, mutta toinen osapuoli on ollut useita vuosia sinua vanhempi?

Tässä kysymyksessä ei tarkoiteta seksuaalisia tekoja, jotka ovat tapahtuneet sinun ja suurin piirtein saman ikäisen nuoren välillä sinun vapaasta tahdostasi. *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Oppilas
- Opettaja
- Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

- Alle 15-vuotias
- 15 vuotta tai vanhempi
- En tiedä/En halua kertoa

Onko joku VÄKIVALLOIN tai sillä UHKAAMALLA pakottanut sinut sukupuoliyhteyteen tai onko joku ollut sinun kanssasi sukupuoliyhteydessä silloin, kun olet ollut kykenemätön ilmaisemaan tahtosi (esim. olet ollut unessa, ollut kovin päihtyneenä, pelkotilassa)? *

- Kyllä
- Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku pakottanut sinut seksuaaliseen tekoon (ei sukupuoliyhdyntään) kohdistamalla sinuun väkivaltaa, uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa tai oletko ollut tilassa jossa et ole ollut kykenevä ilmaisemaan tahtoasi (esim. joku on pakottanut sinut koskettelemaan toisen sukupuolielintä, tai pakottanut sinun koskemaan itseäsi seksuaalisesti jollain tavalla)? *

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Onko joku kosketellut sinua seksuaalisesti niin, että et ole itse tätä halunnut? Tällä tarkoitetaan

sellaista seksuaalista koskettelua, jota ei ole käsitelty aiemmissa kysymyksissä (esim. koskenut

takapuoltasi, rintoja vaatteidesi päältä tai jotenkin muutoin lähennellyt sinua niin, että koet

olleen jotain seksuaalista). * siinä

Kyllä

Ei

Kuka tekijä oli? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Oppilas

Opettaja

Muu koulun henkilökunta

Oliko tekijä/tekijät tekohetkellä... Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. *

Alle 15-vuotias

15 vuotta tai vanhempi

En tiedä/En halua kertoa

Liite 3. Chi² (Professionals statistics) y-muuttujana kaupunki

Variables	Kaupunki, jossa käy	P-value:Kaupunki	P-value:Ka	Min Expected
Pahoinpitely	0.1 (p=0.754)	0,754	0,754	65,76725026
Viestintärauhan rikkominen	0.01 (p=0.944)	0,944	0,944	26,73120494
Salakuuntelu	0.35 (p=0.556)	0,556	0,556	19,09371782
Salakatselu	0.48 (p=0.487)	0,487	0,487	17,8208033
Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	0.15 (p=0.695)	0,695	0,695	31,39855819
Kunnianloukkaus	3.42 (p=0.064)	0,064	0,064	75,95056643
Laiton uhkaus	1.55 (p=0.213)	0,213	0,213	44,97631308
Vainoaminen	1.46 (p=0.226)	0,226	0,226	14,42636457
Varkaus	0.11 (p=0.738)	0,738	0,738	6,36457261
Näpistys	5.16 (p=0.023)	0,023	0,023	15,69927909
Kavallus	0.76 (p=0.383)	0,383	0,383	67,04016478
Luvaton käyttö	0.01 (p=0.937)	0,937	0,937	75,52626159
Vahingonteko	0.05 (p=0.827)	0,827	0,827	30,12564367
Datavahingonteko	1.27 (p=0.259)	0,259	0,259	6,78887745
Viestintäsalaisuuden loukkaus	0.05 (p=0.829)	0,829	0,829	42,0061792
Ryöstö	0.23 (p=0.631)	0,631	0,631	16,54788877
Kiristys	1.14 (p=0.285)	0,285	0,285	10,60762101
Petos	0.01 (p=0.907)	0,907	0,907	12,30484037
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	0.06 (p=0.803)	0,803	0,803	10,60762101
Raiskaus	1.33 (p=0.249)	0,249	0,249	3,39443872
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	0 (p=0.982)	0,982	0,982	2,97013388
Seksuaalinen ahdistelu	0 (p=0.954)	0,954	0,954	17,8208033

Liite 4. Chi² (Professional statistics) y-muuttujana sukupuoli

Variables	Sukupuoli	P-value:Sukupuoli	P-value:Sukupuoli (2)	Min Expected	Fraction < 5
Pahoinpitely	9.46 (p=0.009)	0,009	0,009	3,35221421	16,6666667
Viestintärauhan rikkominen	9.02 (p=0.011)	0,011	0,011	1,36251287	16,6666667
Salakuuntelu	2.83 (p=0.243)	0,243	0,243	0,97322348	16,6666667
Salakatselu	12.91 (p=0.002)	0,002	0,002	0,90834192	16,6666667
Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	34.76 (p=0.000)	0	0	1,60041195	16,6666667
Kunnianloukkaus	33.17 (p=0.000)	0	0	3,87126674	16,6666667
Laiton uhkaus	0.35 (p=0.841)	0,841	0,841	2,29248198	16,6666667
Vainoaminen	12.12 (p=0.002)	0,002	0,002	0,73532441	16,6666667
Varkaus	0.78 (p=0.677)	0,677	0,677	0,32440783	16,6666667
Näpistys	0.09 (p=0.956)	0,956	0,956	0,80020597	16,6666667
Kavallus	22.23 (p=0.000)	0	0	3,41709578	16,6666667
Luvaton käyttö	19.8 (p=0.000)	0	0	3,84963955	16,6666667
Vahingonteko	2.13 (p=0.345)	0,345	0,345	1,53553038	16,6666667
Datavahingonteko	3.11 (p=0.211)	0,211	0,211	0,34603502	16,6666667
Viestintäsalaisuuden loukkaus	37.93 (p=0.000)	0	0	2,14109166	16,6666667
Ryöstö	0.77 (p=0.680)	0,68	0,68	0,84346035	16,6666667
Kirstys	3.63 (p=0.163)	0,163	0,163	0,54067971	16,6666667
Petos	5.41 (p=0.067)	0,067	0,067	0,62718847	16,6666667
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	12.21 (p=0.002)	0,002	0,002	0,54067971	16,6666667
Raiskaus	0.83 (p=0.659)	0,659	0,659	0,17301751	50
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	7.48 (p=0.024)	0,024	0,024	0,15139032	50
Seksuaalinen ahdistelu	33.55 (p=0.000)	0	0	0,90834192	16,6666667

Liite 5. Sukupuolten väliset tilastollisesti merkittävät eroavaisuudet

	All	Sukupuoli					
		Tyttö		Poika		Muu/ En halua kertoa	
		%	N	%	N	%	N
Pahoinpitely	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	15,96	13,91	64	16,94	83	38,1	8
: Ei	84,04	86,09	396	83,06	407	61,9	13
Viestintärauhan rikkominen	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	6,49	8,48	39	4,29	21	14,29	3
: Ei	93,51	91,52	421	95,71	469	85,71	18
Salakuuntelu	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	4,63	5,43	25	3,67	18	9,52	2
: Ei	95,37	94,57	435	96,33	472	90,48	19
Salakatselu	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	4,33	6,52	30	2,04	10	9,52	2
: Ei	95,67	93,48	430	97,96	480	90,48	19
Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	7,62	12,61	58	2,65	13	14,29	3
: Ei	92,38	87,39	402	97,35	477	85,71	18
Kunnianloukkaus	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	18,43	25,22	116	11,43	56	33,33	7
: Ei	81,57	74,78	344	88,57	434	66,67	14
Laiton uhkaus	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	10,92	11,52	53	10,41	51	9,52	2
: Ei	89,08	88,48	407	89,59	439	90,48	19
Vainoaminen	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	3,5	5,65	26	1,63	8	0	0
: Ei	96,5	94,35	434	98,37	482	100	21
Varkaus	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	1,54	1,3	6	1,84	9	0	0
: Ei	98,46	98,7	454	98,16	481	100	21
Näpistys	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	3,81	3,91	18	3,67	18	4,76	1
: Ei	96,19	96,09	442	96,33	472	95,24	20
Kavallus	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	16,27	21,09	97	11,02	54	33,33	7
: Ei	83,73	78,91	363	88,98	436	66,67	14
Luvatonkäyttö	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	18,33	23,91	110	12,86	63	23,81	5
: Ei	81,67	76,09	350	87,14	427	76,19	16
Vahingonteko	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	7,31	7,83	36	6,53	32	14,29	3
: Ei	92,69	92,17	424	93,47	458	85,71	18
Datavahingonteko	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	1,65	2,39	11	1,02	5	0	0
: Ei	98,35	97,61	449	98,98	485	100	21
Viestintäsalaisuuden loukkaus	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	10,2	16,09	74	4,29	21	19,05	4
: Ei	89,8	83,91	386	95,71	469	80,95	17
Ryöstö	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	4,02	4,57	21	3,47	17	4,76	1
: Ei	95,98	95,43	439	96,53	473	95,24	20
Kiristys	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	2,57	3,48	16	1,63	8	4,76	1
: Ei	97,43	96,52	444	98,37	482	95,24	20
Petos	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	2,99	3,7	17	2,04	10	9,52	2
: Ei	97,01	96,3	443	97,96	480	90,48	19
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	2,57	4,35	20	0,82	4	4,76	1
: Ei	97,43	95,65	440	99,18	486	95,24	20
Raiskaus	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	0,82	1,09	5	0,61	3	0	0
: Ei	99,18	98,91	455	99,39	487	100	21
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	0,72	1,09	5	0,2	1	4,76	1
: Ei	99,28	98,91	455	99,8	489	95,24	20
Seksuaalinen ahdistelu	N=971		N=460		N=490		N=21
: Kyllä	4,33	8,26	38	0,61	3	4,76	1
: Ei	95,67	91,74	422	99,39	487	95,24	20